

Библиотека
РАСКРШЋА

Славољуб Марковић

Уредник
Никола Вујичић

Рецензенти:
Никола Вујичић
Предраг Марковић

ГРАДИВО

Издавач
Књижевна омладина Србије
Београд, Добрињска 11/1
За издавача Самир Садиковић

Дизајн корица:
ШКАРТ (Ђорђе Балмазовић, Драган Протић)

Штампа Гора-прес

Штампање ове књиге помогло је Министарство за културу Републике Србије

КЊИЖЕВНА ОМЛАДИНА СРБИЈЕ
БЕОГРАД
1993

*Синтаксички термини исти су за све
драматичке српскохрватској језика. У овој
књизи се налазе само примери. Следеће
текстове могуће је уронити у једну драма-
тику.*

АУТОР

грађење лика. презент

Пред вече улази плима у текстове којима се описује море. На плажи је мање купаца. Своја тела окрећу сунцу. Пада киша. Ветар баца капи на прозоре. После кише ноћи су угодне и благе. Падају на тело уместо мелема.

Почиње роман.

Место радње је српскохрватски језик.

Време догађања је од плусквамперфекта до егзактног футура.

Личности су: Вера, Марија, Зорица.

Марија носи браон хаљину. Стално је могу видети у кафани на углу. Воли музику. Дрогира се. Још није фригидна. Видим је у топлесу са еполетама на голим раменима.

Јунаци су још градивне именице сликар, глумица, лопов који је украо (шта би друго лопов радио) торбу, накит, чинију од злата, икону.

Или. Рецимо. Нека је јунак аутор или сџм текст.

Пређашњи опис кише личи на наносе речи које покушавају да ме увуку у текст. Затварају ме. Ускраћују ми друга задовољства која много лакше продиру у тело.

Напољу је лето. У огледалу видим собу. Полунаг сам. Тело ми је преплануло, коса рашчупана, руке дрхтаве. Време у којем постоји смрт приповедача је изван књиге.

ВЕРАИ ОН

скупља се у њој огољено. лексички

Путовала је возом. Седела је поред отвореног прозора. Ветар јој је подизао увојак косе. Она је померала главу и увојак је падао преко лица. Дим цигарете вио се изнад њене главе. Ветар га је разносио.

Враћала се из детињства које се налази у сећању или различено по избледелим фотографијама породичног албума. Знала је да деца имају свој свет. Детињство не признаје богатство и сиромаштво. Одбацује таму, болести, смрт. Назирала је мајку док маше у прошлости. Видела је децу: чекају ћачки аутобус. Руком је показивала путеве, реке из детињства, изворе поред којих је пролазио воз. Изговарала је имена брда, имена дрвећа. Помислила је: Дрвеће се креће различитим временским периодима. Али епохе су важне само за људе. Дворишта се окрећу природи. Препознају је. Пролазе различитим годишњим добима. Пролеће, лето, јесен и зима! Сунчана кугла осветљава врхове дрвећа. Лишће упија светло током читавог дана.

Она није чула јутарње звуке које је гушио бат точкова, али је видела свиње у торовима, кокошке по дворишту, петлове, псе, пловке, краву на путу, трактор. Њој је недостајала соба, кревет, радио, жена која меси колаче, врч вина, дете које учи рецитацију, одбачени каледоскоп, праћка, натопљени веш, пијани отац који спава у мирису ракије. Онда је село замењено обалом реке. Видела је женку фазана, један рог, јастук, реку која бљешти на сунцу.

“У стаклу су акварели јутра”, рекла је.

Све што је видела у прозору, што је недостајало, клизило, скупљало се у њој огољено, лексички.

“Не желим природу као речник”, рекла је. “Желим је на сликама Будена, Манеа, Шардена, Писароа.”

Било је превише пејзажа које је она упоређивала са сликама импресиониста. Упркос вољи да види како се боје померају поред прозора засићена понављањем предела окренула је главу. Видела је пртљаге. Затим је погледала огледало у којем су предмети били чврсти и далеки. Зажмурила је. Замишљала је ток реке. Није успевала да замисли карту Југославије. Изгубила је оријентацију. Час јој се чинило да се удаљава, а час да се приближава Београду. Нервозно се умотавала корацима. Да ли се удаљавам или приближавам када време тако споро пролази?

У погледу се налазила торба. У њеним преградама били су упаковани поклони. Брижно је мотрила на њих. ОН би торбу бацио кроз прозор.

“Посматрај како лети”, рекао би. “Упамти где је пала!”

И док она љута не би знала шта ће урадити ОН би питао:

“Да ли ће се налазачи уплашити или обрадовати?”

Бачена торба би се нудила непознатим рукама. Пажљиво би је отвориле. Можда је у њој бомба? Налазачи би онда превртали поклоне. Чега све ту нема?

Она је пружила руке ка букету. У њему се налазило седам цветова орхидеја, три крина, два каранфила. Подигла је торбу. У њој је било шећера, кафе, штофа за хаљину, собне попке –

све што је припремила за поклон.

Шта бих радила да ми лопов украде торбу? питала се.

кућа из приче. могла бих бити лопов

Ретко сам по мраку, кроз парк, прилазила кући. Страх ме је хватао док сам с брда гледала наличје куће. Увек сам видела само њено лице. Стоје велика изрезбарена врата, светло обојени зидови, високо уздигнути прозори. Отварали су се увек док сам их замишљала. У њима су се указивали насмејани ликови бабе и мајке. Изнад њихових глава је махала очева рука.

Застала сам испред оградe. Пажљиво сам отворила капију. Преда мном је био зид, надстрешница, испусти прозора, потамнели цреп, стакла, завесе, светло које продире из унутрашњости куће.

Шта се десило?

Да се не враћам после много година?

Није ли кућа описана у причи коју сам давно прочитала?

Зашто сам дозволила да се у собе уселе туђе речи, нове бриге, уобичајени снови?

Зашто сам намештај препустила рукама станара и њиховој несташној деци? Зашто сам га одредила за уништење?

Поражени немачки војници, истиснути из соба, прогоњени, извучени из скровишта заборављали су свој пораз рушећи куће, уништавајући намештај, понижавајући људе. Као да нису одлазили у рат гледајући мајку на прозору. Њен последњи поздрав нису понели са собом. Видели су само пораз – порекнуту идеологију. Преузели су мржњу свих поражених, помутили су свест. Порушили су прагове, уништили

тишину, однели ћилиме. Победници су дошли да обнове порушене куће. Зидови су изгорели. Намештај је помешан са стаклом, паучином, са шлемовима, парчићима бомби, деловима аутомобила, са ватом, завојима, накитом. Остале су собе које упијају повратнике. Непромењен је видик са прозора. Дошли су нови дани које је требало сазидати циглама и малтером.

“Да се одмах иселите”, рекла сам.

Уплашила сам се свог гласа. Да ли су живи ти људи који ми свакога месеца плаћају станарину? Могу у мојим собама да спавају, да се купају, да користе намештај који сам им оставила. Живе отуђени у собама. Једу у њима, умивају се, шеве се, варају једни друге, жале се да им је скупо, опијају се.

Дуго сам стајала испред куће. Упитала сам се: Није ли и мени та кућа постала туђа?

Није ли ме избацила и занемарила?

Стајала сам удаљена од ње као да сам тражила преноћиште или прислушкивала.

Да ли да уђем унутра?

Видела сам звоно на зиду. Знала сам како звоњава одјекује ходником. Узнемирићу неког? Не знам ко ће се појавити из тих соба? Само непознат човек притиска тастер.

У прозору се указао лик мушкарца. Показао је главом ка мени. Питао је жену из собе која добро познаје ову кућу и њене станаре: “Шта тражи ова девојка у дворишту?”

Пошто сам се окренула и потрчала ка капији, он се упитао: “Није ли покушала нешто да украде? Није ли тражила неког?”

Поново је руком показивао ка мени или аутомобилу који се зауставио на улици. Она особа коју је позивао да приђе прозору још је лежала у кревету или пеглала његове панталоне.

не. Још једном сам погледала све прозоре. Затим сам видела шофера који је разговарао са човеком у шеширу тражећи допунско објашњење како да стигне до центра. Са прозора одакле је малопре гледао мушкарац, сада их је осматрало двоје. Жена је показивала долину, хоризонт, удаљена брда, мочвару. Прстом је тражила кућу, дрво или оријентир. Спустила је руку. Обоје су ме гледали. Иако су били станари и у кући проводили дане нису ме одмах препознали. Гледан из дворишта мушкарац ми је личио на заштитника жене или на сводника. Додиривао је њено раме. Приближавао је главу њеном уху. Дим од упаљене цигарете вио се изнад њихових глава. Пре него што су ме препознали он је почео да отвара прозор. Могао је да прети, да ме отера, да виче да сам лопов и да сам га покрала. А мене је штитила само та кућа. Да је нисам наследила од неког ко је умро или погинуо, сада бих стварно могла бити лопов.

показујем предмете. именоване

За госпођицу С.

ОН каже: “Само своје ствари означавам речима. Док пишем речи ствари нестају.”

Она каже: “Ако имам ствари имам и речи које их означавају. Те су се речи претвориле у ствари. Виде се у светлу. Друге изговорене речи умрле су ноћас у шаптању.”

Она види добро измацкани бљештећи тигањ, дно шерпе обливано зејтином. Још су ту електрична рингла, подбуло лице, башта са трошним саксијама, мушкатле, сасушени шебоји, пожутели аспарагуси, кофери напуњени земљом за цвеће, бачени поклопци, синоћна риба од које је остао само костур чији мирис чува хаљина са бобичавим пецкама, мирис лимунова, парфема, лепка.

Она каже: “Призор лица, призор огледала – огледало воде, огледало менструације. Дојке у огледалу. Поклон и љубав. Руж за усне. Прозор, огледало, зид, отвор, јутро. Јутро је. Јутро је у оквиру прозора. У оквиру прозора је јутро.”

Вера помера завесу. Пресеца светло. Затамњује или осветљава собу. Помера огледало. У дубини огледала се указује ЊЕГОВ лик помешан са јастуком и ћебетом. Вера брише тањире који су на столу а које синоћ није склонила. Са њих се шири мирис устајалог јела. Сече саламу на ситне комаде који падају у тигањ. Брише умазане прсте. Поклапа тигањ да ситне капи зејтина не прште по белој површини штедња-

ка. Завлачи њушку усисивача испод кревета, шифоњера и стола. Сипа воду из лавора у кофу. Оставља опране кошуље. На врелој рингли окреће кришке хлеба које је танко изрезала, не би ли се запекле са обе стране. Дим од изгорелих мрвица рије по соби, вије се у пукотини изван аспиратора.

ОН каже: “Вера! Нећу да изговараш такве синтагме. Нећу да изговараш генитив. Именуј!”

Вера за тренутак жели да се игра с ЊИМ. Скида ћебе с ЊЕГОВОГ тела. Игра се ЊЕГОВОМ косом. Милује МУ голу ногу или крајак руке. ОН је моли да оде и купи доручак. Она не жели да се хране у соби где стоје отпаци синоћне вечере – зује мухе и играју се преосталом храном.

Вера је отишла у купатило. На поду су смрдели неопрани судови. Млаз воде није могао да скине масне мрље различитих облика. У углу је прљави веш. Нога га рита, гомила, па разбацује преко посућа.

Вера се враћа из купатила. Изговара: “Роковник. Календар са сликом мртве природе. Песма прочитана пре доручка. Празна столица и патике. Саобраћајни знак на углу. Упамћена слика и сто у трпезарији.”

“Свет је у првом падежу”, каже ОН. “Метал је или течност. Огледало је. Снег! Коцка је! Квадар! Оксаедар! Додекаедар! Кубизам је; висуљак, паралакса, плод дуње, орао, жудња, танана рука, жена, две њене речи, питање: Откуда љубав, девичњак, јебање, распрскавање, жаруља? Откуда потреба једно за другим? Откуда кисели краставац, капље крви, тамно, миришљаво, длакаво, слузаво, набрекла кожа, лутка, торба, пужеви голаћи, лепљиви, влажни под прстима, меки, скоро згњечени, уздрхтали

на језику, гњечени њиме. Овлажени тамни, сочни дроњци.”

“Јогурт”, каже она. “Недостајаће нам јогурт.”

Не жели да излази из куће. Не жели приањање лика уз годишња доба, уз излоге, галерије, цигарете. Затвара очи да се не сусреће са лицем у огледалу. Сада када више лице ником не показује, мисли да је само њено. Сасвим јој припада.

ОН је прво појео јабуку, делимично очишћену крушку, три преостале суве шљиве. Један орах је стуцао. Ољуштио је банану која му је испала из руке. Преломила се и покупила прашину. Отворио је фрижидер и појео мајонез мажући га на хлеб. Појео је парче сланине и парче сувог врата. Затим је тражио десерт. Сломио је чашу. Разбио је још једну чашу која је из витрине пала на под. Одлучио је да уништи све чаше које никада нећемо употребити. Разбио је стону лампу, лустер поред кревета, вазу са цвећем. Изломио је седам тањира који су били вишак, две преграде на којима је стајало десетак шоља, полицу са вештачким мечићима, човечуљцима, трубачима, тањирима.

Светло пада на орман, столице и зид. Онда се удаљава и нестаје тако да у тами друге половине собе ишчезавају ствари. Светло их најави непомичне и неме. Прошета се по њима. Растаче их, смањује или повећава. Верина згрчена сенка шета по столу, зиду и витрини. Рука пуни саксију земљом. Распротрла је велику хартију по поду. Гомилице земље су на њој. Личе на израслину. Вера је клекла. Сукња додирује под и скрива колена.

сношај је истицање

Вера узима магнетофон и пикслу. Ставља их на кревет. Окренута је прозору. Скида гаћице, а да скоро не покреће сукњу.

“Волиш медицину?” пита ме. “Изучавање тела одвешће те у старост.”

Сагнута је до пода као да тражи нешто у одбаченом вешу. Гаћице стоје иза стола. Згужване и светле личе на измет. Чекам да Вера приђе. Желим приљубити усне на врат и врх дојке. Желим се расипати преко њене коже. Кажем:

“Откако ми сећање почиње на терапији сам.”

Она каже да не избацујем укус дојке, коју љубим, њој у лице. После сваког сношаја доживљава крај.

“Сношај је истицање. Капање ка крају. Врхунац долази с крајем, с празнином, с болом који доноси крај. Само је у љубави крај тако јасан, болан и изживљен.”

Питам је: “Зашто волиш моју младост? Зашто просјачки волиш пса, мачке који ће лизати твоје дане и сате?”

Она почиње игру телом. Покрети доводе тело до стола. Руке спуштају кесу на сто. Тело је окренуто леђима. Види се мантил, ноге које висе. Рука вади цигарету. Креше упаљач. Плин гори. Пламен припаљује цигарету. Вера скида мантил. Из фиоке вади воденицу за кафу. Узима лонче и ставља га на решо. Вади две шоље. Уређује новине на столу. Гледам вијугаво тело,

гипсану маску лица коју бих желео да умесим. Нек се већ једном стврдне! Рука ми милује косу, сређује праменове.

“Само упознавање мириса и укуса зближава мушкарца и жену. Њихова љубав је упознавање излучевина које су несносне и себичне”, кажем.

“Тело женског пола у себи крије жену, али то мушкарац мора да открије. Грозно је бити тајна себи самој читавог живота због страха или васпитања”, каже она.

Онда морам да слушам речи о поносном детињству пуном крпица од твида, пуном чанчића и тањирића за гумене лутке, које плачу или пиште. Плашим се да не извади фотографије. Показивала би ми прошлост. Мртву. На фотографијама. Кроз прошлост би се кретала девојчица у хаљиници с машинцом заједно са школским другарицама. Морао бих да издвојим њено лице на фотографијама. Упоредивао бих га са другим лицима. Вера би говорила да су сада – те маске – инжењери, доктори, уметници, богаташи или сиромаси.

“Волим што се одушевљаваш телом”, каже ми.

“Некада ми се чинило да они који су учили медицину, који су сецирали, не знају за љубав. За њих органи немају већи значај од апаратуре”, кажем ја.

Целога јутра је додирујем. Остављам трагове прстију на лицу, уснама, коленима. Држим руку између ногу. Желим у руци ту длакаву животињу. Хоћу да се припитоми на длану и слепи с прстима.

“Узнесен си вагином?” пита она. “Хоћеш ли да је анализираш? *Orficum vaginae, libium minor pudenti, libuim majus pudenti, frenulum klitoridis, osium vaginae.*”

Нога се подиже и додирује ми нос, ухо, косу. Вера погледом тражи склоњене књиге са стола и пода. Јутро осветљава ожиљке на телу. На столу су остаци синоћне вечере. Светло брише тањире, открива опушке синоћних гостију или гони мухе које зује око салвета.

руководим органима. сита сам очаја

Кућа је Вере и мртвих душа у праговима. Пица коју ОН љуби, коју драшка, с којом се игра је Вере и... Кревет, соба у којој живи, одећа коју додирује Вере су. Отворен прозор Матиса, Јахачи на плажи Гогена, Гваш Бау-смајстера, Жене са букетом Лежеа показује му док ОН стрпљиво листа књиге.

“Не знам који је најлепши део лексикона?” каже ОН.

“Репродукције Реноара су најлепше”, каже она.

На столу је превише књига, часописа и чирака. ОН би још додао: Миришу лекови! Сит сам сна, лекова, посета, јабука, наполитанки и сокова.

Она је припремала слатко од малина, кафу, домаћу ракију.

ОН је желео да угледа кревет. У њему проводе ноћи умазане спермом. Поред узглавља сат бди. Са улице долази светло.

“Плашим се сваке затворене просторије у којој се налазим. Не волим чак ни ауторе који описују амбијент, а посебно мрзим филмове који самим укључивањем камере приказују простор и ствари у њему. А још су ту нагомила-ни украси од керамике, фотографије које ме плаше и које желим да уништим, прекопирана сведочанства, оверене дипломе, возне карте, блок у којем се налазе нацртане протозое, амебе, парамецијуми, једра и цитоплазме. А ипак сам задовољна. Заједно смо. Можемо се додир-

нути рукама, кожом, полним органима, језицима. Пожуда је наша љубав. Ја нисам свесна ње. Нисам свесна потребе за тобом, за додиром”, говори она.

“Шта ће нам прича што се цеди низ усне и баца саговорницима? Шта с њом да учиним у мраку? Чиме да ме одбрани? Целога јутра причам о нагонима. Кажем: Нагони су ране за које тражим мелеме. Не желим да усахну са годинама. На почетку је страх. Не умемо да руководимо органима. Касније долази похота. Превише је ожиљака од зуба. Превише је додира на које кожа више не реагује. То су тренуци када не мислим. Желим да се у грчу не излуче тела. Да се не исцеде! Онда долазе речи. Не због нас. Бранимо се од тога што смо заједно, што смо преварени. Само речима можемо да се бранимо. Да правдамо наше односе.”

Хвата јој увојке косе. Подиже их.

Она је престала да га милује. Дроњци започетог миловања висили су на њеним прстима. Остајали су на телу. Када га је поново додиривала као да је дрхтаје скупљала и отклањала. Постали су туђи. Лежали су одбачени на поду.

ГЛУМИЦА И СЛИКАР

скинуо сам лице. природа је издашна

Сликаp

Чини му се: Њени кораци се крећу степеништем. Застају испред улаза. Устављају се поред прозора. Бат ципела се приближава соби. Застаје пред вратима. Дуго стоји. Поново се удаљава. На крају ходника бат ишчезава. Онда се појављују нови, ситнији кораци. Ципеле као да бришу пређашње трагове остављајући нове одјеке између зидова.

Често му се чини: Она пред вратима застаје збуњена. Извлачи се њена рука из рукава и пружа, али из руке не извире снага која би је нагомила да покуца у врата. После тога ухо чује како се она облачи у другој соби. Тихо удара у под ципелама. Претура по ташни. Стоји пред огледалом.

“Не желим да тумачим шумове који струје кроз стакло и зидове. Не знам да ли допиру са улице или извиру из других просторија. Погледом тражим пешкир. Узимам мирисе изнад лавабоа. Просипам их. Увукли су се у кожу жена. Толико су ми досадили да су постали део чула мириса.”

Глумица

Када уђем у собу он неће волети да му милујем лице или косу. Неће желети да му нешто говорим тражећи ожиљке на лицу или промене

које изазивају толики дани. Док стојим у соби у погледу ће се налазити небо. Улица ће се указивати празна. Највећи део погледа заузимаће блокови. Указиваће се солитери. Снажни су. Они чувају тела и предмете. Штофови ће се померати у излогу. Папир ће мирисати на прашину и лепак. Прсти ће окретати странице књиге. Спикер ће говорити о музејима и отпацама прошлости. Он ће прећи растојање од стола до прозора. Скинуће капут. Ставиће руку на моје раме. Упитаће: “Шта ћемо са телима?”

Или ће рећи: “Метеори падају. Неће сагорети. Ако сагоре даће светла.”

Збацили би одећу. Осећали бисмо дисање и мирис алкохола. Збуњени непрестано би понављали: “Љубав као изазов. Секс замена за ритуал и бесмртност. Спас, отуђење, самоћа.”

Он би хладне и згрчене прсте ставио у уста. Ја бих рекла: “Милуј ме! Нећу да будем туђинац у сопственом телу.”

Опет се то понавља. Заједно смо.

У соби је мирис уља. Власи су разбацане по кревету. Неуједначено дрхти тело и глава. Чује се корак и глас моје мајке која се припрема за одлазак. Преко стола је постављен чаршав са расцветалим ружама. На столу је вештачко воће.

“Осећам јесењи укус тог воћа и зимски мирис”, каже он.

“И воће стари. Можда је само у причи. Његов укус је у сећању”, кажем.

Соба је обавијена завесама. Слабо је осветљена. Зидови су премазани зеленом бојом. Чују се његове речи. И оне се понављају. Ко зна када су изговорене.

Каже: “Соба није издашна ако у њој нема

светла. Зелену боју ћу заменити белом. Појачаћу сијалицу. Скинућу завесу.”

Руке са стола купе воће, вазу, латице сасушеног цвећа. Отварам фиоку и у њу бацам тањир, кашику, украсе од керамике.

“Не желим да уђем у собу коју вучем попут прележане болести”, каже он.

“Отвори врата”, императив ће.

Он крене ка окну. Крикне: “Отворио сам прозор. То скинуо сам лице. Њиме бришем стакло. Онда намажем лице кремом. Испитујем дејство времена и ваздуха. Уздахнем. Трчим по соби. Настављам са дресуром тела коју сам започео у детињству.”

Сликар

Одећа ми је натопљена знојем. Тек сам се пресвукао. Нова и чиста одећа поново мирише на болницу. Кроз прозор видим двориште. Исушују мочвару. Пуна је багера и кранова. Време је за поподневну гужву која групише тела. Гура их у трамваје и аутобусе. Препушта их инерцији.

Силазим у двориште. Приближавам се степеништу које води ка реци. Гледам без пожуде, као део природе, лице жене, тело и хаљину. Машем ташти и деци која одлазе. Згњечени су у топлом аутомобилу. Знам улице којима ће се кретати. Знам натписе. Искуство носи болнице, улице, станице, школе, улазе, кафане – макету града – као свој непромењени део.

Глумица

На њеном телу игра хаљина. Припија се уз раме и бок. Приања уз гузове, дојке, струк и плећа. Понекад бежи од груди или бутина као да жели да се растргне, подере, претвори у пепео. Тело се указује омамљиво. Препустило би се чежњивим, усамљеним, перверзним.

Она стоји на тротоару. Прати аутомобиле који нестају иза окуке. Њена фигура је нагнута напред. Не види да је сликар отишао. Каже: “Одошеее”, али збуњена, видевши да сликара нема, потрчи степеништем. Кораци одјекују у ходнику.

Сликара

Чим уђем у собу поново ме окружи одећа разбацана по кревету и поду. Видим торбу у углу, међу разбацаним стварима. Угледам поново своје лице које руке квасе у неједнаким размацама. Поглед је упрт у тамне и отекле подочњаке. Још се нисам привикао да смо нас двоје сами. Деца неће викнути из купатила. Неће пустити воду, потрчати, повући ме за руку, насмејати се или ме пољубити. Година пролази календаром који виси на зиду. Огледало чека моје лице док прелазим исто растојање од атељеа до станице број шест.

Одело непрестано мирише на етар и алкохол. Поново се појављује сећање на звук лабораторије. Чујем тресак шприца о плехану посуду. Ударају епрувете о флашице. Млаз воде испире руке и отклања задах из људских орга-

на. У чекаоници мирише мокраћа, лекови, мрша и зној. Око назире сјајна врата са натписом ЛАБОРАТОРИЈА. Рука куца у натпис. Излази глас који може да исцеди грло жене или магнетофон. Врата су и даље равнодушна према улазницима. Лабораторија опипава тела, разголићује их, продире у њих, анализира их, подмићује налазима, уз то је још и лојална.

Улазим у просторију са урамљеном фотографијом. Памтим је из детињства. Уоквирена слика доктора брани голо и невино тело, анатомски нерашчлањено, од костура са косом. Покушавам обично као што држим виљушку, нож којим резбарим, да откопчам рукав. Гледам како се на руци надиху вене. Игла се забавља у месо. Улази у вену. Претура. Обија. У шприцу се указује црвена течност.

Стојим поред зида. Зид је окачен. Из висине допире до пода. Клаци се полако. У соби се налази сто. Две столице. Један кревет. Стојим дуго поред прозора. Погледом обухватам небо. Морам да заборавам лабораторију. Зажелим да поседујем жену, пса, мачку, аутомобил.

“Осећам да притискам земљу и ствари својом тежином, а да земља даје тежину телу”, кажем.

Мирише јело. Сат откуцава. Она пере судове. Све је старија. Похотљивија је. Радосна је што ћемо вечерас изаћи.

“Сањао сам како материја прелази у поезију. Материја не може да се уништи, али може да се заборава.”

Да! Тако ћу говорити. Непрестано ћу понављати тај сан. Станари на спрату више ће устајати. Лупаће вратима. Појачаваће радио. Њено грло ће одбацивати гомилу речи. Читаће рецепте. Саветоваће ме када ћу који лек да

попијем. Рука ће стављати лекове на сто. Топлота ће загревати лонче за чај. Вода ће топити витамине. Са свих страна доспеваће зујање, одласци, кашљање станара. Долазиће њене молбе да испијем лек и да доручкујем.

“Ја не верујем лекару. Од детињства ми говоре да се не плашим леша. Па то је труло. Неживо. Само материја”, рећи ћу.

“Ја се плашим тела. Могу га напасти болести! Зачеће! Тело могу назвати својим али изгледа да ми служи само за одржање материје”, рећи ће она. “Немој сада да помињеш смрт! Немој да те данима опседа! Смрт људи личи на неког кога не познајем. То је крај представе у којој нестају лица и костими. Али смрт је далеко. Не можеш да се вратиш у прошлост. Границе су померене. Налазе се у историји. Виде се само на посивелим мапама.”

“Ја не знам да ли су ти људи живи или нису. Сахрана је једини чин који одваја мртве од живих”, рећи ћу.

“Телеграм ти је у руци. У њему је реч смрт која те подсећа на слике из албума, на бајке, на азбуку. Показујеш телеграм. Савијаш главу. Искључујеш радио. Тражиш црни флор. Где је конац? Сам желиш да ушијеш флор. Неколико пута се убадаш иглом. Чему то? Кажеш. Укључујеш радио. Бацаш црни флор. Не желиш више да знаш за смрт. Не желиш чином сахране да уништиш прохујала јутра, ветар низ реку, размештене кљусе, дубину река измерену роњењем”, рећи ће она.

ВЕРА И ОН

пра-моћ. снага глагола. мед се топи

Предложио сам јој да склони главу с прозора. Она се осмехнула. “Да ли радије путујеш возом или аутобусом? Да ли летиш авионом или дојкама?” питао сам.

“Желиш да ме збуниш?” питала је.

“Не!” рекао сам. “Именица авион и именица дојке су у инструменталу.”

“Да ли могу да летим свим именицама које су у шестом падежу? Каменом? Песмом? Руком? Да ли могу написати: Летим песмом!”

“Та реченица је стих”, рекао сам. “Али можда је важније поимање летења. Некада си могла летети дојкама премазаним црном машћу. Уздигле би те високо. Приближиле би те облацима. Одабрала би смер и летела. И не само да си могла летети дојкама. Могла си летети пером, влатима траве, пергаментом. Могла си летети у сну. Док би летела, опуштена, бледа лика и умршене косе, видели би те само спавачи. Будни су знали да летиш. Отварали би прозоре, покретали главе, али те не би угледали. Видели би у постељи само твоје тело које се помера, хрче, цима, бунца. Плашећи се приче која ће доћи после путовања одмах би покушавали да те буде. Додир и дрмусање нису могли да те пробуде, нити врате са путовања.”

“Сада је поимање путовања другачије?” питала је.

“Уместо маште и схватања немилосрдни датив те гони. И онда када не размишљаш о путовању он те гура ка стриптизети, ка енци-

клопедији, ка чивилуку, ка хлебу умоченом у вино, ка медузи која пулсира, па се храни планктоном, па се мрви; ка птици, планети, јајету, шуми, кинеском зиду, организму који те штити и открива у постељи, (Вера је име, субјект кога организам штити), проводи кроз гласне жице речи – љубав, пенис, мед се топи, раздељак, сношај.”

“Тако брзо причаш“, каже она. “Чак и не могу да упамтим шта си рекао.”

“Рекао сам да се медуза мрви. На почетку би реч. Глаголи поседоваше снагу равну сопственом значењу. Верујеш ли ти у пра-моћ речи?” питао сам. “У снагу која нас враћа почетку?”

“Верујем”, рекла је.

“Та моћ нагони медузу да се сама смрви. Исто тако пра-моћ глагола **умрети** нагони човека да сâм умре.”

“Да”, рекла је. “Ја сам пра-снагу глагола умрети осетила оног тренутка када је баба требало да умре. До тада је глагол умрети био изван мог поседа. Ја сам изговарала речи: Ја трчим! И трчала сам. Изговарала сам: Ја плачем! И плакала сам. Ја владам глаголима. Моја баба је рекла: Ја умирем. И умирала је. То је тако једноставно било рећи када је постајало у језику пре бабиног рођења, а постоји и после њене смрти. Могла је рећи: *I am dying*, ја *meurs*, *ich sterbe*. Али баба није познавала те језике. Затим је рекла: Ја сам умрла. После тога је била мртва. И наравно ја сам јој тада веровала. Никаква друга убеђења нису ми била потребна. Убеђења лекара и анатома још мање. Срце, јетра, плућа били су ми неважни. Снага глагола нагонила је бабу да овлада њоме. Сама је добила ту исконску снагу. Изговорила је глагол у презенту и перфекту и њен живот се окончао.

Ја сам волела бабу. Никада нисам схватила да је снага глагола овладала њом. Увек ми се чинило да је баба овладала глаголима. Загосподарила је глаголима. Снагу глагола пренела је на себе. Смрт је постала њена. Прихватила је умирање.

Други облик – усмрћен не припада баби. Усмртити неког могу само људи.”

пре сунца је хладно. од гипса сачињено.

“Из чијег си ти света? Из чије самоће долазиш? Из чијег си сећања? Из којих речи извишеш. Лице си које се не мења – само стари? Мени значиш кревет, столицу, дириговано време, досаду. Ниси ли из приче. Ниси ли ишчезла тиме што си темат? Да ли се још срећемо на заједничком стубишту? Разговор и музику користимо као папирнате марамце. Ниси из овог града? Трчиш. Побегла си далеко. Не могу да те дозовем. Посматрам те из потаје. Њишеш куковима. Пролазиш поред ужади, а неко ти са брода звижди.”

“Боље би било да нађеш назначену улицу и посетиш сликара.”

“Не могу. Не знам зашто?”

“Сигурно често излази да те чека. Обукао је пиџаму. Огрнуо је капут. Седи на клупи а ветар пири. Из његове одеће избија мирис лекова. Око њега су посетиоци. Јуре стазама. Љубе болеснике. Крију плачна лица.”

“Посети га ти! Сликара ме никада није волео. Још сумња да сам љубавник његове жене.”

“Нећу! Ја сам из изрезбарене високе фигуре која у унутрашњости има само остатке. Не морам више никог да освојим. Не желим друштвену ангажованост: Да кроз борбу за хуманизацију људи дочекам старост. Фригидна дама сам. Кроз лорњон посматрам свет. За мене се пружни радници питају: Каква ли је у кревету? Док јој таксиста носи ствари.”

Спасла си ме од (самоће која ме је привукла,

која ми је олакшала муке, која ми је служила као азил, која ме је нагонила да се улагујем телу), *од жеље* (да ми небо личи на куполу под којом се крећем, да својим сматрам што поседујем, што се никада не опире. Боравиште сам наследио. Окреће се ка мени), *од љубави за коју сам мислио да је толико далеко да је не моћу поседовати*, због (осећања да се писмом другачије исказујем него када сам сам присутан, када осећам присност људи и поклона), *шела које се сваљује ради изражења задовољства између мене, који ја нисам имао, и тебе која мислиш да си ја поседовала, зашто ишло си ја постављала као пушоказ, ишло си се напњала над њим када је било пијано, занесено, фрустрирано, ишло си му приуштила појмове: осећање, знајжеља, збуњена док се окреће ка теби услед радосности ишло поседује руке, усне, курац, ја се баца на тебе, ја урла, ја тебе, ја ништа не види осим сјерме, осим смрада, осим најора да буде прихваћено, да наваљује поред прозора, да ишта: Да ли се наша смрт ишче нас? Не! Наша смрт се нас не ишче. Друјима је остављамо.”*

Осим ђубришта и преко тебе преливам сјерму. Осим ђуштања, осим, (страха да би била своја, осим гадости које бацамо једно на друго, осим тога што можеш бити мој издужени део, мој фалус, осим отрова, свет тешко прихвата организам, а после као да није могао без њега), осим курца који никада није био лажан, ништа је био фототрафија начињена на тераси хошела; лице које ће имати израз, којим ће се очаравати, одушевљавати, (и друге речи сличних особина), не поседујем испитивача, чувара, смрт, ништа њих којим ћу намирисати роба или чаробњака; не поседујем ништа ишло неће

бийи снажније од распадања, а да је моје.

Од (гипса сачињено. Смештам га у лажан сан), од (смрти сачињено тако да је топло, натопљено знојем, да се може одбацити), од (приче је сачињена. Има значај као органи. Боље да је насликао пичку него што личи на жртву препуштenu срџби), од (феминизма је то остало: Жели да учествује у демонстрацијама. Од њих очекује већу популарност, неколико интервјуа и фотографија, ТВ емисију у којој ће се видети њен енергични лик, испршене груди. Девојчица – која ће такође учествовати у емисији – биће збуњена осунчаним пределима који као да висе у позоришту лутака. Пружаће прст ка разгледницама Загреба, Дубровника, манастира. Постављаће родитељима дечија питања. Колико је далеко Загреб? Да ли у манастирима још ослепљују људе?), од глумаца је то остало. О смрти се размишља као о ритуалу. Пре свега није важна сама смрт. Важан је израз лица у смрти. Прамен косе пада као да ће чин умирања непрестано да се понавља. Рука пружена ка прозору, псу, детету? Његово значење? У драми се зна. Али у стварности? Шта значи последњи поглед на неког? Требало би заузети позу и израз лица пре него што се издахне.

речи су важне. презент. писмом користим Веру

Пример 1.

Речи су важне. Проглашавају девојку победником. Вера трчи радосна ка ЊЕМУ. Подскаче подижући признање. Грли га. Стеже. Просто жели да ГА упије. “Не радујеш се”, пита ГА. “Радујем се”, каже ОН. Она говори: “Простире се овај предео којим сам трчала чак горе до планине.” Пружа руку ка врховима који су прекривени снегом. “Полагао си велике наде у мене. Могу да се рвем, да пливам, да трчим, да волим.” Онда ГА грли и вуче кроз шуму. Показује МУ стазу која је означена црвеном траком. Жели да за успомену на њену победу са полигона понесу земљу за цвеће. Полако откривају меке слојеве земље. Вера пуни џепове влажним и растреситим грумењем.

Из примера видимо да се презентом исказује радња која се врши док се о њој говори. То је основно значење презента. Од каквих се глагола пради?

Из примера:

“Најважније кроз шта пролази човек је развој сопственог тела; сопствено доживљавање тела кроз детињство, пубертет, адолесценцију. Непрестано се мења редослед ствари и догађаја. Зависно од година живота различита су зна-

чења дана и ноћи, песме, смрти, зида, прозора, платформе, видика, пејзажа. Час су бројеви у данима. Час су шема самих дана или узнемиравајуће вести сложене у калуп, вулгарност и принуду. Речи су умотане у жеље. Рекламом су упаковане. Речи експлоатишу. Експлоатисане су речи.

Ово није игра. Некадашње речи збацују са себе зеленило, земљу, ветар, бубице, молекуле, јаја, јајашца, па се пребацују, теку, саплићу, диктирају, или су голе, празне, забавне, уздрхтале, заземчене, угузичене (ја се плашим речи иако оне носе ствари); љубав, бродови, пловидба, ветар у једрима, дани, канали, године, етар, песма, обала, сјајно гвожђе, армирани бетон, гробље аутомобила, гузови, кремове, голотиња без заштите, кора наранџе, згрушана крв, девичњак, спушта се вече”, исечак ће из књиге.

Собом креће сукња, чарапе, црвене папуче. Рука затвара прозор. Око види тапете, шоље, кауч, а далеки предели и делови облака потпуно нестају. Сами и остављени делови тела постају стварнији. Изазивају руке да их милују, појас да их стеже. Не устручавају се закона, непознатог, лекова и прљавштине. Чисте се од љубави, од сперме. Не желе да прекину интригу, сплетке, молбе! Не устручавају се да имитирају и да буду имитирани. Могу гунђати, певати, мастурбирати, образовати се, тражити како су документовани, колико су снабдевени камџијом, дикцијом. Не знају колико су ништавни, хаварисани, досадни; колико су велика порција сами себи; колико су побожни, лажљиви, освежавајући; колико могу издржати уз музику, уз тело које може бити гробар, курва, дактило-

графкиња, правник, професор, малоумник, имитатор, а које може бити у Београду, Нишу, Загребу, Грчкој, Немачкој, у тамници или књижи, окружено стварима.

Видимо да се презентом може показати особина или стање нечеј. Такав презент се зове квалификативни.

Из примера:

“Задовољство, насладу и засићеност тобом осетићу тек када нестане грч, када настане спокој и досада. Али, онда ће се указати празнина у коју немам шта да убацам. Чиме да је оправдам? Да схватим да се тело доживљава кроз пражњење?” рекао је.

Трљао је очи. Неколико пута је чучнуо. Отворио је прозор који је чешала грана. Застао је и ослушкивао. У кући се још ништа није дешавало. Никакав шум радија нити речи. Гледао је кровове и зидове. Погледом је тражио језеро или бар водич са сликом језера. Опazio је кестенове у дворишту. Уплашио се речи. Како ће их Вера протумачити? Пратио је погледом возила. Узео је плави качкет. Обуо патике. Обукао је панталоне.

Драга моја, писмо ће,

смејеш се кад кажем да си лепа. Осипаш се. Умешена си од финог теста. У средњем веку би те разапели слушајући шкрипу чекрка. Смејеш се када кажем да мораш припадати свима. Одрасла си у колевци са мирисом ружа. Ниси лазарет нити свој законодавац. Много си се од

првог сусрета изменила. Усахла си. Сва ишчезла. Ускоро ћеш нестати. Не можеш постајати целовита и потпуна. Нестала си по угловима, у миловању, у спаљивању, у немилосрдно избаченим фетусима, у туђим телима, у лекцијама, у легалности. Нестајемо постепено и неприметно, а мислимо исто као и наши преци. Превише нас има у њивама, колима, бифеима, страћарама, собама, вагонетима и регалима.

“Шта би било да памтим сва писма, све сношаје? Не могу да памтим дане и станове у којима сам боравио”, глас ће.

“Могућност је да текст прекинеш где желиш. Ако смо ја и ТИ само у примеру. Молим ТЕ заврши овај текст”, једна од заповедних реченица ће.

видимо да се облицима презентиа казује радња која ће се вршићи или извршићи у будућности.

Пример 4.

Обична је употреба презентиа са речима нека и да за исказивање заповести и жеље.

Одмах да се ( ) телом! Да се оптерећујеш телом! Да се забављаш помоћу тела! Свог или туђег? Помоћу игре или сна? Да поред тела ставиш све врсте речи. Вера чека. Вера данима није долазила овде тако да се плаши сваког лика који може да завири у њено лице. Вера мастурбира. Сања. Неодлучна је. Вера нека седи у јарку, диму, ветру. Нека срце кафу! Нека склапа дан у писму! Вера воли што мртви нису водили њене ратове. Вера гледа у прозор, пали светло, пише. Не занима је бездан између људи

и ствари, ствари и тела. (Не занима је). Избрала је прилог или узвик. Хеј! Колико дуго Вера чека своју пријатељицу која никако да изађе из сна.

Или:

Стојим у соби напуштене глумице, попрскане сном о слави која ми личи на цијанкалиј и алкохол. У прозору се врте улице, такси, аутомобили, трамваји. Отварам прозор да би ишчезли и отпловили устајали мириси посућа, дима, сна и сперме. Соба у стаклу се помера заједно са мном тако да се одједном осетим избаченом из ње. Инстинктивно се окренем кревету. Желим да побегнем од стакла које се игра мојим лицем. Дошуњам се до угла. Желим да пробудим глумицу не би ли ми упитала неколико речи. Не би ли ме упитала: Ниси ли залутала или погрешила стан? Али ја јој се не обраћам док спава. Не могу да је пробудим без дозволе. Сачекаћу да отвори очи усисавајући дан као коначан предмет. Нисам очекивала да ћу је пронаћи будну у соби у којој још стоје прљави трагови ципела који су очврсли и претворили се у гомилице земље. Шифоњер је отворен. Гардероба је разбацана као да стоји пред камером. Осећам се као улез или чистачица која је случајно ушла да покупи ђубре из протеклих дана. Сада стоји збуњена пред женом која спава са главом утонулом у коврце сопствене косе.

ВЕЖБАЊЕ: Одредити значење и службу презента у следећем примеру.

Свакога јутра гледам у календар. Дани су помешани са бројевима који их означавају. Мртва природа са слика пала је на сто. У корпици су два лимуна, банана, једна јабука. Не знам да ли да их вратим на зид, на платно или покупим и бацим. Поред корпице стоји торба. Често крадем торбе и поклањам их Вери. Има их сада десетак. Разних су боја и величина, од разног су материјала. Вера може да их разбаца ако јој личе на отпатке. Тада их купим. Бацам их на ђубре или остављам прозорима. Али торба на столу је одбачена, безнадежна, напуштена. Зажелим да изручим њен садржај пре него што је уништим. Подигнем је. Замахнем као да ћу је бацити кроз прозор. Али само постојање Верине торбе, преврнуте шоље за кафу, забрављених рукавица, столице удаљене од стола, на мене делују опојно. Отварам шифоњер не бих ли у њему угледао делове одеће који су у некој вези са Вериним рукама, ноктима, ногама, са бојом њене коже. Али у шифоњеру ничег прљавог и згужваног. Поређан веш стоји дуго неузмираван као да се налази у музеју или затворен у тами излога. Желим да моја рука згужва шешир или да на под баци црвену хаљину. Било би боље да Вера дође. Уме да свира клавир. Могла би да сиђе до доњег спрата. Ушла би у собу коју нисмо издали подстанарима. Сасвим тихо би пришла клавиру.

“Спремај се да свираш“ рекао бих.

“Али ТИ не волиш музику”, рекла би она.

У тој соби волим да премештам фотеље.

Померам их из угла до средине собе. Затим их враћам поново у углове. Фотеље су прекривене црвеним плаштом. Чини ми се да горе у полутами. Њихово удаљавање од зида и групирање на средини собе личи на сучељавање буктиња.

“Хајде да сачекамо ноћ”, рекла би она.

“Не. Ово је због презента. Ти мораш да свираш! Ја нисам крив што се презент поклапа са јутром.”

Отварам торбу. Гледам четке за косу, огледало, креме, штос писама и честитки. Узимам честитке. Свака од њих је адресирана. Глигоријевић Светлана. Петровић Миленка. Теофиловић Босилка. Сада, када су ми честитке у руци, зажелим да отрчим до поште и убацам их у сандуче. Стојим у ходнику пред једном збуњеном женом која је претурала по старом орману препуњеном ципелама, крпама, одбаченим панталонама, деловима усисивача.

“Пошла сам на другу страну када сам видела да отвараш врата и да се појављујеш са честиткама”, каже она.

“Ја сам...”

“И ја морам на пошту.”

“Не!” кажем ја. “Прво сам зажелио да их пошаљем. Честитке имају чаробно дејство. Видиш! Пошао сам. Одједном сам се уплашио. Не знам коме их шаљем. Сачекаћу да се Вера врати.”

Привикао сам се на полумрак ходника. Распознајем црвену боју косе. Жена је одевена у хаљину црвено-љубичасте боје. Враћа ми честитке пошто је погледала имена прималаца. Разбацујем честитке по соби као да су сада стигле. Вера би их радосно разгледала. Гласно би изговарала имена пошиљаоца. Онда би бацала

честитке. Широ би се Верин пењоар. Са стола би долазио мирис кафе и наранџе. Сат би откуцавао пролазеће минуте док бих ја осећао мучнину.

АУТОР

У следећем примеру подвући егзактне фуџуре:

реченице. дијалог. егзактни фугур

“Не знам да ли ти је досадно с њим? Говори ти о ратовима, селу, прошлости. Говори ти да у детињству намештај, даске, креденци личе на шуму. Храстови, багремови, јасенови ништа не знају о стоваришту. Свађа се с тобом. Презире те. Затим каже: Налазим се у пртљагу. Пита те: Хоћеш ли да развешеш пртљаг? Док будеш развезивала чвор припази да не испадну речи из детињства, речи из закона, свевидеће стакло или празно око.

Осећаш ли отпор у њему? Грозничави отпор према животу с тобом? Дан је за њега отвор кроз који пада. Људи се удаљавају од вас? Он у свом заносу не види отуђеност и препуштеност само вашим телима.”

“Зар не можеш да користиш огољени, информативни језик већ мораш да наводиш стихове. Заједно са другим телима окрећеш се око мене као око осе. Мислиш да ћеш открити тајну или Пандорин дар. Плашим се и ја, док развезујем пртљаг да не сазнам све тајне: У пртљагу нема ничег. Нема чак ни пртљага.

Видиш да знам његове стихове. Знам и шта му смета. Не воли ствари јер нису довршене. Нису живе. Живот им замењује намена, сврха, пролазност. Ствари му спомињем само када желим да га озловољим. Тада се играм с њим. Мучим га као да смо у старости. Кривим га што смо заједно остарили”, реченица ће.

“Зар ти није досадило лажно приказивање вашег живота? У прозору остаци свилених завеса. На столу, у пукотини, смењују се дани. На зиду фотографије војника и команданата. Из собе избија смрад. Чују се: Псовке, звонце телефона, сат који најављује буђење, шум воде која капље из славине, врисак голих тела под млазом воде. Зар ниси исцрпла све могућности секса? Неће ли ти бити потребна моја посета? Да се нађемо? Само ради промене или упоређења?” реченица ће.

“Твоја посета или било чија посета, без обзира какву ме затичеш, биће иста као и пре овог предлога. Док будеш отварао капију, док будеш трчао степеништем, док буду одјекивали твоји кораци, док ме будеш дозивао долазећи до мојих просторија као да сам твоја љубавница, ја ћу са стола склонити папире, мастило, пикслу. Увезаћу косу. Ослонићу се о зид. Истицаће се дојке разливане на грудима. Одшкринућу прозор. Док будем гледала ћебад што вири са тераса или загрљени пар чекаћу да покуцаш“, реченица ће.

“Када га будеш поново видела, када

будеш поново одевена у црвену хаљину коју ветар сатерује у тело, тако да се истичу препоне, струк и дојке, када вам буде досадно, када тражите повод за свађу, када мислите да је једно од вас двоје криво што немате чиме испунити дан, рећи ћеш му да желим да те туцам. То не можете никако спречити”, реченица ће.

“Неће се наљутити ако му кажем твој предлог. Али свакако ја то нећу учинити. Нећу да одагнам кораке који се крећу око мене. Нећу да отклоним руке које ми указују пажњу или ме милују. Када смо се срели, он ми је рекао: Ти си красна. Да си мушкарац била би ми друг. Жена си. Највише што могу да учиним за тебе је да те волим”, реченица ће.

“Одбаци речи. Препусти се новим рукама. Испитуј их! Нису све руке исте. Ако будем дошао до тебе шта ће се променити?”

“Нећеш ме затећи да уживам у својим органима. Не мораш ме убеђивати да ће из мог тела изаћи свет који би требало да насели земљу.”

“Али када будем стигао, хоћемо ли моћи да разговарамо потискујући нагоне и речи чија значења знамо? Наши органи ми личе на испражњена тела оних што су се волели. Само оно што смо научили једно од друго открива нам наше непознате делове”, реченица ће.

Овај дијалог није смишљен. Пронађен је у драматичној српскохрватској језика.

Могао би ОН да се удвара глумици или сликар Вери.

Узећу да се ОН удвара глумици.

ГЛУМИЦА И СЛИКАР

(ОН, заменица. Означава оној о коме се говори. То је лична заменица. Иначе класно друштво је почело заменицама. Оне су поделиле свети. Мој, моја, моје. Твој, твоја, твоје. Наш. Ваш. Њихов. Који? Шта? И више је немогуће излечити свети од његовој. Шта ће коме моје добро? Ко ће донети оћан који лиже, који односи врати, њиве, имовину, владу? Како пребољети ојекотине које остају здружене с историјом? Зар нам она служи за надметање и памфлети. Они се одмах распадају. Селе се у језик чије се несћајање не може успановити на белом папиру. Зашио се и он распада под додиром приватне својине Еола и Марса? А чија је то рука пружена ка Марсу? Моја рука, моја планета, моја! Моје писање, моја вредност, довршен план, приказан свети, идол; камен су, симбол, диктатура, (где?) у цветиу никла, у рафу мајацина који је сан, свети, завршањ, под и даска.

Њушен прај симбол је у свету никла који је свети, под и даска. Довршен план диктатура је у рафу мајацина где су завршањ план и дирек.)

страх исцеђен преко оргазма. ОН се руга

“ОН те није посећивао док сам био у болници?”

“Не буди љубоморан на разумевање које налазим за ЊЕГА. Неће нас више посећивати. Неће нам доносити украдене дарове. Написао ми је писмо. Пита ме: Зашто бих упознао вашу собу? Простор се може снимити, чути, видети. Само мириси не. Да би се мириси осетили, мора се бити на месту догађаја. Често се мириси приказују лешевима, мрцинама, стрвинама, цвећем. ОН често види себе у којима живимо, али нема њихових мириса. Зашто би осећао мирис наше собе? Мирис лекова, лепила и боја које си заборавио. Данима их не додирујеш. Не разливаш боје по материјалима. Само стоје њихови мириси. Ти своје тело понижаваш налазима и бесмисленим терапијама.”

“Нисам љубоморан. Није ме посетио у болници. Тешко је посећивати неког у болници, али не због мириса. Пре болнице ми је рекао: Болесно опхођење према телу чини те узвишенијим. Ја се плашим болести. Вређао сам ГА. Говорио сам МУ да ћу ГА пријавити због крађа. Луд си, викао сам! Требало би да се подвргнеш терапији. ОН је рекао да није болестан. Онај део за који сматрам да је болест требало би да присвојим. Тај део ми недостаје да бих био уметник. Присвајање могу да учиним без инфузије, пресађивања и других термина, само имитирањем и подражавањем. За то сам једино и способан. Касније сам те речи и прихватио.

Можда жели да ме подстакне у стваралаштву? Жели да отклони моју сумњу?

“Зашто не помогнеш том детету? Крађа је ЊЕГОВ начин побуне. ОН се руга. Оном ко се руга могу одсећи језик. Откуд МУ идеје да скулптуре, слике, мозаике прави искључиво од покрадених предмета? Када су скулптуре завршене не види се да је материјал украден. То зна само аутор. Али ако зна конзумент? Онда се у радовима, у предметима ван радова налази још један однос. Нови однос према уметности какав ОН жели. Често су уметници боје сами правилни, материјал су проналазили у природи, али се не сећам да је неко крао? И ОН не краде због оригиналности. Помогни МУ. Укључи ГА у културни живот. Немој да ГА оптерећујеш твојом идејом да ће сви цртати.”

“Ја више ником не могу помоћи. Не могу ни задовољство из тела своје жене да извучем. У њој постоји набој помешан са страхом који само ОН може да отклони. Може да га исцеди преко оргазма. Ја ту моћ више не поседујем. Постао сам немоћни, стерилни уображенко који стално контролише број крвних зрнаца. Убеђује друге да ће сви цртати. Не могу себе да нађем изван тела (у уметности), па ми је тело ослонац. Сада ми припадају болест, очај, лекови и терапија. А моја жена се плаши ЊЕГА и за ЊЕГА. Шта очекујеш од ЊЕГА? Да те љуби? Да се свуче или да те свуче? Да те измаже бојом или да те убеђује да је хероин лек? Може ти помоћи да преко сношаја изживиш страх. Немој да се предаш симптомима страха него жебању. Сузама, које долазе после сношаја, лепо испери себе да се данима осећаш чисто.”

“Немој тако. Зашто си пакостан. Привлачи ме ЊЕГОВА идеја о филму. Мени жели да по-

вери главну улогу. Идеју филма нисам одмах разумела. Учинило ми се да је она уништавање симбола којима се играју идеологије. Одмах сам телефонирао Вери: “Филм није то што ОН замишља. Збуњује ме ЊЕГОВА наивност у прављењу сценарија, ако су писма уопште сценарио. Али ипак нека направи програм борбе.”

ОН ми је одговорио са два писма. Прво је било врло кратко.

Дух може да се одмара у идеологији. Како је дух спокојан када победи догматизам, коначност.

У другом писму ми се ругао. Написао је како постоје јунаци чија имена знам. Али не знам вид њихове борбе. А о циљу борбе и да не говорим. Познајем глумце по именима која су створана у полицијским архивама. Производ су какав је потребан свакој епохи, али се њихових филмова ужасавам. Рад на филму је био споредан у животу тих глумаца. Зато ОН жели да постанем идол који нема ничег заједничког са мном. Само ме убија.

Желе да створе од мене идол који им је потребан па да га одбаце као деца играчке којих су се заситили. Мој задах чува свет, а живот се завршава телом. Даље не припада ником, осим одржању материје. Легенда је живима потребна.

Парафразирам мисли и цитате које ОН наводи. Помислим да је филм однос према идолима. На крају схватам, да МУ таква писма – за разлику од оних са сценама – служе као нова игра са мном. Из скица и текста видим да је радња филма сасвим једноставна. Глумица коју су ангажовали за агитацију почиње да се игра агитацијом. Игра се људима који је политички ангажују. Игра се њиховим симболима и идеологијом.

Радња филма се дешава у улици коју називају Улицом протеста. То није назив улице. Та улица је легализовано место за протестовање. Ту постоје историјски заостали протести чији су видови испољавања смешни. Њих потискују савремени протести. ОН још није прецизирао који би то начини протестовања били, али могу да се пиркупе из разних делова света. На самом почетку улице налази се споменик Незнаком јунаку.

Редитељ почиње да снима документарца о мени. Живим у ритму успеха и неуспеха. У ритму улога, проба и сцена. Час сам радосна, тужна, плачљива. Час сам сигурна, доминантна, непоколебљива. Редитељ је узнешен мојом номинацијом. Од статера се уздижем до филмске диве. Такав успех очекује милион непознатих глумица. Редитељ ме користи за политичку агитацију. Тада се види слика моје собе: аутомобили, интервјуи, љубавне сцене.

Насупрот животу који се у филму представља документарно постоји и мој живот ван документарца. Он се одвија паралелно са документарним. У том филму-животу редитељ уноси сцене са дрогом, свађама, апатијом. Камера ме хвата огољену клизећи мојим коленима до краја сукње, ка грудима које изгледају вештачке. Ја сам размажено дериште које плаче и посећује психијатра. Не желим више да користе моје тело.

Ви ме користите, вичем! Не желим више да снимам с вама!

Међутим, моја љутња кратко траје. Враћам се документарцу. Пробе су компензација за мој живот. Бацам се на ту ролу као једино што ми преостаје. Она ме још може спасити. Онда поново измичем контроли документариста.

Досади ми махање деце, паролe, цвеће. Супростављам се читавој филмској екипи и политичарима који је подржавају. Борба постаје само моја. Исхалуцинирани сам јунак. Преда мном стоји сопствени лик направљен од пастела и темпера. Мој лик је истиснут из тубе дечијом руком. Признање, признанице, песме, ране, ожиљци преваспитања, фотографије са родитељима и са познатим људима у време мог успеха постају јавна мастурбација.

Интересантно да мом хапшењу не придаје значај. Чак је и моје суђење без спектакла. ОН изабира она суђења која се већ налазе у историји. Моје хапшење је тајно. Суђење је кратко и без поступка. После хапшења постоји начин да униште све моје лично. То је борба за моје ослобођење. То је борба других. Издвајају ме. Претварају ме у циљ. Моја улога се зна. Одговори и питања узети су из познатог ресора. Познате су и речи које нуде програм за моје ослобођење.

Само ми још смрт преостаје. Постала сам јунак за кога се борим. Тако бар ја схватам крај. Мислим да је то бриљантна рола. Препуштена сам себи. У тами сам. Постепено ми осуђују руку, косу, главу, тело; моја тифус фризура, грозница, борба других за моје уздизање, за моје ослобођење, смрт у контејнеру, док претуррам по ђубришту добровољно га класификујући. Тражим ломачу која се не види. Њена светлост не допире из прошлости.

слике су лешеви. могу да те дресирам

“Зашто желе да ГА укључе у социјалну средину коју прежвакавају психијатри? Желе да МУ открију љубав, зенит, надир, децу, школу. Зашто желе да МУ подвале? Желе да МУ подметну значења која се распадају пред нама. Више не могу да разговарам с ЊИМ. Не могу да МУ покажем ћутање, Бога, тамницу, ужас. ОН ће умрети сигурно. Плашим се за ЊЕГА. Непрестано ми се чини да желим да ГА угостим. Пазим ГА од промаје. Прекоравам ГА. ОН ћути.”

“Ти мораш да разговараш с ЊИМ”, каже глумица. “Још сматра да ниси мртав сликар. Сlike ти нису лешеви. Све слике чим буду украдене, чим се изгуби аутор постају мумифицирани лешеви. ОН их зато прибавља. Лешеви трају иако је неважно шта се с њима дешава. О сликама се други старају: уздижу их, величају, лече, воде као болеснике, понекад још и више – уништавају их или копирају. Док је сликар жив, може да утиче на своју слику.”

Глумица је изашла из купатила са подигнутом косом и гола до појаса. Грудни су јој надолешле од како је дојила дете. Слика одједном погледа ка соби у којој бораве деца. Глумица то види.

“Деца нису ту”, каже.

Слика полази ка купатилу.

“Не могу да разговарам с ЊИМ”, каже. “Разговор нема исти ниво. Различито закључујемо. Из истих премиса изводимо супротне

закључке. Не могу више ни да ГА тражим. Како не можеш да ме схватиш. ЊИМЕ ме само оптерећујеш. Мислиш да ГА ја не волим. Познајем ГА из детињства. Додуше, нисмо заједно одрасли као ти и Вера. Али не могу да се везујем за прошлост. За симболе. То је исто као и везивати се за љубав. Љубав престаје, распада се, тело стари и занос ишчезава. Остаје сећање. Објекат маштања најчешће постаје сећање. ЊЕМУ није потребна помоћ. ОН истражује на сопственом телу. Није наркоман. Једном морам да те одведем да видиш ЊЕГО-ВЕ радове. Прави их од покрадених предмета дајући им другачији значај. Нови императив живота у импрегнираним и пресованим стварима. Двадесети век је измислио болести. Плаши се уништења. ОН уништава. Уосталом, сви векови су стварали категорије људи против којих се треба борити. Лопови су на најнижој лествици. Иако је заокупљен неklasичном крађом ипак би требало да црта. У двадесетпрвом веку сви ће цртати. Доживећемо тај век и морамо цртати.”

Сликар тражи папир. Високо подиже руку. Претура по блоку. Али нигде не беше неупотребљаваног папира. Сликар дели кутију цигарета на два дела. Подиже руку изнад чела. Показује једну линију на њеном лицу. Нагло спушта руку. Црта стуб. Црта чашу. Каже: “Стуб је у чаши.”

“И немој да се пита да ли зна да црта. Само то немој да се пита. Нека црта, црта, црта! С једне стране листа нека пише, а с друге нека црта. Нека почне од Вериног лика, разбацаних предмета, стаза, зида, огледала.”

Сликар за тренутак подиже главу. Стоје једно наспрам друго. Њему се чини да их везује

мирис изумрлих вечери, велика локва тамошњих дана, леш доба. Жели да је пољуби.

“Немој!” каже глумица. “После ћемо осећати отицање отпадних осећања. Бићемо разочарани обоје.”

“Свакако”, каже сликар.

“А шта је теби?” пита глумица. “Зашто говориш тако цинично? Сами смо. Деца ће доћи тек за десет дана. Можда ти недостају?”

“Ма не”, каже сликар. “Деца су тек отишла. Зашто би ми недостајала?”

“Плашимо се да их оставимо саме. Страхујемо када их моја мајка одводи. Гледамо како расту.”

“Можемо да их оставимо саме”, каже сликар. “Закључамо их. Склонимо пегле, решо, шибице. Нека се играју.”

“Моја мајка нас ипак спасава”, каже глумица.

“Да”, каже сликар. “Када више не могу да служим свакодневном распореду она дође и каже: Не могу више без деце. Одводим их!”

“Ти не желиш вечерас да изађемо?” пита глумица.

“Не желим”, каже сликар.

“Не желиш ни Веру да посетимо? Болесна је. Недостаје јој нега. Ја сам је често посећивала у време твог одсуства.”

“ОН није код Вере. Мртво је без ЊЕГА. Ваше успомене из детињства сам слушао.”

“Понашаш се као отац. Чим престанеш да се играш с дететом више га не разумеш. Престао си да МУ показујеш гуску, пса, мачку, петла, град, историју и отуђио се од ЊЕГА.”

“Остави ме!” каже сликар. “Тело ме понижава болестима, прецима, детињством, сахранама. Сад још и ти.”

“Чини ми се: Када мислиш боље се упознајеш. Незадовољнији си?” каже глумица.

“Не”, каже сликар.

“Да изађемо вечерас?”

“Видиш да нисам мотивисан.”

“Биће као некада. Напољу је угодније него да се свађамо у соби.”

Глумица узима кишобран. Дотерује косу. Љуби га. Сликар узмиче. “Чекаћу те на мосту. Дођи! Немој да се после пробе враћам у стан!” каже.

коса додиривана. сломљена површина

“Завршила сам с пробом”, глас ће. “Ти се још ниси припремио.”

Коса: додиривана, чешљана, мршена ветром, фарбана, чиста, (и друге речи којима се исказује особина косе).

Лице: гњечено, сенчено, подадуто, учмало, ишибано ветром, безизразно. Клизе грудима које изгледају вештачке.

Ноге: гњечене руком, развлачене, померане, уздигнуте на штакама, посматране у огледалу, у излогу, у туђим очима, чињеничне, приближаване укљученом решоу са којег ишчежава мирис шећера.

Пица: додиривана, влажена, јебана, мастурбирана, надраживана, љубљена, припијена уз тело мушкарца, препознатљива. Прелази преко погледа. Размичу се ноге и указују се осунчане бутине. Пица се отвара попрскана штрићканим длацицама. Бива упоређивана са мирисима, са бојом јагода, а онда измешана са речима и стилским фигурама.

Мантил: згужван, уштинут на средини, квашен алкохолом, нагрисан машћу, спермом, стилским фигурама. Истиче се струк и облоост тела.

“Већ неколико дана, искићен цвећем и паролама, град очекује посету. Тела су заоденута црвеним хаљинама и белим мантилима. Оркестар стоји на највишем месту. Свира непрестано химну и народне игре из разних крајева. Али уважени гост није довежен.”

Моја коса бива милована руком коју сам држао у својој. Бивају изговорене речи да је свет канал, а људи отпаци. Рука бива стављена на топле груди. Прст је упрт у сливник који је напуњен водом. На њеној површини види се светло и соба. Вода одједном бива гутана отвором. Површина бива сломљена. Слика наших лица бива усисана заједно са просторијом која се врти, ломи и нестаје.

тераса. осмисли болест!

ГЛУМИЦА:

Да ли ће године, старост, поседовалац, утроба која је дресирана, заклапана, распрскавана, понављана, капана; која је рупа, слабост, обвојница, дроб; у чијој се садржини (место) осматра, зуји, избацује, потапа; да ли ће утроба која дресирана, која је рупа, у чијој се садржини нестаје, бити довучена до терасе?

СЛИКАР:

Нећу ЊЕГОВУ игру! Не желим да гледам са терасе. У болници сам премештао поглед од терасе до прозора.

ГЛУМИЦА:

Угодно је гледати са терасе. Одавде је гледана једна глава. Подигнута је изнад осталих. Померане су њене усне. Од жамора присутних тела не могу чути глас. Бесмислено је да будеш утишаван, спутаван, да бих ја могла чути речи. Могу бити уздигнута на прсте. Глава може бити нагнута кроз прозор. Ухо може бити приближено улици да би издвојило речи. Можда су речи неважне? Можда су неразумљиве или на непознатом језику изговорене? Можда је гледана улица баш улица манифестације о којој ОН говори у посланим писмима?

Ако пажљиво погледам видим још уздигнутих глава. Из њихових грла истискиване

су речи. Можда је узвишење бина на којој се налазе три тела? Њихове главе су издвојене. Желела бих да будем доведена или пребачена до бине. Придружила бих се уздигнутим главама. Али нисам једина са том жељом. Виђена су многа тела која покушавају да се пробију до бине. Сабијају се. Гурају се! Пригњечена су! Тела су онемогућена да стигну до бине или средишта. Успевају да се пробију неколико корака а онда бива постављено питање: Да ли има средишта? Нема центра. Ти људи су лажно уздигнути. Пошто не успевају да стигну до бине људи сами покушавају да створе подијум. Бивају подигнуте руке, главе, песнице. Из грла су избациване речи.

Хоћеш ли да будеш пренешен до бине?

СЛИКАР:

Трпни глаголски придев: премештен, приказан, заборављен, прогутан, спречен, рушен, податан;

нечим (инструменталом):

језичком, киблом, металом, смислом, видом, маском, доктрином

Језиком милован – рецимо говорљив – приказан задахом облика, подигнут покретима, бивам премештен до прозора.

ГЛУМИЦА:

Сада је подигнута једна рука. У њој се налази камен или књига. Неколико глава буде подигнуто плашећи се цигле или књиге, али убрзо изнад главе буде подигнута друга рука. За њом буду подигнуте све руке тако да уопштавају појединачни гест. Дуго стоје уздигнуте руке. Личе на поздрав војсковођи који се очекује. Личе на пробни поздрав

неком ко никада неће стићи.

СЛИКАР:

Намештен, анализиран, ганут. Ко? Запушач, рог, камен, сликар? Пред чим? Пред отисцима бубе, пред опном, пред болешћу. Када? Када се појављује оток.

Пред отисцима бубе, када се појављује оток, згражава се запушач који је чедан у додиру са вином.

Давно се нисмо играли. Била си ми тада девојка. Становали смо код Вере.

Ако именицу запушач заменимо именицом сликар? Онда је проба завршена. Али ти и даље мораш бити извођена од стране комада. Мораш и мени да угађаш. Не бих желео да будеш мучена. Не мисли да ми нешто смета! Прихватио сам да ми је неудобно. Само си ти мучена од стране мојих и твојих родитеља. Нећу више да постоје улагања која нас раздвајају.

Наш бусен, наш застор, наша фрекфренца, наш кентаур, (с) видом мермера, (са) слухом простора – кроз маглу, картон, смолу, крлетку, чамац, површину (чиме?) царством, плотуном, отровом, (ШТА?) вири, анестазира, капље, нестаје.

НАШ кентаур, царством анестазира, док нимфе певају у непраном слуху.

А ти бринеш о оном што волиш?

Ноћ, запушачи, двери, сперма, вате њоме прекривене, мртац кога очекујем. Где је његова сперма? Бринуте о јајној ћелији средствима контрацепције. Чамим у страху од болести пре рођења. Сањам нимфе-Кирке, медаље, похвале, галије. Безживотан сам. Неоптерећујући никог. Од страха сум-

њам: Другачије је исказан простор? сунчани систем? Бог? халуцинације?

ГЛУМИЦА:

Човек не мора да буде браћен од туђег себи. Много је важније да га осмисли. Без обзира да ли је то страх, ропство или крађа. Треба осмислити болест!

СЛИКАР:

Немој да си говорена! Снимам речи. Трпни глаголски придев се употребљава у историјском времену када је власт апсолутистичка.

Говориш а ја твој језик не разумем. Жена чији језик не разумем изгледа ми туђа. Разлика између нас је велика. То су два система. Како прећи из једног у други? Чиме надокнадити псовке, употребу фраза, блебетање у љубави. Твоја присутност, наша тела, односи међу нама изгледају ми вештачки. И било шта да учиним, сопствене речи, ми изгледају туђе, бачене, посрћуће под сопственом тежином и поређане у речнику. Морам да их наводим. Формално их избацујем. Падају и утапају се без одјека у другом. То што осећам да ми припадаш, што могу додирнути тело клизећи руком преко рамена, дојки, пичке страшно ми смета.

ГЛУМИЦА:

Онај ко говори неће бити мудрији било ком да говори. Неће бити мудрији ни ако беспомоћног господара убије. Тек тада неће знати шта ће са собом. Не очекуј да будем увређена. Не говорим ти део комада. Не желим ни да се свађам с тобом. Али ипак ти

дворим. Тек си изашао из болнице. Када ће бити готови резултати?

Требало би да покушаш с цртежом?

СЛИКАР:

Шта сада очекујеш? Смакнуће? Гиљотину? Песму? Што се не чује? Не могу је чути када је у инфинитиву, у речнику, без глагола. Очекујеш да кажем: Лепо је чега се дотакне живот?

Нисам себе оваквог очекивао. Импотентни позер! Не знам за кога си се удала? После изласка из болнице човек је увек задовољан. Међутим, мени ништа нису рекли. Не знам зашто сам био? Несвестица? Не знам да ли сам оздравио? Остаје сумња. Ја сам је и пре болнице имао. Рецимо: Ако сам изашао из болнице оздравио сам. И болесни на смрт после изласка из болнице осећају полет, а ја не осећам.

ВЕРА И ОН

**корак не прилази вратима. датив. лицу се
нагиње вода**

“ОН је друг псу, уснама приљубљеним на дојке, поломљеним мачевима, уловљеним китовима, покиданим харпунима. ОН је само мој. Ја га узгајам. Псу није друг телефон. Јутарње звоњење ме подсећа на буђење. Усисаће ме дан. Провући ће ме кроз себе. Жвакаће ме. Избациће ме у ноћ”, неколико реченица ће.

ОН жели да оду до продавнице.

“Купићемо вино и заједно прошетати”, каже.

Силазе. Кораци имају ослонац по којем се крећу. Руци је потребно раме преко којег је пребачена. Гласним жицама су потребне речи. Имају их довољно. Тема разговора је зима. Телу приђе паркиралиште, мост, вода. Осмеху и лицу се нагиње вода. Велика је и надошла. Шумори.

“Једном сам са прозора гледала брод и једном са брода прозор. Ово што се види нису бродови иако свраћају у луке. Виде се далеко од обале. Потовариће их до потапања.”

Рука се склони са рамена. Милује ограду моста. Лицу прилази вода. Постаје огледало у којем се виде два лика изникла из одеће. Аутомобили сваког тренутка своју тежину предају мосту. Подрхтавање подлоге ремети мир тела. Рука подиже тамне рукавице преко којих прелази лице мушкарца. Затим се рука одваја од лица и рукавицом бива милована површина моста. Чујем савет: Не додируј мост у којем је

скривена хладноћа, јер се упали плућа придружује тело! Ја сам и раније знала за упалу плућа – као што знам за пса, саксију, мачку – али откако јој се придружило тело са температуром и грозницом схватила сам: На тело се нисам лако привикла. Морала сам да прихватим правила развоја. Прихватила сам наметање месечног циклуса.

“Плашити се болести, абортуса, полног акта, а онда их прихватити и привикнути се на њих као на сто, тањире, мрље, уздисаје, дане.”

Поквашени мантил мења боју. Од сивог постаје сури. Може да ме обухвати и прекрије. Упитала сам се: “Да ли ми стварно не дозвољава да покиснем или само отклања моју жељу да будем поквашена?”

Желела сам да бацим мантил или да га уништим. Што се користим прстеном, једром, ципелом, сукњом толико ме оптерећује да сам одмах зажелела да их уништим. Али како то нисам могла, а мантил није могао сам да ишчезне, нити сам могла да га заборавим, зажелела сам да га неко украде. Сећала сам се ТЕБЕ и твоје приче како си људима уништавао имовину.

“То је баласт”, говорио си. Покрадено си поклањао другима да се плаше од добијених дарова. Али поред моје упорности – вешала сам га поред туђих руку – мантил нисам успела да отуђим. Нико га није украо. Чак сам почела да проналазим торбе које си ТИ крао, бацао и крио. Док сам их носила сликар је говорио: Мислио сам да су изгубљене. Зачудо да их није поделио људима који случајно пролазе поред куће.”

Уништавала сам торбе, хаљине, телевизоре али их се нисам ослобађала. Предмети ипак

постоје у мојој свести. Постоји мој или ТВОЈ однос према њима. Да! Робе нема. Али да у свести не постоји однос према потребним и непотребним стварима – међу мојим и туђим стварима – не знам шта би ТЕ нагонило да крадеш мантиле, гаћице, штисаљке, лекове и да ја без ТЕБЕ проводим време.

Подигнем мантил. Исправим га. Окачим га изнад корпе за отпатке. Окренем се. Не гледам како се савија и цеди на гомилу отпадака.

Овде станује тело које се не разликује од других тела која ће становати у овој соби. Има ноге за ципеле, нокте за лак, вагину за пенис, косу за чешљање и фарбање, грло за упалу, укусу да би осећало горчину цигарете, лице да би се могло препознати.

Поред прозора пролазе годишња доба: Пролеће, лето, јесен и зима. У овим гаћицама је боравило моје дупе. Могло се у њима налазити Маријанино дупе, Жанино, Жаклинино, Анино, Лидијино, Катаринино. Преко њихових тела би прелазила одећа.

Соба јој личи на цртеже мртве природе. На фотографијама се давно десио живот. Вера скупља фотографије. Крије их и затвара у фијоци. Приђе дрвету, гравири: Два јелена, кошута, слике владара, огледало, лутке, вештачко цвеће. Замахну тишини која је увек пукотина кроз коју очекује да прође звук, лупа или ломљава. Приђе, принесе, пође, приближи се (десет било којих речи). А ОН пије кафу огрнут кошуљом загасите боје коју му је она поклонила. Облачи панталоне. Обува папуче. Опружује се у столици за љуљање. Износи реакције сликара на ЊЕГОВЕ речи. Руке су МУ остале млађе од лица. Спретно их помера

до врха носа. Прстима прелази власи. Узима шољу са кафом. Ниједан корак не прилази вратима. Рука се не подиже да покуца. Не чују се речи које би их узнемириле. Вера је полуодевена. Одећа је развучена по поду. Згужвана је. Тако је немарно одбачена као да је стан заувек напуштен. Стоје отворене конзерве које означавају зејтињаве дане помешане са исфлекарним папирима. Преко њих могу да се ставе шоље и започне разговор о лету.

Да! Ето. Прође лето. Нестаде спокојство које пружа мир, када и вода.

Види се лавабо.

Запаљена цигарета разара плућа.

време се није збило. исказати умирање

Пред смрт баба поче брисати тањире. Поче их ређати по столу и одвајати најновије и неупотребљаване. Не знам колико ће стајати поред судопере, прашка за прање и стола? Да ли ће дрхтати, увијати се, плакати, певушити, или ће наставити да пере и препире судове до мрака? Радујем се што је пронашла посао. Открила је љубав према тањирима. Успела је да препозна њихове шаре. Поделила их је у три групе. Пажљиво брише нове, па их меша са изанђалим, крњим и напрслим. Али тиме се њено здравствено стање и даље не побољшава. Глас јој је час тужан, час весео. Тих, па јецав. Онда се одједном насмеје. Говори о прошлости, о будућности – говори увек у перфекту. Избрисала је границу између оног што је било, што је сада и што ће бити. За њу замишљено, немогуће, стварно, догођено постоје само у перфекту. Час разумем шта говори или бар схватам на шта се односе њене речи, јер су ми догађаји из њеног живота махом познати. Час употребљава само именице или присвојне заменице: Мој тањир, мој прозор, моја унука, наша кућа, наше собе, али све чешће било шта да жели, било о чему да говори, употребљава показне заменице **овај, онај, она.**

На почетку болести покушавала сам је разумети. Додиривала сам сто, радио, пикслу, пеглу, тањире, лавабо или сам на слици показивала људе на које се најчешће односила заменица. Она је престајала да прича рекавши да не

зна. Стварно се не може сетити оног што жели рећи. Зашто би ме оптерећивала? Помирила би се с незнањем. Спустила би главу. Загледала се у руке. Дуго би ћутала, а затим би наставила да везе. Али касније, пошто је болест одмакла, није више могла контролисати своје незнање. Особене именице постепено је престала изговарати. Прво је заборавила имена политичара, јунака, затим имена суседа, имена родбине, моје име, и на крају је и своје име избрисала из сећања. Моје навалывање да каже како јој је име није допирало до њене свести. Одговарала би да снег пада или заповедала да утишам радио. Али предмет о којем говори, субјекат у реченици и даље је означавала заменицом **овај** или **онај**. Напрежем се не бих ли упамтила замене за речи официр, краљ, књига, кућа, двориште, тако да бих понекад успела одгонетнути да ли говори о времену, када је морала обнављати кућу и организовати живот. И поред великог напора успевам упамтити само неколико конструкција. Она сама често мења значења речи. Узалуд покушавам разумети њену причу.

Реч **мајка** заменила је речју **бити**. Лепо сам разумела да непрестано, говорећи о њој као мајци, говорећи о женама чија имена није могла изговорити тачно, а које сам ја познавала, изговара реч **бити**. То ме је обрадовало. Дуго нисам могла поверовати да је реч **МАЈКА** заменила речју **БИТИ**. Али како је она у причи о логорима потврђивала тако смишљену замену била сам збуњена. Поново сам је подстицала да изговара реч **мајка**. Говорила сам јој о деци и жељи да ја будем мајка. Али она ме је непрестано исправљала и понављала реч **бити**. Зажелела сам изанализирати такав њен поступак користећи знање стечено на студијама. Приба-

вила сам књиге из психијатрије и лингвистике. Размишљала сам о архетипном и несвесном. И као да је она приметила моју жељу да је лишим својства бабе и узмем за предмет анализе. Одбацила је реч **бити**. Реч која наставља живот заменила је стандардизованом заменицом **овај**. Чак сам била убеђена да је ту пакост намерно учинила. Вукла сам је за руку. Подигла сам је из фотеле. Молила сам је да изговори **бити**, **мајка**. Али она те две речи није изговорила до краја живота. Верујем: Замена је била случајна.

Зове ме. Прекорава ме. “Капија је отворена”, каже. “Један део ограде је оштећен. Хвата се рђа за металне шипке. Ђубре није изнешено!” Али као да говори некој другој особи. Мене не познаје. Мисли да се налазим у другој соби. Виче на мене. Дозива ме. Пружа руку ка дворишту. Поново има муке са субјектом. Изговара га у десет речи: Овај, столица, ковчег, рана, војник, покров. Онда ја схватам: Рањени официр пешадијског батаљона, Моравске дивизије, другог позива, жели устати и рапортирати свом команданту, који на белом коњу, са звекетом ордонасове сабље, силази с брда, показујући руком положаје. Рањени официр има функцију субјекта који се јавља у свакој причи. Баба ми објашњава како официр устаје: Наређује својим посланим да га усправе. Док се излива из живота рапортира команданту о положају свог батаљона.

Предикат јасно изговара. Уплашим се јасноће, грча и снаге коју троши да изговори реченицу: Поздравља. Наводи коте. Цеди се. Умире. Тада ми се учини: Сасвим је здрава. Склероза ме не подсећа на болест већ на тренутке умора. То су тренуци када не може заборавити смрти које су задесиле нашу породицу.

Не познаје ме. Не могу је више неговати. Није свесна моје неге, моје љубави, моје бриге. Још у детињству сам је желела неговати. Желе-ла сам јој се одужити. Али она сада не зна да јој је потребна помоћ. Живи у својој болести. У болесничкој постељи која је разједа. Ја сам непрестано поред ње. Данима не излазим. Шта ако се она повреди? Старам се да не остане гладна и да не наруши дневни распоред узимања лекова. Чекам да јој учиним било какав уступак. Пружам јој кашичицу да промеша млеко. Желим да затражи наочари, иглу, конач за вез или да се догоди луцидни интервал и да ме препозна. Али он не долази. Плашим се да једног дана може помислити да сам лопов. Може ме вређати или називати погрдним именима. Може ме гањати по кући. Никакве бриге око ње, никаква упутства, никакав отпор и свађа не помажу. Морам је чак и излагати малтретирању приликом купања, умивања, прања. Не свлачи се, не леже, не пере се. Мој напор да јој помогнем, њена упорност да учини оно што је наумила наводе ме да се питам: Да ли сам ја некада волела ту жену? Да ли је сада волим? Не могу схватити како је тако брзо постала туђа, далека. Не примећује ме. Никакви моји поступци – ни мржња, ни љубав, жеља да јој помогнем, да савладам њену склерозну наиву – не допиру до њене свести. Седнем и плачем. Видим да њена болест напредује. Толико је постала далека да се плашим: Можда јој сама желим смрт? Не гледам њене руке, лице, очи, док непрестано стоји поред судопере, враћајући или вадећи тањире. Кријем је од њених пријатељица. Отказујем посете. Одлажем заказане седељке. Лажем их. Могле би рећи: Боља је смрт него да живи изван света. Кажем јој: “Ти не смеш умре-

ти!” Али не знам како бих отклонила њену смрт? Како је заборавити? Каква је то сумња у мени? Сама јој желим смрт. Почињем говорити у инфинитиву: Умирати, лежати, испружити се, кључати, звонити, али то решење, то бирање несвршених глагола, не помаже. Ако глаголи немају времена, ако их изговарам у инфинитиву, не значи да време не постоји. Може се само другачије исказати умирање.

више воли мачку него МЕНЕ

“Шта ако ти је баба умрла”, рекао је ОН. “Није само тебе и МЕНЕ одгајила баба. Данас бабе васпитавају децу. То није само због развоја друштва, преокупљености родитеља, него и због старости кроз коју пролазе њихова тела. Особе које су старије и другачије су. Њихов живот зависи од деце. Доба у којем су бабе и деде морају попуњавати дечији гласови, плач и брига.

Нећеш ваљда непрестано носити црну ташну, црну хаљину, црне чарапе, црне ципеле. Тело је притиснуто прозракном црنيном. Једино ако желиш контраст између црне боје ткањине и беле боје коже коју можеш полако откривати пред огледалом чинећи је омамљивом.”

ОН је држао прсте у џеповима. На себи је имао јакну с иностраним грбом. Панталоне су му биле плаве боје. Био је одевен као да чека њу да би пошли у биоскоп или кафану. Стајао је надмоћан поред прозора. Извадио је руку из џепа. Шетао је кажипрстом по зиду.

Вера дуго намешта црни шешир. Повија га у једну или другу страну. Извлачи чуперак косе. Покреће главу лево и десно. Подиже је. Осмењује се. Затим враћа шешир у плакар. Сада јој је коса рашчупана. Поново почиње да је тапира, чешља, уређује.

На столу, пред огледалом, налази се отворена торба са шминком, сенком, кремом, чешљевима, четком и феном. Вера је клекла. Ноге

испод колена се померају.

“Сваки дан непрестано пред огледалом! Стојиш пред њим наносећи дане на лице. Да нема огледала личила би на калуђерицу. Живиш у политизираним сандуку са сивом сијамском мачком”, каже ОН.

Верино лице је било примакнуто огледалу. Рука је вешто вукла кармин преко усана. Онда усне прелазе једна преко друге. Разносе и распоређују слојеве кармина.

“То си намерно рекао”, казала је она. Села је поред огледала. Личи на дете које се игра у песку и око кога су разбацане играчке. “Ја тебе не кривим због смрти мачке. Не мораш ми непрестано помињати њен нестанак. Знала сам да ће угинути. Целога лета се није играла. Није се умиљавала. Није прела. Бежала је од мене или сам је ја заборавила. Нисам је више волела. Истисла сам је из круга своје пажње. Мачка није шљунак, дрво, земља, дупликат. Она осећа када јој се ускраћује љубав.”

“Рекла си да више волиш мачку него мене.”

“Била сам љута. Лоше сам спавала. Кораци из ходника су ми одјекивали у глави. Не верујем да си је због тога отровао или да је због тога угинула. Чак је изишла из собе и лежала на степенику.”

“Ја сам јој рекао: Добар дан мацо, као што теби говорим. Нисам јој дао отров нити било шта што би јој шкодило, јер волим животиње, али не овде у кући, већ у селима, повезане с природом и мишевима. Пружио сам јој руку. Раскрвавио сам руку. Озледио сам прст. Крвљу сам умазао длан. Повлачио сам руку поред њених очњака, бркова и носа. Нудио сам јој руку да се храни њоме. Једи мацо! говорио сам јој. Оближи бар крваве прсте. Она тебе више

воли него мене. Схвати, више те воли. Можеш да поједеш моју руку. Можда се маца плашила ране или моје месо није било доброг укуса? Али твоја маца је јела измет. Добио сам жељу да плачем. Да је убијем.”

“ТИ си јој помогао да угине.”

“Да! Ја сам јој рекао: Довиђења мацо! Срећан пут. Не желиш месо? Боље да више не живиш.”

Био је нагнут ка прозору као да није знао где се налази Вера, као да је збуњен тражио неког на улици. Видео је капут, сандале, сандуче за писмо, једног пролазника, терасе са пешкири-ма. Чинило му се да стражари поред прозора. Она се збунила. Окренула је главу ка њему. Видео је како плаче. Али то је видео у огледалу – сузе вуку за собом шминку остављајући црни траг попут мрље.

закон је курва

Стојећи поред зида ослоњен тако да МУ је подигнута рука, забачена глава, дишући успорено, гледајући ме, растављајући ме погледом тако да од тела остаје само талог, ругајући се, смеуљећи се, говорећи о снази која је потребна да украде сат, конзерву рибе, књигу, торбу; говорећи о снази која је затим потребна да се нове и украдене ствари ставе у калуп, да их згњечи или разбаца по собама; говорећи о снази којом руководи, која га држи, опседа, прекинут звоњавом телефона каже:

“Звони телефон! Питаш се: Да ли да подигнем слушалицу? Да ли да импровизујем разговор без обзира на саговорника? Кажеш: Да! Ја данас путујем. Обезбедила сам карту. Спаваћу у возу. У спаваћим колима ће се наћи неки мушкарац који ће водити љубав са мном. Улазак у мој кревет личиће на тоњење у воду са биљкама и алгама. После тога опуштено и испражњено тело отићи ће у сан.”

Гледајући затегнуту кожу мог лица, којом се завршава тело, не тражећи остварење својих жеља, не анализирајући дане које смо заједно провели, желећи да с мог лица здере замишљену позу која провирује из покрета и гласа каже:

“Немој да се узнемираваш. Настави да удишеш дим. Сутрашњи дан почињеш вежбом из физике. Зашто не говориш о епруветама, мензурама, смраду сумпора, отпору метала, о вискозности? Непрестано се употребљаваш. Навикла си на то. Распоред виси у данима. Ја га

знам. Враћаш се с вежбе. Видиш себе како вучеш кесу кроз аутобусе и трамваје. Певушиш тихо док се пењеш степеништем. Улазиш у собу. Бацаш мантил. Узимаш новине и гледаш распоред биоскопа. Живот је један исти дан који гештетнер умножава на украденим папирима. Најбоље је да се затвориш између зидова. Рука нека закључа врата. Било чији кораци ће застајати пред улазом. Прсти ће куцати у врата, али пошто се не будеш јавила кораци ће нестати на улици.

Раскош још само стоји на гравирама и у портретима. Фотографије су обавезно са много деце. Трче она у белим хаљиницама. Хладе се лепезама. Машу. Подижу руке. Кревеле се. Скачу. Смеше се фотографу или онима што стоје иза фотографског апарата. Али фотографије одавно не казују оно што је на њима. О славној прошлости твојих предака сведоче напомене. Међу избледелим ликовима препознајеш историјска имена људи несталих на бојишту. Изговараш француске фразе. Показујеш министре, војсковође, ађутанте. Описујеш хаљине дворских дама и официрски кор са забава у официрском дому. Изостављаш заборављена имена љубавника и љубавница заједно са сплеткама.

Смрт скида лица.

Почињеш са маштањем. У сећању се накупило довољно слика, разних пејзажа, људи, догађаја, мртваца. Могла би да започнеш причу. Или је боље да ножем, сенком, пицом пређеш преко усана, грла, кичме, чела. Скри лице које се растаче, цури, шири ка углу собе, у светлост се завлачи. Дан је тег наспрам којег стојиш. Напрслина је у зиду у коју се полако увлачиш. Одасвуд је хладно. Непрестано урлаш,

дрхтиш, љутиш се. Претиш: Нећу делити болести с ТОБОМ! Отићи ћу! Али не са дивљењем што можеш украсти новчаник, лутку, кип, кожну јакну, торбу, накит.

У огледалу још стоји непокретна празнина собе, која је пређутана, а која упорно пролази кроз осетљиву површину огледала. Дланови се подижу и негују кожу. Парфеме попуњавају поре, гриву, епидерм. Покрети узимају руке. Премештају их са тела, са усана, на столице, цигарете, салвете, маказе, пинцете. Поглед извлачи осветљени излог. Стаје пред продавницом УЗОР. Указују се штофови и лакови. Свеједно да ли се види лутка од пластике или кожа жене.

Од тебе је остала само витка фигура исцеђена од беса. Твоје лице добија облик фреске, са тамним ореолом око главе.

Може ли се тако рећи?

Отвори прозор! Махни за камионом. Викни нешто војнику на шта ће ти он одмахнути. Послаће ти пољубац и позваће те. Онда погледај звоник цркве. Од кише, од мокрих војника, од сивила града, оста још само слика колоне која споро улази у маглу. Колона се умота завесом кише. Нестаде у викању и псовкама. Пређе реку те се још једном виде на обронку брда.”

ОН наводи да је крао музичке инструменте, лекове, торбе, перике, чак и уметничке слике покушавајући да их обликује или угради у своје творевине. Злато је ситнио и мешао са гипсом. Повећавао је вредност својих рукотворина. На крају је желео скулптуре помешати са живим бићима.

Рекао је: “Треба оставити успомене на дане које смо провели заједно. Треба купити капуте, ципеле, чаршаве, панталоне, тањире из

којих смо посркали јело заједно са вестима нанешеним на слух и уништити их.”

“Закон је курва. Има исти приступ према сваком клијенту.”

Питам ГА под којим околностима врши крађу? Како да је оквалификујем? Да ли краде сàм или са групом? Да ли користи оружје, немоћ других, непогоде? Радња кривичног дела: Извршење – тешка крађа, виност – умишљај, последице – разне. Кажњавање је најчешће од једне до десет година. Осуђенику се одузима имовина стечена крађом, преварама и пљачком.

Пример једне пресуде:

У ИМЕ НАРОДА

Општински суд у (место), у Већу састављеном од судије (име и презиме), као председника Већа, судије поротнике, (име и презиме), као чланова Већа, са записивачем, (име и презиме), у кривичном предмету, (име и презиме), због кривичног дела крађе из чл. 165 и тешке крађе из члана 166 КЗ СР Србије по оптужници бр 117, по одржаном јавном претресу дана (19. 6. 1978.) у присуству странака, браниоца и оштећених, изрекао је и јавно објавио:

ПРЕСУДУ

А) што је неутврђеног дана у времену од 7. до 19. фебруара на језеру обио викендицу Оштећеног, тако што је металном полугом развалио катанац на вратима бараке, у намери да одузме алат, те је одузео ручна колица зелене боје, два крампа, лопату, зидарски чекић, висак и ренде.

б) што је обио викендицу, тако што је погодним предметом савио лим на улазним вратима, ослободио језичак браве и ушао у просторију коју је Оштећени користио за поподневни одмор, с намером да одузме све вредне ствари које буде нашао, те је након преметачине одузео бор машину, две пољске столице, фрижидер, ТВ у боји, у намери да себи прибави имо-

винску корист, чиме је учинио кривично дело тешке крађе из члана 166 КЗ СР Србије

ц) што је крајем месеца априла одседао у викендици на рубу брда. Лешкарио је. Доводио је девојке. Оштетио је фасаду. Исекао је гумено црево. Умотао га је и користио за наводњавање језера. Користио је чамац и прибор за риболов. Поломио је кров. Разбио је стакло на прозору добро заштићене просторије. Пошто није нашао ствари погодне за крађу опео се користећи пиво које се налазило у вили.

образложење:

Оптужени је најпре у својој одбрани признао у изјавама датим пред истражним судијом извршења својих дела, док на главном претресу наводи да нису тачни његови наводи и да је признање дао под притиском. Иначе је ствари нашао у колицима која су стајала у жбуњу поред лежальке за одмор љубавника. Тако постављене ствари личиле су му на ентеријер који је требало преуредити, те је у ту сврху посекао гумено црево, руинирао зидове. Прилагодио их је савременим захтевима уметности. ТВ у боји је продао да би купио дрвени чамац који се уклапао у декор с језером, брдом, кућом на брду која је била неомалтерисана и нарушавала је равнотежу. Зато је морао да прибави пушку, којом је могао да поубија зидове, да их искриви и прилагоди непажљивом оку.

Термини који су употребљавани у пресуди, речи које су означавале предмете које је ОН много пута уништавао, постепено су означава-

ле различито од замишљеног. Чинило му се да ОН непрестано уништава и обликује само речи, а не предмете. Нису му ни мало били блиски ТВ, крамп, душек, врата, брава. Били су толико удаљени од ЊЕГА као да се те речи не употребљавају већ да их је ОН уништио разбијајући их на слокове, на слова. Реч крамп постала је к р а м п, а затим комбинацијом слова стварао је бесмислене речи тако да је за ЊЕГА то било уништавање.

ГЛУМИЦА И СЛИКАР

поседујем дупле прозоре. лице је химен

СЛИКАР:

Ја те више не доживљавам као своју жену. Појављујеш се јавно. Гола! Губиш сопствене особине. Постајеш оружје. Твоја пичка није орган. Није пичкица којом се играм. Добија другачије значење. Њоме се буниш. За мене се сада уздиже. Пичка – симбол и не доживљавам ерекцију. Гола међу толиким обученим телима. Нисам знао да нећу моћи да водим љубав с тобом. Могу синтаксички да те јебем. Али шта имам од тога? Не кажем: Твој поступак није леп! Сцена није добра! Друге жене немају пичку. Можда би ми голо тело са изражајном, са израженом пичком изгледало и занимљиво? Али ја те познајем. Чак си и моја жена. Видим ту собу. Књиге. Торбе. Кревет. Фотографије су још у вези с некадашњим животом. Огрнута си слојем ветра у којем препознајем музику са грамофонских плоча. Поседујеш дупле прозоре, једно сломљено стакло, ухваћено великим дугметом, посивелу стреху и олук из којег на јесен избацујем гнезда, перја и костуре угинулих птица. Поседовани су графитна оловка, дан од метала, сећање на астму, статистички подаци о броју жртава, реликвије, сећање које се продужује у прошлост и меша са памћењем, аболије, ларве свилене бубе, дечији змај који смо пустили једног ветровитог дана. Можеш рећи: Устани молим те. Кафа се дими. Још кад сам је скувала. Умиј

се! Оди по намирнице. Вечерас ћемо ићи у биоскоп. Прошетаћемо. Тешко ми је. Део дана који ми одузимају пробе, ипак је активан.

ГЛУМИЦА:

ОН је написао: Од свих уметника најпре омрзнем глумце. Непрестано видим само њихово лице. Мене памти по секвенцама. Никако нисам целовита. Час глуми куковима, час дојкама. Умножила сам свој лик као да је глупа главна улога. Моје лице је неважно. Доживљавате га као један лик. Може да се прикаже само тело. Лице може да се замени деловима тела – пичком. Међутим, ЊЕМУ је још драго моје лице. Жели да помилује обресе, прђаст нос. Жели мој лик да стави наспрам брда и наспрам воде. Заборавља да тело мора бити туцано. Мора да оргија, да плива, да плеше.

Најбоље би било да се обријаш. Не желим да седимо у кафани када си необријан.

СЛИКАР:

Сам не могу да се бријам, а берберина се плашим. Пешкир се распрскава у рукама мајстора. Подиже га и исправља на мојим грудима. Узима бријач испред огледала. Отвара га. Брише оштрицу руком. Пресеца бријачем зрак сунца. Почиње да се игра мојим лицем.

Разврни лице! Помислим да му се обратим. Лице није славина, завртањ, било шта што би се могло заврнути или одврнути. Лице је памћење. Уништи га бријачем! Лице је химен који читавог живота остаје неде-

флорисан. Угурај тај бријач!

Берберин прети да ће ме посећи, унаказити и оставити на лицу трајни ожиљак. Одмичем се од огледала. Берберин ме сапуна дуго, полако, обилном пеном, умачући четку у суд са водом. Страх полако нестаје као све чега се дотакнем.

ГЛУМИЦА:

Молим те обријай се. Док се сапунаш испричаћу ти још једну сцену.

СЛИКАР:

Морам да ти признам. Окрепљују ме те сцене. Чувај писма!

ГЛУМИЦА:

Ова сцена је најбоља. Уништење споменика Незнаком јунаку који стоји у улици током читавог филма и помоћ светине која не зна шта ради, али у себи носи рушилачку снагу.

Са обале у воду нагло пада тело, камен, чамац, галеб. Поломљена је површина воде. Камера тоне. Зауставља се на дну међу бодљама јежа и крацима морских звезда. Трепери трава. Пливају рибе. Сидро је бачено. Морнари се крећу по палуби. Пролазе торбе и жене. Долазе чамци са пучине. Чују се гласови младића. Види се плава боја. Непрестана плава боја мора и неба.

На другој страни исклесани камен је састављен од анатомски нерашчлањеног тела. Истичу се жуљевите руке, енергични изараз лица, снажне мишице, сигурност, непоколебљивост, вера у погледу.

Верући се уз стубу, полако везујем нео-

бликовани камен, истог састава као и кип, око снажног и мишићавог врата. Обични камен ће помоћи рушењу и потапању споменика.

Гледан изблиза кип личи на митску животињу. Зато ми се чини да ме држи. Осећам сигурност у његовом наручју. Као да не припремам његово рушење и стропоштавање у море.

Поглед бачен одозго – са споменика – открива лица. Знојава су, искривљена, подзинула, са кварним зубима. Подигнуте руке се напрежу да ухвате конопац. Ноге се ослањају врховима прстију. Подскачу. Онда руке снажно шчепају конопац. Тела се заталасају. Засветле знојава лица. Крче пут. Прате главама љуљање споменика. Много је голих и униформисаних тела. Не могу да наслутим да ли у том рвању прете, супростављају се или помажу? Огромни споменик који представља облик људског тела, везан заједно са другим каменом – који је обичан камен, какав се може сусрести на путу, у планини, каменолому – полако се сваљује. Повлачење канапа прати ритмично померање тела. Онда, споменик нагло, уз клицање, пада и стропоштава се у море. Огромни таласи заплъскују обалу, тела, камеру.

СЛИКАР:

Лепо је што те понела ЊЕГОВА жеља да снимите филм. ОН о сценарију мало зна. Могла би да МУ помогнеш. Једино није прецизирао мушки лик. Али ја знам зашто. Твој љубавник у филму би требало да буде ОН. Ја то видим. Да ли ти је јасно? ОН још мисли да је ваша веза филмска. Суманути љубав-

ник који жели да промени простор покраденим предметима, који ослобађа људе од ствари – продаје их, поклања или обликује – недостаје филму.

лица мртвих. дијалог

Возимо се аутомобилом. Пролазимо поред камиона. Бука нас заплускује. Одмах затварам прозор. Нисам чула шта он каже. Молим га да понови последње речи. Али он ми поставља питања. Сва питања су већ годинама иста. Свеједно да ли ћу ја одговорити или су одговорили пре мене. Можда ћу на иста питања тражити могуће одговоре? Можда је одговор припремљен? Вероватно. Одговор се на многа питања унапред зна. Можда би интересантно било посматрати инверзно: Чути одговоре на питања која још нису постављена. Овако су одговори припремљени на сва питања. Одговори личе на дијалог из комада у којем глумим. Зато и знам могући одговор који сам научила и који понављам тј понавља га јунак у драми која се не мења, него се само глумци мењају. Али док о томе размишљам већ сам заборавила питање. Сада не знам који бих одговор могла да сервирам. Избегавам његов поглед. Питам га: Опрости, шта си рекао? Нисам те чула. Дуго сам била замишљена. Заборавила сам питање.

Наравно, то није ново питање већ уобичајено. Молим га да ми постави питање које никада није постављено. Али он се збуни. “То чак и нису питања”, каже. “То су упитне реченице које пишу ђаци на часу српскохрватског језика. Питања су ваљда сложенија. Да ли је збир упитних реченица коначан? Зашто ми сада водимо дијалог?”

Прво си ми наметнула тему филма. ЊЕГОВ сценарио, ЊЕГОВА организација простора. Сада је одједном лукаво избегаваш. Успела си већ да ме охрабриш. Заборавио сам на болницу. Заборавио сам и сумњу у будуће резултате. Сада почињеш тему о дијалогу. Дијалог је твој фах. Можда желиш да напишеш драму? То о чему говориш читао сам у разним књигама. Јесу ли одговори потврдне реченице или судови? Каквих судова има? Ако се текст састоји од судова – без обзира каквих – питања и одговора, описних реченица, приповедачких времена, да ли би требало посумњати у материјал, у језик? Не! Сумњам у означитеља. Да ли је мишљење о тексту потребно глумици? Разговарај о томе с ЊИМ. Само га подстакни. ОН пише и игра се речима и дијалогом. Али пре тога замисли овакав дијалог.”

ПИТАЊЕ ЋЕ:

Ви сте млади и заљубљени. Знате ли ко је Амор?

ОДГОВОР ЋЕ:

Амор, син Венере и Марса, Бог је љубави. Његов брат је Купидон. Љубав је или страсна или мудра.

ПИТАЊЕ:

Који је данас дан?

ОДГОВОРИЋЕ:

Данас је један од седам дана. Боље би било опкорачити мастило у којем се налази тунел, кртице. Уздигнути се кроз собу. Кроз улицу, кроз земљу проћи. Поћи за његовим телом! Или у било ком дану обезбеди мир и

самоћу који су ти потребни.

ПОДВУЦИ ТАЧНЕ ОДГОВОРЕ:

Плава боја је боја униформе. Слика у огледалу је сирјекција. Косовска битка била је 1389. Вода се прелива преко чаршава ако је проспете? Хектор је јунак раван Богу? У аутобус се улази степеништем? Шта је истина? Да ли ви устајете рано?

Будим се ујутру рано. Покојни Митар би ми скувао кафу. Покуцао би на врата и викнуо: Кафица! Ја устанем. Отворим прозор. Погледам вињагу. Изађем. Умијем се. Онда с Митром пијемо кафу. Није то обично пијење кафе. То је церемонија у којој заједно учествујемо. Говоримо о сну. Предочавамо значење сањаних змија, кавеза, мртвих лица, риба, болесних. Плашимо се појединих снова или се смејемо пређашњим чије се слутње нису обистиниле. Онда говоримо како ћемо провести вече. Игранке су тада најчешће организовали добротворно друштво и трговци.

После кафе Митру обавезно чистим ципеле. Тако почиње јутро. Волим да ми је муж дотеран и леп. Када уђе у радњу сви се окрену. Погледају га. Добро јутро газда Митре. Како сте? Како ваша госпођа? А мој Митар никога не гледа већ се полако упућује у своју канцеларију.

Диареалинга.

птица на пергаменту. отисак

Идемо узводно где река није пловна. Месец је изашао. Осећам се нелагодно. Дуго нисам знао: Док гледам таму ипак видим. Пружио сам руку. Покушао сам да се браним од таме. Убрзо сам био унутра – гледао сам из таме.

Месец је јули. Слушам како бистра вода шумори. Мислим да су рибе само у том месецу изабрале живот у води. Крећемо путем. Његова сигурност је мост или лађа. Пут води ка шуми. Дрвеће почиње пре него што уђемо у шуму. Она говори о љубави.

“Ноћ прија телу”, каже.

“Пријатно је”, кажем ја, “иако биолози сматрају да ове 77. године не ниче здраво растиње.”

После много година шетам са женом која снева. Пребацио сам руку преко њеног рамена. Гледам у месец који се поново појављује.

“Зора би личила на посекотину”, кажем. Чујем звук авиона.

“Мој професор историје је говорио: На истом месту где лети птица пергамент описује историју. Птица не остаје на паргаменту, ни у времену – она и даље лети.”

Она пита: “Да ли се сећаш професора историје?”

“Не сећам се”, кажем ја.

“У школи јасно видим године које пролазе”, каже она.

Једном сам учила дете да хода. Помагала сам му рукама. Дете се борило. Пружало је руке: Ноге му се повијају. Седа на земљу. Збуњено се окреће. Смеје се када угледа да га ја подржавам и тепам му. Поново улаже напор. Подиже се не би ли успело да дође до мене. Ја му пружам руке. Њему се чини да ће ухватити моје прсте, али ја се измичем. Дете лелујаво корача ка мени. Са супротне стране улице видела сам војника на стражи.

“Чика војник”, рекла сам. “Не знаш да ходаш, а бићеш војник”.

Подигла сам га. Заједно смо махали војнику.

Постоје вечери када децу остављамо саму поред једине наде – корпе са играчкама. Зато је зид пред њима – који гледају као хоризонт или границу – умазан разним бојама и цртежима. Боје представљају планине, небо, куће, димњаке, улазе, цвеће, капију, пса, мачку, жабе, родитеље и бабину кућу. Сада када деца нису ту морамо зид да окречимо и припремимо га за нове најезде.

Тераса кафане је поред реке. Прија ми свежина која долази од воде. Често гледам преливање таласа преко камена. Вода се мрешка у плићаку. Бежи у мир затона. Шушти лишће испод терасе. Из пепељаре ветар избацује опуске. Његов дашак кида светло којим је прекривена река и тераса. Пијемо вино. Црвени се у чашама.

“Види! Наркоман”, каже он.

“Можда је неки други наркоман?”

“Свеједно да ли је неко други или онај кога ми знамо, али примећује да га посматрамо.”

Ја ГА видим у кафани с неком девојком. Дуго гледам неуредну косу. Није важно да ли је то ОН или појам наркомана. Важно је да устаје и разговара с девојком показујући наш сто.

“Слични сте”, каже он. “Нисте се узалуд дружили.”

“Не тражимо да нам се угађа”, кажем ја.

“Тачно”, каже он. “Све што постоји у свету нуди вам се као у вашој кући. Не показује надмоћност туђег.”

Видим да се ОН удаљава од стола. И док скренем поглед ОН је већ поред нас. Каже:

“Хоћеш ли да нађем отиске будућности у теби?”

“Не знам каква је твоја игра?” кажем ја.

ОН од странца узима штене које лаје и трчи за траговима. Странац протестује. Устаје и отима пса.

“Тражим отиске будућности”, дере се ОН. Странац вуче пса који сада скичи. Отима му ГА. Ослобођени пас режи испод стола. Пошто су МУ отели пса ОН сам почиње да лаје. Затим се савија и њуши трагове. Завлачи се испод стола. Њуши моју ногу. Љуби је.

“Шта жели?” пита мој муж.

“Руга нам се”, кажем ја.

“Не видим реку”, каже ОН. Подиже се на прсте не би ли угледао кеј, обалу или редове топола. Од непознатих тела, која се гурају ода свуд, која су заклонила видик, не може да угледа шеталиште најближе нама.

“Видиш ли реку?” пита ме.

“Гужва је. Не видим”, кажем ја.

Тела су само гомиле отпадака или надувене гомиле из којих испадају воњави отпаци сперме, измета и задаха. Требало би узети пушку и нанишанити у њих као да се ради нека важна

ствар. Рецимо да сам Бог који другима пружа или ускраћује живот.”

“Објављујем вам рат”, виче, али ништа не чини да му људи поверују. Чак и мисле да је луд. Зато може да изговори било које речи. Логоре-јалингва.

“Све што сматрате вашим одузећу вам! Тела ћу вам оставити!” виче ОН:

Људи упитају шта се дешава с ЊИМ или се осмехну. Неки погледају трагове корака иза ЊЕГА, рашчупану косу, кошуљу извучену из панталона. Покрећу се главе с презиром. Разлепрша се одећа, али ЊЕГА не плаше бакље и чипке.

“Задовољни су”, каже. “За смрт су нашли оправдање. Погрешили су. Сматрају да неће умрети.”

ГЛУМИЦА И ОН

град гризу мишеви. текст постаје организам

1. Напољу је тамно. Аутобус се креће кроз ноћ, кроз непознато и вози раднике и ђаке. У соби је мрачно. На столу се налази шоља са чајем. Капи су разбацане око ње. Глумица самоуверено стоји на високим штиклама са торбом пребаченом преко рамена. Хаљина се спушта низ њене кукове. Приликом хода хаљина игра и мами. Однос према телу глумици користи као побуна. Императив јој наговештава да склони косу са лица. Виделе би се примаљиве усне. Лице би било осветљено. Глумица скупља расуту косу. То чини тако немарно као да се ради о неком реду текста који би требало прецртати. Каже: “Да би створио лик мораш створити свет.”

“Промене лика које с напором успевам изазвати су у мени. Ја сам тај јунак гледан твојим очима. Очима богиње која руководи са мном и даје ми снагу”.

2. ОН:

Волим да се твоје дојке указују. Вребама прилику да их гледам када подижеш руку или се сагињеш. Али не могу непрестано да се појављују. Могу да буду откривене или да буду ропски обуздане. Често желим да се у комаду укажу твоје дојке. Ти не желиш да ти комад личи на фотографију. Мислиш: У комаду ми дојке не припадају. Добијају функцију. Плашим их се.

ГЛУМИЦА:

Стид ме је да се у комаду или на филму укажу дојке. Шта значе дојке на фотографији? Личе на одливак тела. Покидани мртви делови који изазивају супротни ефекат доведошће до тога да умиру речи. Фотографија је убила реч. Можеш ли замислити да реч дојке буде усмрћена фотографијом? Нећу да убијаш дојке. Не желим да буду фотографије. Ако желиш речима уништити дојке, можеш рећи да нема дојки. Нема девојке! Остале су само речи. Наведи делове тела измешане са списковима, обрасцима, собама и дојке ће нестати.

3. Уместо истанчаног описа стављам фотографију на папир. Могу да препознам твоје лице. Поглед је устављен. Гледаш у једну тачку. То је тренутак када је лик шчепао филм. Чело је високо. Усне су чедне и примамљиве. Осмех је укочен. Брадавице провирују. Указује се анатомска грађа приче. Не наслађујем се њоме. На крају записујем твоје речи (те хладне споменике са много мртвих значења).

“Свет гледан кроз размножавање полако се сужава. Соли се у облику пепела преко шоља са млеком. Претвара се у макету од гипса у који сам забола прсте. Свет постављам тако добро да ми служи као хаљина или ципеле. Шетам обувена по соби. Оглећујем се. Свет се сужава. Постаје разгледница. Видим трг Загреба, Бохињ, Белог анђела из Милешева, Љубљану, Плитвичка језера. Убрзо се свет мене не тиче. Правим од њега урбанистички план, колаче. Улепшавам тело. Глумим.”

“За твоје призивање користим синтагме: Камен сећања, прах заорава, цеп успомена.

На крају схватам да текст све чини да постане организам, али само пева о телу.”

4. Бавим се поново инструменталом. С чим? Телом режем ноћ; каменом, сном, игром! Шта све могу учинити телом? Наравно, могу учинити с њим (њиме) све оно за шта постоје глаголи. Тучем се телом. Јебем телом. То су односи који обухватају све људе. Од силне употребе речи су постале прихватљиве. Сада је немогуће одбацити их. Толико пута су изговорене. Прелази у свест испрана реч нехигијенски узимана, лек по рецепту. Нестаје садржина о памфлетском језику, о инфантилном језику који се јавља као отпор политизацији и хуманизацији – дехуманизирани језик. Или да узмем речи чији спој са телом није логичан. Лихварим телом. Теби то можда смета? Прихваташ текст познатим рецепторима или се тако каже.

5. Набрајам без симболике, без социјалне претензије која годинама умара: Море. Чамци на обали. Јахте богатих. Хотели у којима живе. (Као да пружам руку ка њима.) Скије. Даске за једрење. Преламање светла. Дифракција. Импресионистичка слика мора током јутра и вечери. Стаза до хотела. Базен. Скокови људи: Достојанствених који задивљују гипкошћу тела. Изазивају одмерени аплауз. Бивају испраћени погледом. Скокови оних шмокљана који падају на ноге и трбух. Изазивају смех и симпатије. Клањају се.

Радник на пријавници одговара:

“Да. Управо је почела реконструкција. Обновљен је део трга. Али још штрче поломљене куле. Жалосно је видети те гомиле здружених зидова. То је поломљена прошлост.

Понекад се види кревет, тањир, завесе сасвим изједене од кише. Треба их покупити, преселити у музеј или спалити.”

“Улаз није дозвољен?” пита глумица.

“Могу нека цигла или зид повредити посетиоца. Посетилац може покупити старе греде, избачен намештај, прозоре и врата. Може запалити ватру. Може кувати или пећи рибу. Страхује се да у пламену не нестану знамења, рушевине. Општински функционери зато забрањују улаз. Постављају дремљиве стражаре. После поноћи се може ући.”

“Али шта се може видети?” пита глумица. “Град је упакован мраком.”

“Да”, одговор ће. “Звезде су отвори, а рушевине су свуда исте. Измет. Слепи мишеви. Пацови. Драч. Улице су прекривене циглама и распалим малтером. Али током дана не постоји посетилац који не дође до улаза. Свако упита: Када ће бити дозвољен улаз? Из којих разлога се сада не улази?”

И онда одушевљење прати смех пошто у проспекту стоји град пре рушења. Виде се снажне зидине, висока кула, бедеми са стазама, жена у хаљини, тамнице, окови, ножеви. Дрвене око зидина не вене. Стабла су огромна. Крошње расту или старе.

6. Поноћ је. Глумица прелази преко нагомиланог намештаја. Саплиће се. Прелази преко улице у којој је замро некадашњи живот. Около смрде сметишта. Нема ни ветра. Затрпан је рушевинама. Једино понегде његови покидани делови вуку лишће и хартију. Глумица утишава глас и корак. Нога не сме да закачи конзерву, летву, циглу. Прескаче гомилу намештаја. Прелази преко порушене собе. Батерија осве-

тљава плафон. Светлост открива неколико виснутих дроњака.

“Разбацане ствари су делови мрака од којег се не може проћи”, каже глумица. Вире пузавице. Пао је кров суседне зграде. Али ипак је даље лакше корачала. Улице су делимично очишћене. Некада светли трг указује се као крпа којом је обрисано посуђе. Глумица не зна како је угледала отвор изнад рушевина. Стаје и гледа удаљено светло. Свуда око је старост и трулење. Мирише измет. Град гризу мишеви, *лишаји*, бактерије.

“Па како сам ја овде дошла?” поставља себи питање.

До трга је и могла доћи. Назад су у свим улицама препреке. Улице су уске. Чује се ехо корака. Циче мишеви и кртице. Глумица је покушала да се врати. Кораци су отрчали до прве зграде. Прошли су кроз двориште. Застали су. Батерија је осветлила зид куће с бршљановима. Ка глумици је кренула тама. Био је то пас. Кораци су изашли из дворишта. Трчали су поново ка тргу. На њему се налазила палма, стари орман, гомила лишћа, клупе. Напор се састојао у томе да глумица разобличи смотуљке мрака. Да им да јасне облике. То су цигле, цреп, дрво, лутке, пси, птице. На њима висе дроњци мрака приказујући их сасвим другачије него што стварно изгледају.

7. Загрљај стеже тело. Предмет је у рукама који оне стежу и играју се њиме. Окрећу га. Витлају. Руке стежу лице. Усне га љубе. Глас шапће.

“Нисам храбра иако сам се усудила ући у град. Не могу седети на клупи, на обали и стенама. Остави ме овде. Провешћу живот ври-

штећи, трчећи улицама, мастурбирајући. Да! Увек када се плашим мастурбирам.”

“Ја не постојим”, каже ОН. “Можда сам зато ту јер када се описује жена обавезно се поред ње исцрпљује мушкарац. Ти си објект жене који увек са собом повлачи мушкарца. Али како се жена налази у схватању, како су протагонисти неважни, како је било која белешка аутора и љубавника само у оквиру текста, текст се може продужити или скратити. Могу се навести разна мишљења. Увек се може анализирати однос између мукарца и жене. Одговор не може бити коначан. Не може бити крај приче. Било какав крај. Само је могући однос између мушкарца и жене.”

8. Први глас:

Тело ми је обложено курсевима, дипломама, школама. Оспособљена сам за потомство. Носим јевтину одећу. Желим да сам сита. Не желим рат да будем јунак. У једном музеју су изложене слике које ми много не значе. Ипак радо говорим о боји и композицији. Мало повијам главу. Изговарам речи тако да изгледају влажне. Вребаμ мушкарца који ми објашњава слику кружећи погледом низ струк, заустављајући се на сандалама и лакираним ноктима.

Други глас:

Свића ми се што се органи нису променили. Исти су као код наших предака.

Први глас:

Које су речи употребљавали преци за појмове које ми данас знамо?

Други глас:

Не знам?

Први глас:

Туцати се нема исто значење што и јебати се?

Други глас:

Грешна и безгрешна зачећа су смешна.

Мушки глас:

Жене су најважније. Чим свет постане превише загађен, чим другог излаза нема, чим није могућ рат, враћамо се жени. Чисти-мо је од греха. Потискујемо јој нагоне. Спаљујемо је. Говоримо о њеном ослобођењу. У жени тражимо сопствено ослобођење. Увек када почиње промена света почиње промена жене. И религију смо ми створили. Створили смо морал и идеологију. Сами смо себи набацили зло и окове. Само је природа према нама била добра. Створила је сваку жену за сваког мушкарца и сваког мушкарца за сваку жену.

9. ГЛУМИЦА:

Не могу се ослободити помисли да сам увек део неке белешке, неког сећања. Протежем се кроз значење једне структуре. Ишчезавам у синтакси која ме ствара. Не морам знати да у стварању лика учествује аутор. Да било ко од нас може избећи да је јунак или да поседује свест о посматрачу или аутору бар из навике читања? Аутор ствара лик. Влада њиме. Воли га. Истискује га као

тубу. Мери њиме нападале дане. Сан изазван тавором.

Ако живим у причи желим да изађем из текста. Да нестанем! Да излетим! У свакој реченици тражим могућност да напустим причу. Желим да пођем реципрочним путем. Од мишљења јунака ка аутору и надаутору. И то је подвала коју желим учинити аутору. Аутор се противи. Мучи се. Није свестан краја. Љути се. Плаши га стање у којем се налази. Задаје му бол. Беспомоћан је и помешан са ставрима. Зар прича да почива на једном штосу? Јунак излази из текста. Тај штос је важан. Без девојке, без глумице, комад је немогућ. Да ли је могућ аутор?

Могу то и другачије тумачити. Нема аутора. Уображавам га. Ја сам аутор. Излазак из комада је тежња да се ослободим структуре коју намеће развој. Али без обзира да ли ја стварам аутора, или је измишљен да бих му се опирала, не знам какав је то напор: **Изаћи из текста?** Да ли је излазак могућ? Рецимо да тело задрхти! Савијам се. Испружим руке. Шакама прекривам лице. Подигнем ногу. Окренем се. Таним се. Претачем. Затим се видим у огледалу. Огледало се онда ломи. Скупља тело. Гужва га.

Измичем! Нестајем! Излазим! Можда из собе коју описује аутор или из улице. Нестајем иза завесе. Ишчезавам у синтакси.

Не могу рећи да аутору није жао што нестаје његова јунакиња. Ишчезава биће којим руководи и с којим је непрестано у дијалогу. Али не жели спречити мој одлазак. Крај приче је неочекиван?

Још остаје бачени чаршав. Кукови су остали на трамвајској станици. Исто као да

ће бити у видном пољу поред ногу које се гурају да би постале део трамваја. Остаје још речник српскохрватског језика, али га овде не наводим.

10. ОН:

Хоћу да уредим простор у којем се одиграва радња. Ти си глумица. Знаш шта је место вршења радње?

ГЛУМИЦА:

Не разумем синтагме одиграва радња, место вршења радње?

ОН:

Свет се приказује као простор и тела која истискују односе. Када се води дијалог онда простор није потребан. Остављам га режисеру. Међутим, постоје облици именица који означавају **место**. То је простор српскохрватског језика. Где?

11. Сада смо међу именицама. Нека нас окруже именице, придеви, заменице. Именовани смо. Део смо нечег. Можемо набрајати именице. Оне нас окружују. Помињаћу именице које могу да нас заклоне или скрију. То су махом градивне именице. Јасно је да прво видимо пшеницу. Пшеница се мора негде налазити. Наш задатак је да напунимо џакове и да их изнесемо из вагона. Али ми се кријемо у пшеници. Претрпавамо главе и лица. Посипамо тела зрневљем. Мрдамо прстима и зрневље се руни око ногу. Указује се прашњави прст. Желим да га угризем. Поново га потрпавам пшеницом. Окрећем се. Кријем се у житу. Немогуће је наћи ме! Не могу ни дисати. Чујем

како ме дозиваш. Руниш жито. Стварно ме не можеш наћи.

Боље је потрпати се брашном. Брашно је превише ситно. Употреби неку другу именицу! Да се кријемо у шуми? Тамо сам се крио у детињству. У старом граду ноћ је прошлост?

Именице! Кријем их у номинатив. Показујем их прстом. Тело! Вичем. Показујем га прстом. Онда вичем: Кућа! Снег! Јасмин! Набрајам десет именица. Нећу више употребљавати ниједан други падеж осим номинатива. Уз друге падеже иду глаголи. Они уводе време – глаголске облике. Онда кажем: Тела! Ако постоје многа тела одмах постоје и односи међу њима. Ако су тела гола? Ако је тамно? Тела се назире, издвајају, бирају, именују, крећу ка... Не! Искључићу кретање.

Локатив је падеж који се увек употребљава с предлозима. Његова значења су: место, време, начин, неправилни објекти.

У следећем примеру не треба наћи локативе, већ од локатива најправилније реченице.

у пици. само у презенту

Рецимо да је локатив место вршења радње. Рецимо у пици. Где? У пици. Па зар је то могуће? Досадио ми је препознатљиви амбијент: У подруму... У мраку... У кревету... Шта знам? Можда се ова проза, ови текстови дешавају у пици? Свакако. Локатив означава место. Иде с предлозима. У пећи, по небу, на леђима, о клину, при брегу, према Београду, у пасусу, у наносима, брави, аларму, псу, жици, мачки, у стражари (скидају окове. Лежу заједно с њима). У крилу, по недељи, у празницима, у ноћи (звезкају окови). (Једина светла) у граду (су рушевине). (Чувају их јаке посаде), међу бедемима, у подржавању (импулса), у шоку, у игри, по вољи, у песми и весељу, у сведочанству, по фиокама, у својим доживљајима, о ономе, о том догађају, у активној снази, по строју, по дијаграму, у децембру (сте сазнали за крађу? Не! Сазнала сам) у тексту. По псеудо догађајима, у изражавању, у талогу, о угарку, о дрвету, у глежњу, о чему? У воску (печат). Према магнету (топиво запремина која се мења, додирује крв – непознато распадиво јединство). По вољи (биограф мења живот. О расељености (значења обавештава папир). По мрљи (отиска). У слогу, при избору одлуке, у опасности (је опозиција). У ПИЧКИ: Место. Исто као у соби, у небу, у прошлости, у будућности. У пичкици (прска гинекологија, кирета, трипер, епрувета, оплодња, фетус, ембрион, материца). (Па то се свакако не мења. Живи. Оно што је у животу стари.

Мало је једна реч за оно што се не мења и живи, лаје, бруси, искали).

Местіо: ѿ/на/о/ѿри/ѿрема

По земљи, огромни мртвац, ноћ. На леђима света долазим. Клин о глави. Главе о клин. У глави клин. Главе! Главе! Главе! Неговане? Унакажене? Кожа у соби. Дигне се ластва, кобац, орао, авион – све што се може подигнути – и једно друго лови. Свисне у небу метеор. Метеор је катапулт. Метеор је у небу опис или рат. Бесмислена тема? Трулеж је дрво.

Један човек се омдах из аутобуса нађе у примеру. Не! Он није био именица или јесте? Поздрави се са мнош. Рече: Један радник ми је уништио красне узорке. Радници једни другима у торбе стављају руду и отпадне делове. Преварени носе тешке торбе кућама. Жене им се смеју. Другови који су их обманули им се ругају. Мој помоћник је лукав. У торби је открио пирит, халкопирит, халкозин, ковелин. Мислио је: Желе да ме насамаре. Красне узроке је про-суо у корпусу која носи угал.

Ја поћох за њима. Покуцах. Лупа дуго одјекиваше у дворишту. Тада се у примеру нађе глас. Једна жена рече: Можеш слободно ући. Затим додаде: Шта ћеш у кући у којој има само камења? Инжењер ће махнути руком као да сам одувек ту, у примеру, и ја ћу почети да се снебивам. Желео сам да ме жена одведе код ње. Питао сам: Шта има у твојој кући? Њу још нисам видео. По гласу нисам могао знати колико има година.

На девици центрифугална сила. Центрифугална сила трчи по снегу. Удаљава се јер делује од центра, а ја је нисам видео ни када је била близу. Преко ње су биле пахуље. “Сило!”

вичем. Идем ка њој. Пређем неколико корака, а снег прекрива трагове, центар, и цео круг. Било ми је нејасно како до сада снег није прекрио круг, или ја то нисам приметио. Једноставно сам био у кругу и замишљао га. Сило! Сада је касно да се вратим. Више није могуће пронаћи круг. Стао сам било где у снегу. Нисам знао шта чувам. Направио сам стазу по којој се крећем. Идем десет метара улево и десет метара удесно од замишљеног центра. По стази коју сам табао кретао сам се све док није стигла војска. Погледали су ме. Уперили су цеви у моје лице. Нисам се опирао. Скинуо сам пушку, опасач, пертле и предао се. Војници успеше да изваде нешто из тела што се назива признањем. Оно зацвили, опсова, помири се. Њиме данас забављају масе. Не знам како је било Архимеду, али ја нисам могао да викнем:

Ноли турбару циркулус меос.

У помаранци, у књизи. Мушкарац рецитије олуку. Вечност се снебива у епрувети. Стрпљивост. Од конопца који сам скинуо са вешала правим круг највећег пречника. По мирису, по језику, по тамјану, по лауферу, по ролетни (познајем ноћ – познајем дан.) Бесмислено је говорити када си сџм и када је пред тобом тама. Она је примамљива, али ми се чини да стално вреба. Тамнице! Рушевине! Гиљотине! У тами дува ветар. Притиска ме. Налезе на мене.

“Шта ако је то само у примеру?” питање ће.

“Али ако то није пример?” одговор ће.

12. ОН:

Узмимо да се налазимо међу глаголима. Сада морамо да се премештамо по временима. Али не желим да нешто радим. Уопште не постоје предмети којима радим или на

којима радим.

Најбоље је да се радња догађа у соби. Ако је светло неко нас може угледати. Нећемо наводити да је светло. Светло увек носи оно што осветљава. Светлост је туђа јер нас осветљава и нуди другима. Сами смо. У соби. Е сада да су ту глаголи. Имамо тела, органе. Сада нам само још глаголи недостају.

ГЛАГОЛИ, или шта она ради? Она води љубав, или глаголи. Она то може, хоће сме, мора, жели, или глаголи.

ГЛУМИЦА:

Бејаше ме додиривао. Бејаше ме гледао чежњиво. Податљиво. Заједно смо се возили, гурали, пушили. Бејаше наваљивао. Говорио је да су чула празник тела. Ја говорио да су рупе. Старимо удовољавајући им. Убрзо постају ожиљци. Бејаше претио да ће ме имати, силовати, љубити, јебати. Бејаше говорио да ћемо завапити да будемо заједно у углу собе. Лежаћемо потрпани заједничким кожама, борама, отисцима зуба. Онда се смејаше. Бодрише ме. Приближаваше се. Па одшуме. Одгутњаше. Напустише ме. Мишљах: Живот пролази. Умире! Како то доживљавам није начин живота, већ начин умирања. У чему господарим? Шта сам пронашла и прихватила? Живот постоји као жеља да то буде. Тиме бива отпор, свемоћ умртвљеног.

Уздахнух. Лакрдијаших. Дворих. ОН се приближаваше. Озарен блисташе. Ја сам ћеретала. Чаврљала сам. Усхићивала сам га. Приказивала сам га металу, шкафу, зиду. Разгоревала сам га само зато што располажем пичком којом храним саму себе, а коју

сам дуго одбацивала. Желим заједно да користимо органе разголићујући тела и упознавајући смрад, пљувачку, зној, воду којом спиремо и одбацујемо накупљене излучевине.

ОН:

Изуј се! Мрзим ципеле, обување, звецкање, ударање о под, зид, калдрму. Баци ципеле! Не желим да буду с нама. Не желим да буду фетишизиране. Изнеси их! Није обувена нога лепша ни када играш, када се огледаш. Ни када њоме дајеш такт.

Нагни се! Окрени се! Свуци се. Мрзим одећу. Мрзим речи које васкрсавају. Мрзим смрад зноја који је исти на свим меридијанима. Мрзим разлог зашто носим косу на раздељак, црвене ципеле, црвену хаљину.

Свлачи се полако. Одбацуј одећу попут стриптизете. Отпакуј се! Тела смо упаковали одећом, а аутомобиле, хаљине, кремове, пића умотавамо телима. Отпаши се! Испрси се! Не узбуђуј се!

Раскопчаћу те! Помиловаћу те! Љубићу те! Загрлићу ти стас! Стегнућу те! Обложићу тело додиром. Мирисаћу га. Њушићу га попут трага. Захваљиваћу му. Памтићу га. Не сме да нестаје. Ишчезава ли? Памтићу га до свог ишчезнућа. Нећу га штедети. Биће богато. Обогатићу га. Допусти! Не опири се! Не шармираш ме тиме! Не опонашај друге! Додај ми руку! Хоћу да осетим твој додир. Хоћу да се осетим твојим пленом. Оплемени ме! Ухапси ме! Затвори ме! Учини ме податљивим! Не лажи ме из страха! Не плаши се! Све је предвиђено. Нико не стоји пред вратима. Нико не звони. Нико нас не дозива.

Спољна врата су закључана. Умири се! Не колебај се! Не дрхти! Не фантазирај! Не прекривај се чежњиво! Шта уображаваш да си? Презирем те! Немој да се смејеш! Нећу да те туцам! Мучићу те! Вређаћу те! Лагаћу те! Постидећу те! Не цери се! Окрени се! Окамени се! Укипи се! Не постани кип! Не дури се! Не кочопери се! Не пребацуј ми! Не изазивај ме! Осудићу те за речи које изговориш приликом сношаја? Не измичи се! Отвори се! Изручићу те! Окрени се! Диши полако! Желим те!

ГЛУМИЦА:

Подићи ћу се. Прошетаћу. Говорићу. Церићу се. Прибијаћу се. О што се може прибијати! Лудираћу се. Чешљаћу се. Примакнућу се. Нагнућу се. Свући ћу се. Рећи ћу: Поспи ме! Зачни ме! Ишчезни! Оставићу га да смисли чиме ће ме засипати. Нећу бити фигура која може да се склапа, да помера руку, да хипер-реалистички увећа пичку.

Подижем крак који се извија. Померам га. Повијам зглоб. Покрећем га удесно. Стопала ударају у лустер. Тело бива наслућено испод подигнутог крака. Гњецаво је. Зажарено! Згужвано! Сазнајно! Почине да се плаши. Дрхти! Буја! Радујем се због неизвесности.

Бубрим. Осипам се низ ЊЕГОВЕ руке, усне, рамена, пенис. Таложим се. Распињем се! Кључам! Свлачим ГА. Милујем ГА. Љубим. Остарећу чекајући. Опседнута сам. Питам ГА: Да ли ТИ је драго ово лице?

У ваздуху су речи. У књигама су реченице. Кроз простор пролазе тела. Уобичајено имају исто детињство. Сва сећања су лаж,

смрт или рат. Неважно је ко милује моју кожу.

Окренух се. Згрчих се. Клонух.

Дрхтим! Гребем! Запретена сам. Изјављујем да сам разуздана. Узносим МУ тело. Нисам овде, кажем. Далеко сам отишла! У будућност. Нећу да се враћам.

Знојим се. Крикнућу! Умножићу те!

Занемарићу ГА. Подредићу ГА себи. Нећу МУ припадати. Нека ме напада. Нека ме апстрахује. Нека суди. Ја ћу уздисати. Разметаћу се. Режаћу. Експлоатисаћу!

З а б о р а в и ћ у т е! Одбацићу те после сношаја! Накупило се у мени. Не могу више. Јеби ме! Немој да се скупљаш! Опружи се! Умачи га! Не додируј је! Посипаће те влагом. Понири већ! Уништи ме! Сагори ме! Г о р и м! Допири! Урањај! Гризи ме! Не пре-стај!

Учини нешто. Тама личи на мрљу. Густа је. Непрозирна. Од средишта би могла да се шири. Да гура и разбацује зидове. Да их удаљава, гужва и чини још тамнијим.

Учини нешто (рецимо сети ме се или ућути) када се будеш лоптао, када се будеш обогатио, када ме будеш храбрио, када будеш свирао, када будеш бућкао растворе у епруветама, када будеш занесен, спокојан, хипнотисан, спаљиван, изненађен. Или;

соколећи, позивајући, носећи или;

ушавши, удварајући се, говорећи, наљутивши се, упознавши другу, прилазећи, удаљавајући се.

13. Не! Ово се не може описати безлично. Нећу употребити ни телекс синтаксу каквом се описује ходник, лица, изложбени простор, екс-

понати. Морам употребити прво лице.

Зашто си само мене упутио у тај хангар? Не знам да ли је то и био хангар, или га само тако називам? Ишла сам до краја ходника. Онда сам сишла мрачним степеништем. Очекивала сам да ТИ идеш за мном. Али ТЕБЕ није било. Одмах сам се уплашила. Дозивала сам те. Једино ме је храбрило то што сам знала да сам на изложби. Зидови су били умазани или ми се бар тако чинило. Држала сам руку ипак даље од зида. Преда мном су била само једна врата. Улаз је био осветљен. Била сам у мрачном ходнику те сам нормално кренула ка светлу. Ушла сам. Нисам још ни пружиола корак, нити погледала просторију у коју сам ушла, а за мном су се затворила врата и нестало је светла. Одмах сам се окренула. Отвора није било. Хеј! Није требало затворити врата, викнула сам! Да сам сама ушла у хангар ухватио би ме страх, али пошто си ме Ти упутио знала сам да постоји циљ. Шта би сада требало урадити? Хангари ми личе на места где би се могли вешати људи. Плафони – ако их има – високи су. Зид и врата су обложени итисонима тако да је узалудно тражити их. Не! Не би ме ОН послао у хангар да треба одмах изаћи, помислила сам? Очекивала сам да угледам експонате. Усмерила сам поглед на други зид али га нисам могла видети. Зажелела сам да пођем ка њему тако да се удаљим од зида који ми је био познат и који сам могла додиривати. Пошто супротни зид нисам видеала, могла сам га замислити и корачати ка њему. Налазила сам се у мраку. Да ли сам очекивала да будем у мраку? Да простор, облике осетим додиром? Погледала сам све правце где би могли бити зидови. Али? Ово је потпуни мрак. Ово је слепо.

Прво сам очекивала да си ме ти затворио. Тако си ме упутио и у разрушени град. Појавићеш се, мислила сам. Нисам веровала да ме не волиш. Зар да ме ОН убаци у неки напуштени хангар? Очекивала сам ТЕ. Гњавила би се с тобом до сношаја. Али и томе дође крај. Желела сам да ставим ТВОЈЕ прсте у уста. Гризла би их, лизала, љубила. Укротила бих твоју руку. Питала бих те: Да ли си зажелио да водиш љубав са неком женом? Не мораш да измишљаш особе. Бирај најближе. Оне ТИ се удварају и желе ТЕ. У свим собама живе мушкарци и жене. Свако жели да води љубав. Не можеш измишљати људе до оне које познајеш. Онда сам замишљала да је град једна велика спаваона: светла, хоризонт који нестаје, мир, спокој са фаровима. Град је проспект. Носим га свуда са собом. Знаш у њему распоред семафора, позоришта, Вериних соба.

Прошли пут, када смо се кретали, нисам размишљала о ТЕБИ, сликару, деци. Кретали смо се заједно. Тема ТИ је била: Веза између сесора и психијатра. Говорио си: Нека психијатри посматрају њихову везу са пацијентима. Да ли се од психијатра и сесора очекује помоћ? Казна? Они су на анализи?

Нисам ТЕ пажљиво слушала. Често претерујеш. Али сада, када сам сама, када не постоји тама зграда, тама фасада, тамне утробе које плове и висе као страшила, као дроњци тела, почела сам да мислим о ТЕБИ. Желела сам да ТЕ дозивам. Више нисам очекивала да ће неко отворити врата. Ако чујем шкрипу нећу знати где се појављује. Питам се: Да ли је тај звук са траке? Али ја не смем да будем слепа. Значи да се налазим у тамном вилајету.

“Град је испуњен покраденим предметима.

Претворен је у музеј. У отпад”, чула сам глас.

Онда су се отворила врата. То је можда утисак? питала сам се. Нисам знала где су отворена врата? Ионако живимо у зградама где се отварају врата и звоне телефони. Окренула сам се. Можда је неко ушао? Сада је са мном? Можда више нисам сама? Развртала сам се у тами. Покушавала сам да назрем зидове.

“Јеси ли то ТИ?” питала сам. Није било одговора. Зид, зидић, зидови. Тамно је. Ако сам затворена увек има зидова. Зависно од тога да ли су моји производи или уметнички облици, називам их зидетеринама или зидовима који ме чувају. Кажем: Зид са сликом или сâм слика. Изобличени рељеф. Нећу голо тело да ослоним о зид! Хладан је. Боже! Оштетићу кожу. Мрачно је. Нема скулптура. Не! Зид је уметнички облик. Могу да га оштетим. Не смем да се окрећем. Морам бити чувар или да сама будем покретљиви уметнички облик. Глумица сам. Идем два корака напред. Пружам руке. Не могу да стигнем до зида. Учини ми се: Саплићем се о нечије ноге. Можда гледалац? Затим се саплићем о шерпу чији звук јасно чујем. Али то није тачно. Онда идем десет корака напред и не ударам у зид.

“Па где је тај зид? Које је димензије просторија?”

“Нема зида. Зид је решење. Зид је тама. Зид је уметност. Зид није обликована и надахнута материја.”

“Ако је зид метафизички? Па како може бити зид? Зид који стоји преда мном је само излаз.”

Сетила сам се папира који ми је као каталог гурнут у руке. Али наравно! Како да га прочитам? Када сам касније видела да је на првој

страници било исписано шта ће се десити с телом ако свет који познајем почнем да уништавам: Ако изломим огледало? Ако пронађем и истрошим крему за бријање? пасту за зубе? Шта могу очекивати? За смрт није потребна кривица. Не смем се пренемагати, обмањивати, уздисати. Могу довући машту и затрпати се облинама. Ако дође до самоубиства можда ће оно бити олакшавајућа околност. Има много начина за самоуништење. Глава може ући у воду и из ње изаћи мртва. Могу ухватити супротне полове бојлера. Мозак може пронаћи оригиналне начине самоуништења. Мрачно је. Самоубиство не постоји. Не постоји ни простор. Плаши ме мрак. Непрестано сам ствари окупљала око себе. Груписала сам материјале. Могу их осетити видом? Могу их осетити додиром?

Идем напред плашећи се да ћу пасти. Не газим ли по сликама. Дуго не могу пронаћи уметничке творевине. Легнем на под – на ослонац – и ваљам се. Није било предмета тако да сам их могла замишљати. Нисам могла бити равна предметима. Било је мрачно. Једино сам се могла поистоветити с тамом. Да гледам окренута у себе. Поринута у себе саму. Мој живот се дешава у слуху. Подижем руку. Тада напипам пипке. Да ли је то жива материја или није? Не! То су ипак пипци. Мекани су. Влажни су. Лепљиви. Од сунђера су или клиториса? Зажелим да се свучем и да ме пипци обухвате. Миловали би ме. Надраживали би ме. Али се плашим да нека рука не упали светло. Могу да будем гола пред очима које прате изложбу.

Питам се: Како да прођем? Да заобиђем лепљиве пипке? Плашим се да их осетим. Да нису пипци надувени балони које морам разми-

цати? Можда с друге стране – где ме не додирују лепљиве излучевине – има светла? Али ту сам застала? Задивила сам се уметнику који је начинио такав простор. Није то затвор. Символ је можда? Пошто знам да је изложба, можда бих кренула даље? Али ако овако уређен простор није изложба? Излазак је немогућ. То што сам узела предмет који сам осетила додиром и почела да копам не бих ли сишла у други ходник, који је можда светлији, учинило ми се да копам гроб. Одмах сам одустала од копања. Требало би појести хоботницу, сунђер, гуму, да бих преживела. Онда би могао доћи крај живота. Тамни вилајет у којем бих под ногама осећала облике драгуља – крај је. Мрак је увек крај. Крај књиге или изложбе.

ВЕРА И ОН

украдени предмети су исти. пичком општици са светом

Не желим да прихватим тела и предмете. Да их прихватим као одбрану. Не располажем просторијама овог света са вентилаторима и климауређајима. Једино просторије могу да испуним производима и наказама, ради тумачења и спора. Кич-наказе могу да мешам са људима и чуварима просторија који су такође експонати са именима и презименима.

Ствари не постоје у мојој свести. Али, човек с украденим предметима никада није сам. Како ме лепо покрадени предмети снабдевају спољашњим светом; односима које нисам измислио. Гледам покрадене предмете. Одмах сам са страхом. Да не будем откривен? Скривам се. Затварам. Отуђујем. Лепо се опходим према улози лопова која ми је додељена. Плашим се да стварно не постанем лопов. Опљачкао па уништио. Не кажу: Обликовао! Произвео! Продужио! Унапредио! Наставио! Него кажу: Уништио! Нисам ни очекивао да у расулу идеологија будем револуционар. Моја кривица бежи од закона. Оно што бежи од закона води у лудило. Не крадем из користи – што је нормално – већ ослобађам људе предмета. Обликујем их. Поклањам другима. Нисам створио програм, идеологију. Рушење постојећих односа не може без идеологије. Једино постоје одбране којима ћу послужити као оружје. Читави народи служе као оружје. Зашто ја не бих био слепо оружје.

Говорим Вери да умукне. Непрестано се изражава, буди, напада, остварује. Укардени предмети за мене су исти. Једнозначни су и тривијални.

Моја драга Вера, пичком општиш са светом. Можда ја општим са светом преко предмета. Предмети ме снабдевају туђом бригом, патњом, жељама, узалудношћу. Ја сам крао производе и давао их деци. Нека се играју стварима које у безбројним количинама производи индустрија. Нека се деца забављају. Бацају ствари. Спаљују их. Радују се док горе. То је један експонат. Организација предмета које дајем деци и функције које им она додељују. И мене ствари штите и скривају. Живим с њима. Постаћу њихов део. Једном ћу одбацити љубав, речи, занос, карактер. Уништићу црте меланхолије на лицу, у пози, у покретима. Постаћу трули предмет.

Падам испод материјала. Моје ме скулптуре не познају. Превазилазим их. Желим да их уништим. Чудим се како пројекти могу бити моји? Како могу да ме дозивају? Производи су моји само ако могу да их обликујем. Како лепо убијам материјал када је овде. Украден је! Са мном је! У ослонцу. Док је материјал роба у празници је. У сусрету са мном роба угине. Мртви облик је вечан. Украдени материјал враћам у вечност. Чиним га нестварним. Остаје тежња да га сачувам. Али, страх ме је мртвог. (Тако ћу учинити и са твојим телом!)

Изабрао сам торбу, џак, зделе, музеје, слике. Нисам их сасвим уништио (уништење је можда промена облика?). Смањо сам им функције. Поређао сам покрадене предмете поред зида. Падам на колена Вера. Ти пролазиш благо поред мене. Између себе и здрузготина осећам

границу. Никако не могу да је пређем. Граница је у мени или у предметима. Ишчезавају предмети један за другим. Стају насупрот сумњи. Неживљени су, преживљени, без односа са мном.

Вера! Девојко! Како ти употребљаваш моје радове. Реци, молим те! Хоћеш да их одбациш? Ја морам онда да их сакријем или уништим. Не желим ни да их виде они који те посећују. Вера! Твоји посетиоци су мртви. Дух им је потопљен у ствари. Ја сам животиња која забавља мртавце. Унајмићу стан. Не могу да играм карте са осталима. Нећу да пијемо вино и говоримо о уметности која их плаши. Немој Вера, да страхујеш од затвора. Не уништавај предмете који остану код тебе. Омађијали су те и завели страх, беда, жеља да живиш мирно у смеши сперме, стана и хране. Заводи те безбрижност у којој очекујеш старост. Не! Ја то не дозвољавам!

Ставио сам колица у ходник јер нисам хтео да их увлачим у собу. Двоја су. Велика. Браон су офарбана. Могу се вући, склопити, а могу се користити и као колица за близанце. У једним колицима се налазе флаше. Поређане су као у самопослузи. Разнобојне су и са етикетама вина. Ја сам флаше украо. Испразнио сам их испијајући вино с тобом, Вера. Дозволио сам да ме трговци ухвате. Задовољили су се тиме што ће ме истући. Да! Само су се задовољили да своје лоповске руке забадају у моје лице и стомак. Ова данга на лицу, модрица испод ока, резултат су њихове агресивности. Флаше сам забетонирао у дечијим колицима. Флаше су намерно прекривене, као да израњају из одшкринутог бифеа. У другим колицима се налазе цуцле, дечија храна, пешкири, чарапе, пертле.

Молим те Вера! Нисам хтео да од камена направим облике сличне дечијим телима. Желим да у колица са луткама, гађицама, млеком, ставиш живу децу! Не фигуре, ембрионе, фетусе, већ праву децу која ће играти, мокрити, плакати, певати, дојити цуцле на флашицама.

Поређао сам “Квазипредмете” у соби. (Или да их назовем парапредметима?). Једну “Метафигуру” сам ставио у фотељу. Зове се: Сећање у предметима. “Метафигура” се налази у мраку. Облик јој је уништен. Посетилац може да га осети додиром руку, главе, лица. Скулптура која се спознаје додиром тела. Угурају те у таму. Затворе врата. Ти знаш да унутра постоји облик који не можеш да видиш. Може да те саплете, ухвати, поједе. Уплашиш се да није животиња? Може да јурне на тебе или те обујми. Тепаш јој. То је осећање слепила. Остаје само име скулптуре коју не можеш да видиш. За њено испитивање треба ти много времена. Одушевим се што могу да именујем сужену, набијену материју као што у детињству руком показујем: Крава! Кућа! Ноћ! Дете! Онда обувам чарапе на једну ногу. Другом, босом, газим по именима, по азбуци. Упијам слова.

Друге “Антипредмете” сам поређао поред зида. Просторија личи на музеј у којем се припрема изложба. Папир је на поду и лепило. Кипови у мраку личе на тела. Личе на моје тело које се креће међу згњеченим разобличеним предметима. Стављам тело у крток. У меку постелу. Тучем се њиме и тада ми је оружје. Чувам га у просторијама као што чувам своје рукотворине.

Вера! Лажем те да ће моје творевине остати код тебе. Одавно сам схватио да им је потребна друга просторија. Потребна им је конзерваци-

ја, чувар истог облика како се не би издвајао. Ако би штрчао различит могле би фигуре да га прогутају, униште, онеспособе. Обио сам напуштenu кућу. Променио сам браву. Ставио сам нова стакла. Излепио сам слике на гипсаним рупама. У собама сам скрио измаштане делове предмета, разобличоване. Зашто се разликујем од скулптура? Зато што користим тело? Зато што из њега исисавам задовољство? Зато што имам непрестан облик?

Страхујем да не постанем део судске архиве. Напрегнут сам. Дерем се на неког пролазника. Псујем станаре када галаме или када плачу њихова деца. Можда ће у затвору нестати газда куће? Можда ће се појавити једне ноћи? Стајаће испред прозора са којег гледам неуредан, просед, стрпљив. Питаће се: Да ли је то моја кућа? Како да у њој живе људи? Нисам ли погрешно улицу?

Кућа га не чека напуштена, сама, испуцала, ветром уништена. У собама су ствари које више не може да употреби. Извитоперене су. Наказне! Уништене! Нису ли стварно нус-производи? Понекад ми је жао куће. Са мемлом је. Нема у њој струје. Често ме нагриза везаност за њену учмалу безбедност. Понекад се плашим грицкања мишева, шумова змија, гласова у дворишту и испод прозора. Не опиру ли се врата мојим рукама? новој брави? Али тада кажем: Кућа није моја. Напуштена је. Ја нисам део куће. Само наказни предмети трају у њој. Ноћевају у собама пошто постоје у свери значења; у фиктивном.

руке држе лице. питање полова

Ја се припијам уз тебе. Приањам. Прилепљујем се. Бију ти дамари. Окрећеш се. Мешкољиш. Дишеш. Одвојена си сном. Не! То ниси ти. То је само тело. Облине уз које приањам. Утискујем се у њих. Ближи ми је мирис зноја испод пазуха, иза ушију, из пице којој примичем руку. Сједињујем се с пицом. То није твоје тело. Оно ме греје, брани, храбри, недостаје ми. Вичем: Гори! Прибијам се уз пламен. Чујеш ли ме? Немој да спаваш! Хоћу да се сједињујем с твојим будним телом. Хоћу непрестано да га стварам од предмета које употребљаваш. Хоћу да га узвисим да постане кип. Желим да га уздигнем од обичности сала, слика, кревета, стола, књига. Остави моју пицу, кажеш. Нису њена мекота, топлота, софтаност, јајна ћелија склониште ни моје ни твоје. Подигни руке! Примакни их лицу! Раширени прсти држе лице. Подижу га. Гњече. Не може да се спере. Неће да се изобличи. Остаће сачувано у длановима. Али ја ти кажем: Исто као што желим непромењено лице и његову јасноћу тако желим непрестано низање доживљаја. Желим непрестану промену предмета поред себе. Желим непрестано ново доживљавање секса. Себе не могу да променим. Не могу себе да доживим другачије. Помишљам да ми је за нови доживљај љубави потребна друга пица. Друге гласне жице ће изговарати речи. Грло ће врштати. Зуби ће се забијати у усне, лице и врат.

Сведок сам сопственог тела које ме често изненади, очара, доведе до очаја. Навикао сам у љубави с тобом. Плаши ме било какво приближавање другом телу чије су ми особине непознате. Преда мном стоји ново тело. Не знам како ће се свлачити? Какав ће отпор пружити? Каква су рамена? стомак? усек? И сопствено тело ми изгледа туђе. Стоје два тела једно наспрам другог. Оба су туђа, непозната и плашљива. Како сада открити никотинирани пољубац? Какве су нове препоне? Увијају ли се? Стежу ли се или опиру? Да ли ће се на месту где су дојке појавити празнина? Пажљиво пружам руку. Играм се. Заобилазим груди. Када успем да заријем прсте у меке, уздрхтале дојке, изустим: То су дојке. Али пошто је рука открила дојке, пошто их је додирнула, још се не усуђујем да пређем преко нагиба. Руке дуго милују дојке. Гњече их. Усне их љубе. Језик лиже. Срећан сам што их поново откривам. Одједном, савладавајући страх, руке клизну ка пупку. Ту посустајем. Ново тело није откривено у нагости. Сада само почиње да се помаља. Увија се. Ноге се завлаче између мојих ногу. Речи продиру у слух. Чежњиве су. Нагоне моје руке да додирну ластиж. Прсти се играју длацицама. Тару се о влажни сикиљ.

Друже се мушкарац и жена. Између њих стоји отворено питање љубави и секса. У нашим односима љубав што водимо је једино добро које можемо пружити једно другом. Секс је увек питање које стоји између двоје који се тек знају а камо ли између двоје који су драги једно другом. Жене и куће, собе и кафане, када се пењем улицом или док силазим, док у кафани говорим с пријатељем, док се намеће питање о кубизму и информелу, питање љубави, питање

секса увек лебди иако га нећемо поменути. То је питање полова. А мој поглед спава између усека дојки. Тамо се сасвим раскомио. Ти понекад помераш дојке или повлачиш ластиж који те стеже.

инструменталом, пицом, тескобом, мукањем, вољом (шта се?) мирише, нестаје, из димњака излази

Опслужујеш ме телом, трајањем, јајном ћелијом. Гледам твоје лице, плаве очи, косу. Питам те: Какве дојке имаш? Ти кажеш: Дојке су супстанцијација идеја. Желиш да ме угостиш чашом, погледом на околину, шприцем. Оборила си флашу. Раскопчала си три дугмета и љуљала грудима. Прво је дошао пољубац. За пољупцем дође смех. За смехом миловање по образу. За миловањем дођоше речи. За речима ћутање. Спокојство са сетом. Мир. Затим долазе пољупци по рукама. За пољупцима долази одбачена одећа. За голим телима долазе поново пољупци по дојкама, по куковима, по пупку, по пици. Починеш да дрхтиш. Двориш телом. Чини се: Тело ће се одједном отворити уплашено тескобе, њеног дириговања или усађене тежине. Речи ће молити руке да милују кожу како би забораву била препуштена тескоба.

“Стегни ме пицом! Напусти ме руком! Стегни ме дрхтавицом! Увлачи се у моју утробу!” кажеш. Вучеш прст по уснама. Чупкаш дланице. Нежно клизиш шаком набацујући слој миловања на кожу. Трљаш је јагодицама прстију. Посматраш курац. Додирујеш га нежно руком.

“Шчепај га! Изгреби га! Понизи га! Одвуди га дланом! Гони га језиком!”

Милујеш ме. Иштеш. Проналазиш у другим телима. Толико си са мном да почињеш да

растеш. Постајеш гломазна. Постајеш витрина, конач, неизбежне стреле, кула. Више не знам шта ћу с тобом. Све чешће желим да те уништим. Желим да будеш фалсификат. У чему се појављујеш? Да ли водиш љубав с прошлошћу? Тела имамо превише. Огромна су. Миришу на парфеме, зној, беду. Љуште се, протестују, постају монумент. Балсамована су! Заведена! Ништа немамо осим тела са мрљама уживања на кожи. Уништићу тело које сам прихватио без објашњења, без привилегије. Проневерићу га! У опнокрилца ћу га сатерати! Зашто мора да постоји и да се мирим с њим? Тумачим га! Рањавам га! Уједам мишице, колена. Шамарам те! У музеј те гоним! У тамницу те стављам! Плашим се лица. У лив га сместити! Излити га! У бронзу! У грло! Желим да те рашчланим. Одвајам се од тебе. Предмет си. Могу да те подигнем као јарбол и запловим. Отвор си. Увући ћу се унутра и ћутаћу. Упознали смо се. Можемо узгајати задовољства, чари. Можемо посматрати зидове, таписерије. Надраживати клиторис! Претурати по телима! Можемо удомити шприц. Можемо прибећи ропском односу према телу, према мирисима; робовати им! Можемо се пљачкати и нестајати у данима, поморима и ломачама.

“Желим да уништим старе фотографије које могу да ме подсети на позната лица. Тела, лепота, будућност постаће предмети. Усхићење остаје узвишено у стварима. Уметност је сакупљена у књигама, сликама, музејима. Људи су сакупљени у телима.”

Не могу више. Намештај у соби мирише спермом. Непрестано осећам мирис коже. Увукао се у јоргане, ћебиће, пресвлаке, косу. Кожа улази у уста. Прелази преко језика. Дрхтим!

Поигравам! Увијам се! Распадам се на делове! Не знам да ли живим или умирем? Да ли сам важећа или неважећа новчаница? Да ли постојим или сам у љубави свој господар?

животиње низ лице силазе

Уз мене само животиње прилазе. Служе ми за забаву. Оне низ лице, низ оштрицу, низ огледала силазе. Заузму позу мртве природе. Висе испуњене или одстрелене. Не желим више да их додирујем. Двоумим се да ли су трофеји или сам их заменио са цртежима. За тренутак се окрену ка мени. Привиде ми се. Рецимо мачка. Одмах зажелим да отклоним недоумицу. Чекам да будем сигуран у присуство звери пре него што почнем да говорим. Лакше могу да изговорим мачка него да реч **мачка** поделим на слоге. Па чујем маукање и вичем: Мачка! Па чујем гласове мртвих на чију сам смрт заборавио. Вабе животиње. Дозивају мачку коју желим да милујем, а ја се још нисам привикао да су мртви. Треба много времена да прође пре него што схватим да је неко мртав. Најчешће заборавим да су умрли људи које сам познавао. Знаш ли колико је мало времена од тренутка кад човек умре па до сахране? Смрт је утисак какав остави сахрана.

кроз речи нестајеш

Кроз шаш, кроз споменик, кроз лик, кроз таблицу, кроз рачунаљку, кроз трбух, кроз постељину гонити, јурити, лутати. Кроз речи које нећеш да изговориш – туцати, јебати, секс – бежиш, саплићеш се, удаљаваш се. Ударам ти главу о стакло. Вриштиш! Покрећеш се. Питаш. Кроз сузе, кроз уздисаје, кроз причу износиш да је мали део човека у било којој реченици. Реченица има своје законе.

“У реченицама су сакупљене речи. У оптужницама ТВОЈЕ тело. Реч изговара ноћ. Ухо га не чује. Ухо не чује таму. Ухо чује крчаг и тезгу. О чулност се разбија присуство плода, млаз воде, ватра застрта речима”, реченица ће.

Ухо је стало поред прозора. Оглушило се. Рука је нацртала сенке. Прст шара по лицу, коси, стаклу. Отвараш прозор да уђе мирис. Почине лето. Оток на нози. Оток на мору, рт. Посета због изјаве саучешћа. Усне на девојачкој кожи. Укус речи у тексту. Тишина као леш.

“Речи ће нас сачувати”, потврдна реченица ће.

“И када стигнем до реке не морам прећи с оне стране. Не морам се хвалити наследством, телом, земљом. Могу рећи: Река тече. Таласа се. Вода је бистра. Пливају рибе. Кроз ноћ, кроз трбух, кроз рибе, кроз смрт. Шта? Побећи?” пасус ће.

градски пејзаж. датив. нож провирује

У прозору кафане се налази тераса. Неколико степеника, зид велике стамбене зграде, црни димњак давно усахле фабрике, глатки облаци између којих провирује небо чине прави градски пејзаж. Видик почиње са терасе. Погледи не лутају нити истражују. Оријентисани су на моје ноге. Јевтино су заложени. Упаковани су бојом гаћица. Помешани су коленима и бутинама. Књизи, аутору, страници, лифту, празнини, ножу, стаблу (*увек моћу враћати шекућу воду, девојку која метални новац удара о ситабло кестена, војнике који о ојраду ударају дане, маскирано лице, небо, боју која мирише на кожу*) увек се могу вратити. Поклонити им се или им поклонити неупотребљавани папир на којем је истекао живот једне госпође далеке 72. године. Стајала је с напором држећи тело, пикслу са четири пикавца. Онда се опустила. Кљокнула је. Препустила је тело анализи. Није била свесна пада. Помирила се с глаголима и трпним глаголским придевима. Није знала ни да су ножу одузета значења. Сада служи да одреже прст, ољушти крушку, пресече парадајз. А нож је оштар и лако продире у утробу. Тело је задужено да чува – да спаси.

Око падне на сто где стоје тањери, згужване салвете, зејтин, трошке хлеба. У кафанама не свлачим бунду. Нова је. Издваја ме из згужваног, простог, подражавајућег света пуног смрада који ме свакодневно гања по собама у којима седим.

Коме носим поклон?

Коме сам купио књигу? чарапе? чоколаду? букет цвећа? Коме сам говорио о начињеним сликама? о наложничком односу према телу? о боравишту које се креће по наследству? о онима који својатају Бога? краља? космос? уметност? цивилизацију? гробља? скупљаче слика? камена? хербаријума? риба?

Коме кажем: Нећу да слушам музику! Никада се јасно не чује. У другим собама лупају станари. Укључују радио или галаме.

Коме љубим руку?

Не! Ово нису упитне реченице. Ово није никаква тајна. Ја носим бомбоњеру језичку, пљувачки, камену. Али шта ће њима бомбоњера? Ја носим камену длето. Можда му руке, чекић, менгеле и требају? Научили су ме да камен мора бити обликован.

док спава Вера није жена. ово није ТВОЈА кућа

Вера је лежала прекривена ћебетом до паса. Руке су јој биле повијене. Глава јој је лежала у неуредној и виснулој коси. Више се нису чуле њене речи. ОН је одједном осетио празнину. Одбацила га је? Заборавила? Скрила се од њега и побегла у сан?

“Спаваш“, питање ће? “Можда ће доћи глумица?”

Посматрао је Верино уснуло лице. Одбацила је љубав. Одбацила је побуде и емоције. Чак и када није ту може да је тражи. Док спава она ГА намерно оставља. Хвата ГА страх. Жели да је пробуди. Долази до кревета, али се уздржава. Док спава Вера није жена. Не наслућује њене обрине. Само су у ЊЕГОВОМ погледу усне, коса и лице. Жели да је помилује, али она је туђа, опљачкана, отворена, безнадежна. Не може да је додирне. Зажели да има неког поред себе ко неће спавати. Неће бити толико удаљен од ЊЕГА. Пита се: Колико има станара у тим собама? Ту је некада био сликар. Све док је обећавао био је у овој кући. Чује како шушти вода у купатилу. Види како цури светлост.

Коме је била потребна та кућа? Ако би знао њену историју можда се сада не би плашио ње? Не! Плашио би се још више. Колико је овде мртвих?

“Где су слике предака?” упитна реченица ће.

Уништио их је. Радовао се што су преци далеко у прошлости. Прича о њима увек бива у

перфекту? Кућа је долазила од њих. Зато га је плашила.

“Ја нисам ништа унео у њу. Сликара ме је довео овде да живимо заједно. Још има у собама његових цртежа. Свежи су. Ту су и портрети његове жене.”

“Молим?” упитна реченица ће.

“Ово није твоја кућа. Ђути!” реченица ће.

“Ја немам кућу”, одречна реченица ће.

“Ја је имам. Мени је припадала кућа у којој сам рођен и одрастао, али сам је срушио”, потврдна реченица ће.

“Човек зна чега ће се плашити у кући у којој је одрастао.”

“Срушена кућа односи и страх са собом, душе умрлих и љубав која нас везује за њу. Тешко је рушити своје куће”, описна реченица ће.

“Ја нећу више нашим пријатељима да показујем идеје! Чујеш ли ме, Вера! Нећу наше пријатеље да оживљавам. Картам се с њима. Засмејавам их. Нисам ја животиња која забавља бесциљну господу. Пренећу тело у неко друго место, у неки други град, у НЕКИ ДРУГИ ЈЕЗИК. Неће ме затећи када поново дођу.”

ВЕРАИ !!!

**зима нас своди на тело. једино ти болест
недостаје**

Насеље, баште, улице, куће привлаче пахуље. Гутају их и заустављају. Пахуље висе о олук, цреп, зид, камен, нож, окно у које она дахће топећи наслаге снега.

“Бачена мрежа пахуља полако тоне кроз простор. Чворови су у облику звезда и закачки”, каже Вера.

Обукла је пицаму чије зелене пруге издужују њену фигуру. Изгледа виша. То је радује. Подиже ногу. Плази се. Окреће леђа. Игра. Дуго гледа сопствено лице које стари и бора се. Руга му се. Онда се удаљава од огледала. Дуго је повијена. Гледа сто, исцеђен лимун, тањире остале од синоћне седељке. (Над чим може бити повијена? Повијена над светом који одржава песмејкер, над даном пресеченим једном љуском метала, летимично отвореним. Може се нагнути ка њему и рећи: Огледало! Сликоница! Јаслице! Машина за куцање! Куцати! Вечерас у осам!). Може да подигне поглед изнад сата који личи на грб земље. Задржала би поглед на њему док не уочи распоред сказаљки. Зажалила је што не може да извије тело у миришљавој локви чаршава, мешкољећи се у угодној топлоти покривке и тела.

Не знам да ли ће се друштво вечерас окупити код ње или ће из непажње отићи у кафану. Говориће о уметности, о ЊЕМУ. Свађаће се због жена које су им припадале или које им никада неће припадати. Али пре вечере их

ионако није могла очекивати. Дан им је оксид који непрестано чисте од предмета, неопраних чаша, одеће. Дању тела добијају јаснију боју. Престају да буду тајне. Лако се одгонетају, гледају и издвајају. Увече, поред огромне жеље да учествује, поред воље да усвоји разговор, Веру би хватала малодушност праћена температуром. Кајала би се што их је позвала. Потребан јој је био мир. Брига само једне особе која неће доћи. ЊЕГОВЕ руке би јој стезале главу, квасиле облоге и понекад би је помиловале да у болести не заборави да је жена. Они би читали рецепте. Пили би. Певушили би. Кињили би је због болести. Гонили би је да учествује у дружењу. Чим би почела да дрхти, да тражи топломер, да јој се зној скупља на челу, њих троје би устали. Доносили би јој облоге. Нудили би јој витамине. Цедили би лимун. Припремали би чај. Неко од њих би почео да рецитије или са стола да односи неопране чаше. Спуштао би их у каду напуњену водом. Чаше би звецкале. Клокотала би вода док их пуни и потапа. Они би отворили прозор да је освежи ваздух са улице излизан хладноћом и очишћен ветром, или би захтевали да је однесу до клавира како би одсвирала ноктурно с посебном страшћу иззваном грозницом. Наизменично би пили вино и показивали њено знојаво чело, испуцале усне, разливене и утуљене очи. Куцали би чашама, наздрављали би Вери, нудили би јој да пије или би јој вином квасили чело.

“Баш лепо када је неко болестан”, рекао би аутор. “Јесте. Тако је. Звучи језиво и грозно, без патетике и морбидно, али никада се нисмо толико састајали као сада. Дружење се своди на опијање, на грицкање кекса, на кусање слатка. Сметамо болеснику, али су му посете драге.

Наша наклоност му помаже иако га умара.”

“Прво је болест била у глумице, па у мени, па сада у Вери. На крају још теби недостаје. Али мислим да се ти дуго нећеш одупирати. Из којих разлога да те болест заобиђе и запостави? Због чега да не видиш како је то када нас слуша са језом и дрхтавицом која сажима тело па га одједном оставља да би га само вребала”, рекао би сликар.

“Да! Ви сте тако и мене посећивали”, рекла би глумица. “То је леп разлог за сретање. Неизбежан је. Нема позадину коју морамо вештачки да кријемо. Чак је посета обавезна. Постоји та обавеза према сваком болеснику. Ја као да лежим у блату у којем још стоје трагови мог тела, а ви се забављате. Вичете из све снаге, певате, пушите, срчете кафу. Онда упадице о знојењу, о могућности љубави у таквом стању.”

“Човек остаје без жеље да жели друго тело. Не жели разговор и посету других људи, чије му речи сметају. Чим га температура преузме мора се препустити телу”, рекао би сликар.

“Зима је чудна”, рекао би аутор. “Затвара нас! Своди нас на тело и кревете. Увлачи нас у загушљиве просторије где друга тела певају, пливају, пуше, гледају филм. Довољна нам је нова брига за сопствено тело. Лежимо у кревету, једемо јабуку, ушушкани смо ћебадима, осећамо топлоту, страх од изласка и промена. Прижељкујемо чак и болест само да се због ње промени: став према хладноћи, гледање на тело – желимо да га оптерећујемо лековима и облогама.

Вера! Признај да си желела да се болест пренесе на тебе. Па она нас је здружила. Добро је што смо боловали једно за другим. Имали смо разлог за дружење. Мислила си, гледајући

болесне: Како се пренемажу! Повлашећени су болешћу! Слични су деци која се праве болесним да би им куповали поклоне! Сада си закључила да је грозно бити болестан.”

“Зашто би Вера била изузетак? Зашто би њено тело било отпорније од других? Па ти вируси не морају да бирају слузнице. Докле ће постајати социјална подела болести?” рекао би сликар.

Вера би видела огледало, разбацане чаше, лекове, књиге, часописе, слике певача и глумца, упала би у реч и слушала би своје речи. Онда би они отворили врата. Затим би их затворили. Грубо би проверили да ли ће се лако отворити. Аутор који је изашао почео би да виче испод прозора. Понављао би једну реченицу.

“Неко зове!” рекла би Вера.

“Ко зове?” питала би глумица.

“Пре јутра не могу да се вратим”, глас би са улице.

“Стигни с пролећем”, викала би глумица.

“Стигни с летом. Стигни с јесени. Стигни било када, када се може стићи.”

Сликар би причао о сплаву, о сликама које изложене плове низ реку, о пејзажима са ледом, о нагим женама које се усељавају у слике и боје.

Глумица би га прекидала. Устајала би. Руком би описивала тегобе које настају у време болести.

Сликар би задржао поглед на њој; на широком огртачу испод којег би се покретало тело.

ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА

ПРОВАЛНИК ЈЕ УХВАЋЕН

Како му је било зачуђено лице када су оперативни радници отворили врата напуштене виле и пронашли га међу човечуљцима, телевизорима, препарираним рибама, поломљеним усисивачима. Вишеструки провалник је мислио да правда никада неће стићи до ЊЕГА. Изненађен није се ни покренуо. Није пружио отпор када су се двојица милиционера појавила у његовом склоништу. Није требало ни да се осврне а одмах је схватио да је обруч затворен, да је отпор узалудан. Збуњен, неочекивано брзо је подигао руке, мирећи се с хапшењем и изненађење је нестало са лица.

ОН, двадесетдвогодишњи момак, у више наврата је проваљивао, џепарио, шверцовао, углавном на подручју

Београда. Када му је милиција била на трагу, ОН није губио време. После обијања једне продавнице, није успео да заметне трагове. Зато је истог поподнева сео на воз и отишао у Беч. Тамо му живе мајка и очух. Дошавши мајци није могао да ленчари. Наставио је да џепари и краде. Неколико пута је био хапшен од стране аустријске полиције. Због тога је морао да побегне из Беча и да се врати у Југославију.

“Његов повратак у земљу”, прича командир милиције, “није прошао незапажено. Обио је једну вилу на мору. Мада је пријава стигла са закашњењем од тада смо му на трагу. Знали смо да се користи “фиатом 1300” непознате регистрације. Његов изглед нисмо знали. Јављено нам је

да се у нашем реону креће непознати лопов. Тек након неколико дана добили смо податке из републичког СУП-а: Висок је, крупан, црнокош, неупечатљив, уобичајено одевен. Такође смо упозорени: Можда је наоружан?

ОН је до тада измицао полицији. Имао је широк круг пријатеља и знанаца који су га штитили, помагали и пружали му уточиште. Често је мењао место боравка. Новац му није недостајао – до њега је долазио крадући.

“Ускоро смо му поново били на трагу. Пријавила га је нека жена. Бежећи после крађе, убацио је у њено двориште торбу с покраденим стварима. Онда је сео у “фиат” и нестало.

Пре неколико дана патрола је јавила да се у дворишту једне виле налази “црвени фиат”. До тада смо покушавали да установимо чија је то вила. Али то

нисмо успели. Појављивање “фиата” добро је дошло да се стави тачка на ЊЕГОВ случај.

Одмах сам издао наређење да се кућа опколи. Ниједан шум није потврђивао да се неко налази у вили. Снажно сам покуцао. Нико се није одазвао. Залупао сам јаче. Чуо се глас. Нагло смо отворили врата. ОН је седео за столом. Није слутио да су стигли чувари реда. Лагано смо му пришли. Пиштољи су нам били спремни. Около су били покрадени предмети, поломљени, гипсом умазани. Питао је: Зашто сте збуњени? Зар никада нисте видели атеље уметника.

Знамо ми те уметнике, рекао сам.”

Истога дана ОН је пребачен у истражни затвор. Затражено је вештачење. Изгледа да се ради о неурачуњивој особи. У досијеу стоји да је ослобођен војске на четири године.

ЗНАМО МИ ТЕ УМЕТНИКЕ

На страницама нашег листа била је објављена вест да је заслугом СУП-а ухваћен провалник. Пронађен је у свом склоништу. Био је опкољен опљачканим предметима. Новинар није био ни мало патетичан. Није ни једног тренутка говорио о ЊЕГОВОМ детињству. Одрастао је сâм са бабом пошто му је отац умро, а мајка се преудала. Сада живи у Бечу. Значи имао је несрећно детињство без родитељског надзора.

Када је провалник откривен у напуштеној вили, многи од покрадених предмета били су поломљени. Прављене су од њих дечије играчке. Обнављано је детињство. Мора човек иживети све фазе развоја. Новинар је са задршком написао да је затражено вештачење

психијатра. Али сада одбрана оптуженог жели да направи случај. Сити смо већ сензација, кажемо. Али нису ипак на одмет. Потребно је да нам заплусну слух и вид, да нам помуте разум. То што оптужени није све покрадено продавао, већ поклањао – глумећи богатог сина мајке из иностранства – или уништавао правећи разне творевине, морамо да га прогласимо уметником. ОН себе тако назива. Од покрадених предмета замишљао је да прави велика уметничка дела. Одбрана тражи помоћ компетентних стручњака, критичара, који ће одлучити да ли се стварно ради о уметнику. То није први пут да се тако ради на нашим меридијанима. Много пута су наивни уметници пред стручњацима

доказивали своја умећа. Није ово сада једина заблуда. Куда иде наша вајна уметност ако се ствара од опљачканог, од отетог? Да му дозволимо да сва добра претвори у материјал. Да ствара уметност! Али ако уметник не краде и од украденог не ствара своја дела, нестаје и његова уметност. Значи уметност је само оно што је до сада створио. Ако су покрадени предмети прикупљени за суђење и уметност (нека то пресуде вештаци) ипак је ОН одабрао оригиналан начин афирмације. Прошао нам је кроз слух! Упамтимо ГА! “Па то је онај што је од

украденог стварао дела.”

Како се скреће пажња? Млади су нестрпљиви!

Историја каже да треба хулити Бога!

Савремени Бог је неосетљив на разне јереси. ОН није тај полемички начин одабрао.

Ако вештаци стварно увиде да се ради о уметнику, зар неће да одговара за злодела која је учинио? До сада је пријављено шест крађа. Махом су то тешке крађе.

Можда оптужени жели рећи да уметност уништава? Заборавили смо на њу! Уништава наша дела?

Само се дешава датив

Постоје тренуци када смо сви погођени. Имамо свој став и мишљење о неким проблемима. Наступамо као судије, или се правдамо, тј оправдавамо поступке других. Ја се јављам поводом лопова који је желео да наруши наше правно-економске односе, наводећи да су они ништа насупрам уметности. Њиме желим да започнем серију писама. Ваш новинар је скоро закључио случај. Лопов је објекат, међутим, питања која је покренуо много су сложенија. Тим пре што познајем лопова, естетска питања падају у воду. Комисија ће утврдити да ли је ОН уметник?

Неко је обио моју вилу. Годинама сам штедео и стицао. Одвајао од уста да бих је саградио, а онда је

дошао неки уметник. За једно поподне уништио је мој вишегодишњи рад. Порушио је зидове, поломио је прозоре, цреп. Ништа није однео. Само је исказао незадовољство на немом и туђем објекту. Зашто своју главу није разбио?

С обзиром на то да је лопов становао у мом комшилуку, заинтересовао сам се за овај случај. Нашао сам људе који ГА познају. Пријавио сам их милицији. Вама шаљем саслушање једне од особа.

“Да ли је дотични друг, другарици Вери купио књигу, лутку, наруквицу, минђушу од злата, сервис од кристала, торбу од природне коже браон боје, или другарица Вера није била почаствована поклоном за крај треће деценије живота?”

“Ја не знам да ли је другарици Вери за рођендан купио полицу, свилу, дуборез, љуљашку, прстен, хаљину за њена бедра, књигу, што је прихватљивије, с обзиром на то да је ОН сâм аутор неколико прича које сам с пажњом прочитала тражећи везу између ЊЕГА и Вере. Не знам да ли веза између њих постоји или је ја случајно проналазим? Често сам у ЊЕГОВИМ причама проналазила детаље њиховог заједничког живота. Не знам да ли се ОН поклонима поигравао? Не знам каву су улогу имали поклони у њиховим односима? Какву је ОН улогу имао у Вериној кући? Какву су улогу имали сви ти људи који су долазили? Представљали су се као писци или графичари. Рецитовали су у ходнику. Фотографисали су нас или цртали.

Код Вере до тада никада нису становали мушакрци, лопови, усамљене жене. Нису јој били потребни тумачи

Ђота и Лотрека. Ипак су се однекуд појављивали доносиоци поклоне и књиге као да им нису биле потребне тамо где су живели.

У једној соби Верине куће, која личи на болничку – по мирису лекова који из ње избија, по крпама натопљеним етром, знојем, спермом и дрогом – ОН има лежај, машину за куцање, по којој тумара током дана, а понекад и током ноћи. И ја се сама питам: Да ли је ОН био станар? Да ли је плаћао кирију? Да ли је употребљавао француске фразе? Да ли је носио цвеће на гроб Верине баке?

Често сам видела да се ОН креће по Вериној соби. Држи у руци папир, бутну кост или лобању која светлуца. Разликовала се ЊЕГОВА фигура од Верине кочоперасте и забачене главе када је корачао упоредо с њом. Читао је текстове о распећу, о потреби да иструли вредност која је створена или је читао песме аутора

чија су ми имена била непозната.

ОН иде Вери. Носи дар. Дешава се датив. Чујем његов продоран и пискав глас. Личи ми на глас евнуха или педера. Пење се степеништем носећи поклон. Трчи ходником.

“Шта ми радиш, Вера?” пита је. Збуњена је ЊЕГОВИМ гласом који изазива равнотежу.

ОН се угодно искрцава у Верино окриље. Избацује свој неспокој у њене кревете. “Ево ти поклон, Вера. Дођи и отпакуј га. Хоћу да се радујеш!” виче ОН. Тражи Веру по собама. Није ми било потребно ЊЕГОВО драње по ходницима. Сметало ми је ЊЕГОВО присуство. Слушала сам музику или учила.

Не треба сумњати да је Вера имала користи од ЊЕГОВИХ поклона. Не треба одбацити ни ЊЕГОВО гнушање према било каквој пажњи указаној другима. Зато се питам: Да ли искључити Верино саучесништво? Он

је станодавцима уништавао оно што је сматрао непотребним. Био је избациван из свих станова. Овде нећу да наводим кућевласнике. Уништио је стубу, посуде с туткалом, перје, бочице, ствари са кухињског стола, ањцер, чиније, сервис за кафу и чај, прамен косе предака, фотеле, стабилизатор, пећ, керамичке украсе, купљене на пијаци и у продавницама за безвредну робу, чаше које су неколико месеци стајале неупотребљаване. У њиховим односима – поново наглашавам – не знам какву су улогу имали поклони.

Вера се сажалила на ЊЕГА. Збунила се ЊЕГОВИМ животом. Он то није знао. Сажалење и љубав се често мешају. Ја сам очекивала да ОН оде. Желела сам да ишчезне. Нека нестане већ једном! Тако сам се према њему и понашала.

Једноставно ОН није ту. Док смо разговарали гледала сам кроз ЊЕГА као да ГА

нема. Преда мном је био ваздух. ЊЕГОВЕ речи су биле неважне. Слушала сам их само из увиђајности и љубави према Вери.

ТИ СИ ОРУЖЈЕ

Пошто је ова рубрика дневних новина отворила могућност да се људи обрате јавности, изнесу мишљење, створе случај, ја желим да се обратим ТЕБИ, драги мој:

ТВОЈЕ дело, ТВОЈ живот, ТВОЈ љубавнице, епоха у којој си живео, простор кроз који си се кретао, столови на којима си стварао, кафане у којима си боравио; ТВОЈЕ дело, документи о ТЕБИ, политичко детерминисани мит о ТЕБИ, стоје непомично, а мењају се истраживачи, владе, режими.

Свака реч о ТЕБИ, свака студија, свака осуда, свака похвала неизбежно продужују ТВОЈЕ дело. Дугогодишњи истраживачки и испитивачки напори, непреспаване ноћи, бдење над папирима који се отварају, гуше друге и систематски их

уништавају. Неће више постајати могућност да се завири у архиве нити у фрагментарност историје. Приступ ТЕБИ биће све тежи. У ТВОЈ живот улазиће се из спољњег – из непрестане садашњости – те тако сумњам у мотиве уласка. Првобитно, праисконско значење претрпаваће се новим тумачењима. Губиће се у наносима нових гледишта и позиција. Људи ће долазити у искушење да бране себе, своје схватање и убеђење, своја начела и теоријске поставке, а да користе ТЕБЕ за своју одбрану као што су ТЕ други нападали такође да се одбране. Јер, драги мој, борба се води ТОБОМ, а ТИ о томе не размишљаш. То си најмање желео. Прихватио си да будеш лопов само да ниси оружје.

ОПРАВДАЊЕ ИЗМИЧЕ РЕЧИМА

Пишем вам иако ми се чини да се свако наведено писмо не дотиче универзалног, већ остаје банално. Јављам вам се из беде тог измишљеног света који ме подсећа на четрдесет ципела моје жене, на њене панталоне за лето, јесен и зиму, на њене сукње од материјала чија имена не знам, на кројеве њених хаљина за вече и излазак, на њене кремове и помаду, чија имена такође не могу да упамтим. Прашина, о којој она говори, ујутру ме подсећа на паучину. Протеже се лакираним столовима по којима остављам трагове као некада у детињству.

Из тог ђубришта, из тог односа према ђубришту (од које ОН покушава да створи уметност, а ја бих све

то уништио) покреће се велика кампања. Церемонија се унапред зна. Процес је унапред припремљен. Оптужбе су потписане без читања. Казне се знају унапред. Знају и оне који верују у исправност суђења.

Покушавам да пишем текст одбране. Чини ми се да је одбрана део романа који сам читао тако да могу да допуним поглавља која знам.

Овде бих писмо прекинуо. Не знам шта ме још нагони да нове речи полажем на папир? Речи беже – не изричу оно што желим. Сасвим ми је јасна правна структура пресуда, чланови закона, али моја жеља да оправдам уметника који се буни против постојећих односа

измиче речима. Заста-
јем.   назовем крађом?
Како да тумачим   Како да га имену-
ЊЕГОВ поступак?   јем?
Крађа је далеко од   Побуна? Немире-
ЊЕГА. ЊЕГОВ посту-   ње?
пак никако не могу да   Које су санкције за
                                  те две речи?

ПОШТОВАНА РЕДАКЦИЈО

ОН не воли да око омамљен покретима.
ЊЕГА лете дроњци. Нисам ишао ни неко-
Сметају му крпице које лико корака а жена је
лепршају. Зато сам се нестала у вратима.
плашила да не одбаци Толико их је тихо отво-
кошуљу, мајицу, панта- рила да нисам чуо шум
лоне. Го, блистав, пре- отворња и затварања.
шао би у нови простор. Мислио сам да врата
Ја бих постала гледа- клизе. Покушао сам да
лац за кога је ОН недо- их отворим. Повукао
кучив и далек. сам кваку. Једном. Два

Показивао ми је пута. Нисам могао да
скулптуру са симболом покренем врата. При-
разапетог Христа. Не шао сам другим врати-
знам да ли да опишем ма. Свеједно и ово су
изглед скулптуре или врата, помислио сам.
да набројим предмете Та друга врата су била
који је чине? на цркви. Препознао

сам је по свећама, ико-
Неколико конзерви нама, достојанственом
је опкољено симболи држању посетилаца.
ма светских идеологи Црква је била једино
ја. Три књиге чији се место где нисам крао.
наслови не виде могу да Чак су и врата на цркви
листам. Торбе су тако- била отворена. Ушао
ђе напуњене књигама. сам. Ниједан поглед
Век знања. Ту је и крст молиоца није пратио
којим се ОН играо. моје кретање. Разгле-

дао сам иконе, олтар,
“Стварно нисам лице жена које су седе-
желео да украдем тај ле и молиле се.

Размишљао сам шта
крст”, говорио је. да уништим?
“Смешно је што сам се
кретао за женом.
Пошао сам за бедрима

Крст није било жртву?
 тешко украсти за квази- Није ли Бог огртач?
 предмете које одмах Не штити ли ме од
 обликујем на ђубришту космичких зрачења? Не
 свести. греје ли тело? Греје!

Висока је Исусова Примичем се уз Бога
 фигура. Често стојим јер ме мекан милује,
 наспрам разапетих облаже, приања. Преба-
 руку. Гледам лице Ису- цујем га преко руке.
 сово. Смејем се. Уто- Лиња се. Обухвата руку
 пљавам се његовом и греје је или рука греје
 фигуром. Играм се. њега. Не! Бог греје
 Вичем: Јеси ли ти жртва руку. Мора да греје.
 или ја? Шта си нашао у Штити нас. Крије. Али
 свесности жртвовања? ако Бога окренем нао-
 Да ли си се осећао спо- пако, ако му променим
 собним да принесеш облик, он поново греје.”

ДОГМЕ И СНЕВАЧИ

Ваша рубрика ме
 изненађује. Заступа
 разна гледишта. То
 само потврђује да је
 редакција неутрална –
 како је и ред – или да ће
 на крају дати свој суд.
 Такве листове волим.
 Али, оставићу то за
 себе.

Оно што се противи
 логици живљења, што
 се противи схватању је
 туђе. Али не значи да
 се не налази у нама. Да
 не живи са нама? Ако
 покушам да га конкре-
 тизујем, да уведем пре-
 цизнију терминологију,
 схватам да су ђавоље,
 сотонско, профано
 замењени новим тер-
 минима: параноично,
 соматско, патолошко.
 Свеједно да ли ћу тер-
 мине придодати судија-
 ма или оптуженом.

Чим сам окаракте-
 рисао особине, имено-
 вао болести, схватам да
 су први психоаналити-
 чари били истеривачи

ђавола. Не Фројд. Он је
 само заузео њихово
 место. Значи: Посту-
 пак према лопову зави-
 си од епохе коју одабе-
 ре за суђење. Без обзи-
 ра да ли судије сматрају
 да постоји демонска
 израслина на телу, или
 сматрају да је оптуже-
 ни приграбио погреш-
 ну идеологију, инсти-
 туције увек исто посту-
 пају према телу.

Муче га!

Тело и снови су
 објекти истраживања.

У догме се угуравају
 снови и сневачи!

Све што је у ствар-
 ности немоћ која се
 потискује, у сну је
 чињеница која се при-
 хвата.

Можда би требало
 да употреби познате
 начине да би загоспода-
 рио телом. Нека оптужени одагна сумануту мисао.

Нека одлучи да
 направи лежај од даса-

ка. Тврд. Неудобан.
 Нека спава на поду.
 Нека бди у изби.
 Нека се навикава на
 глад.
 Нека осећа смрад
 сопственог тела.
 Нека не исказује
 страсти, нагоне.
 Нека уништи лепо-
 ту сопственог тела.
 Нека се изолује.
 Нека загосподари
 заносом, покором.
 Нека тражи укор,
 маниторе, или прекли-
 њање, мелидицио.
 Нек се каје.
 Нека верује. У

молитви нека тражи
 спас.
 Нека се сети пута
 којим су ишли Павле и
 Антоније.
 Нека изађе из пре-
 зреног света.
 Нека окаје грехе.
 Нека загосподари
 собом као што господа-
 ри терминима које
 нудите.
 Мора да уништи у
 себи отпор који се
 буну, који узноси.
 Отпор господари!
 Нагони ЊЕГОВО тело
 да и даље истиче у ново
 и непознато.

ОПСЕДНУТИ ЧОВЕК

Изабрали сте ЊЕ-
 ГОВО тело да би се
 уселили у ЊЕГА. Иза-
 брали сте ЊЕГОВ
 језик, ЊЕГОВЕ гласне
 жице, ЊЕГОВ говор,
 ЊЕГОВО дрхтање, да
 би изразили себе. Он је
 инструмент. Изабрали
 сте ЊЕГОВЕ полне
 органе, руке, очи,
 љубав, користољубље,
 сету, тугу, захвалност,
 отуђеност да би добили
 ЊЕГОВУ наклоност.

Ко сада **ТУЂЕ** да
 открије у ЊЕМУ?

Ако ухапшени оче-
 кује да ТУЂЕ пронађе-
 те у ЊЕМУ биће опту-
 жен што га поседује а
 ћути. Као да га скрива!

Прво:

Има жељу да вам
 помогне. Хоће да дока-
 же да није опседнут.
 Сведочи. Потврђује
 ваше претпоставке.
 Можда себе оптужује?
 Не знам? Говори о

ТУЂЕМ у себи. Ври-
 шти под његовим нале-
 том. Зноји се. Увија се.
 Осећа да му је тело
 поквашено. Опседнути
 се напреже да отклони
 лучење. Али ништа не
 може да учини. Чак
 осећа како зној клизи
 низ кичму и краке.
 Погледом често прела-
 зи преко ваших лица.
 Тражи помоћ. Али
 ТУЂЕ и даље остаје
 неумољиво. Ломи тело.
 Ви га позивате да оде.
 Напусти храм тела! ОН
 непрестано мучен
 почиње да урла.

Друго:

Више није човек већ
 је опседнути. Пун је
 ватре, мржње, беса.
 Али никако не сумња.

Шта ако сте ТУЂЕ
 доставили ви да би се
 касније закупили
 њиме избацујући га из
 тела?

Ако оптужени већ сумња зашто би се супростављао ТУЂЕМ? Зашто би се грчио, скупљао, очекивао помоћ од вас?

Треће:

Сада је закључак јасан. Ваљда је ОН постао ТУЂИНАЦ. Не осећа више своје тело. Оно је стварно, голо, незаштићено од погледа. Тело није ЊЕГОВО и може да вам показује

полни орган, чија голо-тиња изгледа јадно. Оптужени може да урла, да тражи ватру са ломаче, да тражи прчевље, да прижељкује пламен у којем ће се окупати, очишћен од зла и ТУЂЕГ у себи. Али ви не хајете за то. ОН постаје поље истраживања, поље сумњи, потказивач и ко зна шта све на новим мукама.

МОГУЋИ ДИЈАЛОГ

Она не може да улови унутрашње покрете ЊЕГОВОГ лица. Гледа га са једне и друге стране. Прати ГА у огледалу или када се извија у прозору. Онда поглед одлази низ реку која се указује на екрану. Она више и не подиже главу да прати поигравање светла на ЊЕГОВОМ лицу.

Прича:

“У детињству сам неговала лутке. Умела сам да им тепам и да их милујем. Хоћеш ли да ТИ испричам успаванку којом сам их успављивала? Много сам волела лутке. Умивала сам их. Прала им одећу. Пеглала је.

Нисам само ја волела лутке. Волеле су их и моје другарице. Такмичиле смо се која ће од нас имати више

лутки и чије ће бити најлепше. Многе од нас и данас чувају лутке. Чувају их као сећање на детињство. Поређале су их у витрини. Понекад их износе да обнове сећање на рођендане, славља и посете. За сваку лутку везани су тренуци радости који долазе са сећењем.

Зашто си ТИ уништио моје лутке? Зашто? Покупио си их. Поређао си их у корпи. Прекрио си их. Насмејао се и рекао: Прекидамо са детињством! Ако се може прекинути уништењем лутки. Бацио си моје лутке или их поклонили деци као да су оне украдене. Нисам се љутила. Мислим да сам ТЕ хтела много раније него ТИ мене. ТВОЈ пристанак да будеш са

мно, почетак освајања, поклопио се са мојом жељом да ТЕ имам. Радио си све што сам желела. Ја сам ТЕ нагонила да ме освајаш. Чак сам и мислила да се с ТОБОМ завршава један део живота. Није се живот променио као што сам очекивала. И даље осећам носталгију за оним што је било. Лутке ми недостају да реконструишем детињство. Не! Није требало да их уништаваш. Две су морале да остану у кревету. Биле би поред нас док се милујемо и волимо.”

Та инфантилна прича је опушта. Седи поред ЊЕГА. Раширила је ноге. Облизује се. Сочним уснама приноси зреле јагоде које гњечи језиком. Чини се да је малопре изашла из ЊЕГОВЕ постеле. Још је пуна сперматозоида који се гуше у базној средини неких од контрацепционих средстава. С

наклоном му показује безбрижну слику породице. Њу саму. У белој хаљиници и са кикама. Деду с ордењем кога ОН замишља као злочинца изниклог из једне идеологије. Гледа њу, деду, владаре без помпи и ордења. Смирени су у својим поразима, усамљени у победи и тишини. Прича:

“Не мисли да твој живот зависи од МЕНЕ. Он зависи од твојих лутки. Ја сам често твоја лутка. Инструмент сам којим се играш. Ослободи се те љубави. Упознај нове мушкарце. Мене одбаци. Отерај ме! Ја сам уништио твоје детињство. Згази то смрдљиво незахвално створење које се увукло у твоје скуте. Истурило је сисаљке и увлачи у себе твоју чистоћу. Сав сам згужван, прљав, исцеђен. Не постоји симбиоза између прљавштине и љубави. То само ти замишљаш. Не знам

кога у МЕНИ проналазиш? Новог? Сулудог лопова који одева столице, и који у твом салону ређа предмете? Да ли они нечему служе? Није ми јасно зашто их после сваког мог одласка купиш и бацаш на ђубре? Плашиш се затвора? То ми је јасно. И јесте смешно да због МЕНЕ одеш у затвор. Набавио сам ти нове торбе. Играм се! Узимам од једних и дајем другима. Попут Бога! Попут власти! Шта мислиш? Можда сам и теби дозволио да се распадаш по соби и да стариш?”

“Тела се другачије распадају од предмета. У торбама раније ниси држао лутке, глисте, црве, кртице, пацове?” каже она.

“Подразумевам животиње у торбама. Иако их није направила човечија рука, он жива бића употребљава исто као и предмете. По чему се живо-

тиње у људској свести разликују од предмета. Животиње и ствари имају исту улогу. Зар нису роба? Мртве животиње постају материјал који се распада, који више не узноси.

То сам превидео. У своје радове унећу животиње. Али како да их Обезбедим? Како да крадем псе, свиње, овце, змије, срне? Како да их прибављам? Једино да се бавим ловом? Али лов мрзим. Распећу у тој мрежи нечије тело. Већаћу га за предмете које обожава. Нека трули као у природи.”

Вера је затворила капке. Прешла је преко свега осветљеног тако обично као када вода дограби оно што је било малопре осветљено, блиско и скоро ухватљиво, а после тога потопљено, далеко и одвојено границом смрти, која је неотуђива, нема и не може се прекорачити.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ који редакција не образлаже

ПРЕДМЕТ: Заједничка консултација о резултатима увиђаја у вили у улици Правителственој бр 1, а по налогу београдског суда.

Извештај вештака:

У напуштеној вили, на Правом путу бр 1 дана 28. 3. 79. по налогу суда, присуствовали смо прегледу покрадених предмета махом уништених и поштираних прахом или пепелом, разбацаним по просторијама поменутих виле.

Потписани се обрађују, да је набрајање уништених ствари – које су могле представљати: ТВ, аутомобил, засијаве, књије – уметности. Али, на основу искуства и приликом посматрања разних новостворених творевина – који су откривени у дружим собама и на тавану виле – не могу их оквалификовати ни као уметничке ни као неуметничке садржаје.

Доле је попис прочлане комисије.

НЕЗАСИТО ТРЖИШТЕ

Читајући извештај комисије о уметничкој вредности украдене па дотеране робе, побудило ме је да вам се обратим писмом. Не верујем да ће неко на овај начин реаговати. (Надам се да неће бити неке оштре осуде од стране моћника). Али ја се сам осећам увређеним што се одазивам. Увек сам мрзео прозване људе. Те феномене који се јављају отворено или прикривено у свим срединама. Они су погођени и псовкама на улици.

Драго ми је што је ваш лист узео овај процес за тему. Омогућио је упућеним и стручним људима да дају своје мишљење. Помно пратим суђење једном младом човеку који се поиграва оптужбама а понекад и одбраном. Још више пратим натписе у штампи и свакодневни извештај вашег

листа.

Било какав извештај именоване комисије нисам ни очекивао. То је само још једна апсурд у целом процесу. Али недоумица комисије ме је подстакла да изнесем један предлог.

Данас је у свету могуће све протурити. Требало би искористити суђење и налаз установљене комисије те изложити уметничка дела нашег лопова. Купац би се нашао. За сваку понуђену робу, уз добру рекламу – коју даје суђење – нађе се купац. Сасвим сам сигуран у то. Бар оно што је преостало после претреса милиције требало би изнети на незаसито тржиште. Никако не треба уништавати преосталу деформисану робу. Штета би се надокнадила. Можда би се чак и зарадило?

ОН ЈЕ САБОТЕР

Не! Ја у то не верујем. Не могу да замислим да неко тек тако уништава што други људи стварају. Зато и нећу да будем нѐм! У тренутку стварања колективне свести, ОН жели личну афирмацију тиме што ће уништавати. Па зар то да нас заведе. ОН је непријатељ. У срећним временима сам све дезертере, непријатељски настројене елементе прогањао. Крађа је рушење. Субверзивна делатност!! ОН је саботер за рачун неке иностране

силе. Требало би да се изјасни пред иследним судијом у чије име то ради. Не може сãм човек да пљачка, уништава и руши. Мора иза њега да се крије организација. Имена? Треба извући имена. Признање! Закон по коме ће да одговара постоји. Ех, како би ОН мени признао. Сетио би се мајчиног млека, а не да дã изјаву истражном судији, па после да пориче речено. Чак и не жели да говори на суду!

ИЗМИШЉЕНА ЖРТВА

Обраћам вам се. Не могу да верујем! Прогледао број вашег листа донео је кратко мишљење једног читаоца. Не би ми оно привукло пажњу. Рецимо да је то: Жалосни тон немоћи младих уметника. Тон милосрђа за дечака који је васпитаван без родитеља. Огорчење што је крао. Али ова белешка показује да један преживели начин параноје још постоји. Сене прошлости се поново буде. Измислили смо жртву. Уиграна машинерија мишљења почиње да делује. Одмах се јавља целат и истражитељи који би да воде ислеђење. Како ми је познат тај начин мишљења

сасвим ми је невероватно да постоје људи који тако мисле. Ево, да кажем поштованом мишљењу (Не кажем другу, јер њему и не одговарам). Оптужени је крао у цркви, са олтара. Примао је нафору. Задржавао је у устима. Увек је испљунуо на ђубриште. Са олтара је узимао вино, угашене свеће. Клањао се покраденим предметима. Прскао их водом. Палио је свеће. То је светогрђе. Слављење предмета! За вређање спаситеља се зна шта следи. Ломача! Поступак такође постоји. Налази се у историји. Кога занима може да га прочита.

ИЗВЕШТАЈ СУДА

Данас, на петом београдском суду, завршен је главни претрес у суђењу превејаном лойову, оптуженом за кривична дела шешке крађе из кривичног закона 165 и 166 СР Србије.

Објашњавајући да су изведени сви докази из тужбе и одбране, као и вештака – што је довело до високог нивоа претреса – браниоци су захвалили штампи која је донела публицитет овом суђењу, утицала на коректност сведока и делимично вештака.

У Завршној речи браниоци су нагласили коректан однос суда; бранећи оптуженог по закону, помаћали су утврђивању чињеница, како би се дошло до оног што је за одбрану потребно. Имајући у виду младост оптуженог, да није до сада осуђиван, да је желео популарност, да је померио границе схватања уметности, а с обзиром на извештај вештака, оптужени би требало да буде ослобођен кривице. Оптужени је поново порекао признања раније дава исцрпном судији наводећи да их је дао под притиском, а у своју одбрану је рекао: Не желим да будем слеп оружје ни оптужбе, ни одбране.

редакција ће и у будуће наставити са објављивањем ваших писама.

ВЕРА И СЛИКАР

од самоће и абортуса страхује организам

Устани, молим те. Устани већ једном! Нећу да те гледам у кревету. Шта мислиш? Стално да будеш одсутна и ћутљива? Отићи ћу. Оставићу те да чамиш. Оставићу те на милост и немилост себи самој и твојим станарима. Неће проћи много времена, а они ће видети: не излазиш, не крећеш се, не слушаш радио. Убрзо ћеш се наћи у болници или СУП-у. Станари ће те испратити виком, ружним речима, прекорима и смехом. Зашто си толико згрчена? Жмарци ти пролазе кроз тело. Зар ти не смета тупост? Зашто си лице окренула јастуку? Помери се! Окрени лице огледалу! Није ваљда да си први пут разочарана? У безизлазном стању си? Лечиш себе мучећи се? Без воље си да победиш себе, или да победиш узрок стања у којем се налазиш. Хајде! Устани! Оди до прозора! Гледај напоље! Још се виде куће које си гледала и раније. Ништа се није променило. Види се улица, кафана на углу, кестенови, корпе за отпатке, лишће, хартије, долина коју си волела. Простор није могао да се промени ако је ОН отишао. Или боље устани и ради. Погледај! Ђубре није изнешено. Флаше нису склоњене. Ко ће да их врати продавачици? Живиш у ђубрету. Оно ће да те прерасте. Погледај! Кесе су поред кревета. Нећу да избацујем ђубре. Мораш да отклониш трагове свог тела. Можда си се помирила да живиш у смећу? ОН је био твој слуга? Сматрао је да с'ам мора да уради оно што је претешко за жену. Можда није волео траго-

ве излучевина и прљавштине које оставља тело? Трагове који га понижавају? Хајде, молим те. Устани! Требало би да једеш. Колико дуго ниси јела? Ваљда те није ОН хранио? Какав је био ваш однос после мог одласка с глумицом? Попи бар шољу млека са мало кафе и чоколаде! Онда ћемо отићи до салона. Свираћеш клавир, или ћемо слушати музику. “Боле-ро”, рецимо. Нека се понавља. И дани се понављају али се не чувају као предмети.

Нећеш да устанеш? Желиш да те молим? Онда лези. Вени! Чекај непомична. Чекај да се ОН врати. Плашиш се да не ишчезне? Неће ОН да ишчезне. Ни заметак не нестаје с'ам. Мораћеш да абортираш. Уништи тај фетус! Не мора и он да ти смета. Обрати се лекару! Немој поново да цмиздриш за заметке које уништаваш! Столови су пуни рашчечених жена из чијих утроба капље крв. Пуни су кратких љигавих фетуса о којима ни речи не прозборимо. Чак их се и стидимо. Савијамо главе, угуравамо вату између ногу. Ниједном нисмо заплакали. Мислимо да нам фетуси задају муке, а не да их ми уништавамо. Та јадна сићушна створења истиснута из материца са прекинутим сисалкама чувају се у теглама. Често их доктори показују својим пацијентима као да показују узорке камења, или као што ми показујемо своју децу школским друговима које дуго нисмо видели. Говоримо: Ето, време пролази. Сада имамо децу. Она расту.

Можда си решила да у грчу, лежећи дочекаш девети месец када ћеш из себе истиснути бебу? Добро, реци шта си одлучила? Да ли се двоумиш? Можеш ли да поднесеш док ја стојим и разговарам с тобом? Хајде! Немој одмах да плачеш. Непрестано јецаш. Цмиздриш са забо-

деном главом у јастуку. Чекаш да те помилујем и утешим? Ја га исто волим. Не љутим се што је водио љубав са мојом женом. Али био је одбачен од свих младих уметника. Око ЊЕГОВИХ текстова се накупило доста мишљења и критичких ставова. ОН то није умео да искористи. Отимао је прихваћене текстове. Мислио је да ће се неко тући с ЊИМ да их објави. Покушавао је да шверцује. Препродавао је дрогу. Крао је. Враћао се испребијан, исцрпљен, безо-сећајан. Ти си МУ лечила ране. Стављала си МУ облоге. Примала си ГА у своју мекоту којом се грејао. Причај како си покушавала да ГА спасеш. Волела си ГА? Знао је распоред твојих соба. Знао је ствари које користиш, које волиш. Упознали сте тела. Навикли се на њих, на смрад који испуштају. То што си ГА чувала није само напор. Дивим се снази коју си нашла у себи да издржиш ЊЕГОВО присуство. Огроман је напор који си утрошила да из ЊЕГОВЕ свести истиснеш наносе које је оставило детерминисано сазнање – као да је могуће ставити дезинфекционо средство, очистити схватање.

Кажеш да ГА нисам познавао? ОН те је научио да немаш прохтеве? Ограничила си их? ЊЕГОВИМ нестанком ништа не губиш. Једино уништи ЊЕГОВЕ ствари. За тренутак је отишао из овог света. Опслуживао га је чинећи живот туђим. Старе речи – обавеза, предавања, симболи, осцилације, састанци, тумачења, дискусије – заменио је новим речима. Значења се нису променила. Кретао се од прозора до врата. Руке је држао на леђима. Глава му је била повијена. Кораци су мотали простор. На столу је стајала свеска. Била је отворена. Оловка је прецртавала пасусе, допуњавала речени-

це. Затим је равномерно ређао шоље. Само две су биле исте: издужене су и при врху у целом обиму круга имале су бориће. Отворио је шифоњер у којем се налазило одело прекривено најлоном. Прстом је показивао ствари. Пажљиво је посматрао собу. Био је помешан с предметима. Да ли је равномерно у њима? Да ли подноси те књиге, рукописе, машину за куцање, извучену фиоку у којој је тражио спајалице? Ствари нису пасивне. Опасне су. Желе да се активирају. Да ГА нападну! Чак је на поду машиница за бријање иако се ОН не брије. А још поглед на фиоку коју је отворио и коју дуго држи отворену. Избацио је даску која је делила твоје од ЊЕГОВИХ ствари. Измешао их је. Изједначио. Више нису туђе. Отпатке је избацио. “Отпад”, рекао је. “Морам да уништим жељу за поседовањем толиких предмета. Остављам их теби, Вера.”

Како мрзиш да ти неко било шта оставља рекла си: “Нису ми потребне толике ствари. Можеш да их носиш. Нећеш да те оптерећују?”

Нудила си МУ корпу за отпатке. “Самоћа”, викала си. “Остаје ми самоћа. Горе него у лудници. Остаје ми град и пичка. Пичка је једино вредно што ми остаје.”

“Ја немам куда да их носим”, рекао је ОН.

“То је још горе”, рекла си ти. “Сви који одлазе остављају предмете које су волели. Они што одлазе у смрт толико отпадака остављају верницима. Погледај историју! Пуна је гробља и отпадака.”

Једном си рекла: “Зашто ме непрестано остављате? Мрзим кад сам сама. Одлазите и тела нам више нису заједно. Зашто не доведете неког другог. Није важно што ме не воли. Што другачије гледа свет и небо. Од самоће и абор-

туса једино страхује организам. Остаје тело. Моје, твоје или нечије туђе.”

Ја, ти или ОН. Три заменице. Три лица која се губе. Ти, овде престаје. Завршава се. У себе силази. И ти, и Он у приповедача се претвара. Ја, ти и Он. Три заменице су слепљене, сједињене, увучене једна у другу, скамењене, шчепане. Заменице имају два пута развоја. Заменица ја, ти и он постају МИ. Заменица ја постаје его, супер его, несвесно.

соба. тело у њој. огледало

Дође тишина. Навуче се као распадање. Наилази са смрадом самоће или задахом леша. После се појави лупа тацни. Чује се пригушен смех, гласови мушкараца – дубоки или пискави прикупљени магнетофонском траком.

У соби се налази посивели џемпер црвене боје, с рол крагном. Види се рашчупана коса умазаних и светлих увојака. Руке су намерно спуштене с обе стране тела као жртвоване. Чаше су склоњене до следеће гозбе. Из фиока су извађени шешир, сапун, кесе, целофан, уље, конац на калему. Неразмештен је кревет. Згужвано је ћебе. У кревету су опушци и пепео. Виде се посечени и лаком прекривени нокти. Одбачени су, неми, негостољубиви. Тело је поред прозора. Непомично је. Склопљено је. Не дише. Не креће се. Ухо чује кишу која неолучно долази и кваси плодове.

“Кафа се охладила”, глас ће.

Покрети доводе тело до стола. Усне отпију гутљај бљутаве течности. Поглед прати неуредну просторију и одсјај светла на предмети-ма. Чини се: Руке се покрећу с намером да из кревета избаце пепељару, међутим, прсти су из џепа извадили марамицу. Обрисали су њоме усне. Згужвали су марамицу. Бацили су је на под. Кораци пређу део собе до радиоапарата. Ноге стоје пред њим док се у звучнику не укаже музика. Прсти раскопчавају дугмад. Повуку хаљину преко главе. Указују се ноге. Види се њихова облоост. Руке одбаце хаљину која осло-

баћа тело постављено поред огледала. Дуго виси тамна кожа, грудњак, подваљак. Примети се грч на лицу пре него што се подигне песница, као предмет, грудва, цигла, тањир и сјури у огледало. У њему се још види обрис лица. Смех силази са усана. Иза леђа је висећа слика на зиду: официрска униформа, глава и бркови, шапка, кравата, озбиљан лик какви се сусрећу оклопљени еполетама. Дубина огледала се претвара у парчиће, који се даље ситне у комаде. Умножавају лик. Ломе га. Заједно с њим се стропоштавају на под. Песница стоји пред тамним зидом. Полако се натапа крвљу која клизи низ длан. Руке одстране одећу. Уврте је. Окрваве. Баце је као згужване крпе. Сада се још ноге налазе у ципелама којима је машта била преокупирана читаве зиме. Ципеле се подижу желећи радо да ритају тело мушкарца. Желе да га истерају из собе, из кревета, из слика у које се увукло. Тело се не креће у њима, не дрхти, не сања, не милује девојку која у себи носи музику, бекство, отуђење.

“Ништа се од овог света не преноси у тело”, дрхтање ће. “Очистићу се од ЊЕГОВОГ лика, иако је много шта остало од ЊЕГА. Непрестано ГА гоним из себе, изгуравам ГА из ствари, патријархално ГА васпитавам, претварам ГА у публицитет. Све сам сигурнија да се ослобађам ЊЕГОВОГ мицриса, коже и навика. У чему се још налази, осим у рукописима?”

Ноге одбаце ципеле. Низ руке се протеже чаршав остављајући сенку као свакидашњи траг. Око се плаши да буде отворено. Указаће се лабораторија која усисава фетус или ембрион. Ухо препознаје звуке које испушта тунел у којем живи. На једној од соба бивају отворена врата. Чује се шуштање воде, испирање клозет-

ске шоље. Поново се затварју врата и рука окреће телефон.

тело. неиспијена шоља кафе

Тело је из себе избацило ембрион или фетус. Избегло је могуће рађање. Отело је ембрион животу. Ујутру устаје и каже: “Имала сам лош сан. У устима ми је горчина дима.” Заметку је била ускраћена егзистенција. Није му дозвољено да се налази у материци. Да се налази много година на земљи, мешан с њом, с голотињом, са сунцем и другим телима.

Соба је иста: сто, витрина, разваљен кауч, фотографије над главом. Исти покрети доносе шоље. Ређају их по стољњаку или нагло спуштају на сто тако да звецкају тацне. Тело стоји поред стола. Очи су отворене. Коса виси низ леђа. Глава се нагиње и дах распирује пену кафе. Прозор одлаже ноћ са отоком таме. Ноћ личи на дрвени предмет бачен на земљу и изрезбарен нитима светла. Испод стола извири рука. Подигне се. Примакне шољу уснама. Доња усна засветли од црне боје кафе. У соби се налазе отпаци. На поду има пикаваца, прљавих и пожутелих марамца, листова књига, увелих цветова, покиданих магнетофонских трака. На чивилуку висе костими. Покидана одећа, поцепане хаљине развучене су по угловима. На средини собе је сто са неиспијеном шољом кафе и свеском јаких корица.

“Зар је толики простор, толико ствари, толико одеће потребно за одржавање живота; за одржавање једне животиње”, чује се глас. Даље, у хладној соби су напуштена одећа, таблете, биоскопске улазнице, карта света. (Подвучен је Лењинград.)

производња. гнојно тело мушкарца. пичка од душе

Пораст производње у току идуће године планира се за 2% у односу на врло успешну прошлу годину. То је резултат дуготрајног испитивања тржишта, међусобне сарадње и преоријентације инвестиција са базних грана тешке индустрије на потрошачку индустрију. Од целокупне производње за потрошачку репродукцију планира се читавих 2%. 1% ће се утрошити у производне сврхе. 0.03% ће се употребити за подмирење смрти. За индустрију ће бити 0.09%, за пољопривреду 0.8%. У ратне сврхе ће се издвојити 1.7%. Они који ће се убити рачунају се у отпаднике. То није вредно помена. 0.004% ће завршити у лудници, у болници, (о државном трошку). Планира се да ће бити исти број терориста, плаћених убица, пустињака, комуниста, антикомуниста, лопова, оних који ће изгинути, просјачити.

“Ја сам обуставила производњу”, чује се глас девојке.

Рука са црвеним ноктима се извлачи изнад ћебета. Полако се прикрада глави мушкарца, желећи да изврши саботажу. Жели да повуче фластер који прекрива гнојну рану. У односу на две главе гној делује као тампон или туђи део. Руке девојке нагло цимају фластер. Од бола тело скаче. Очи су отворене, дах је задржан, лице добије пренеражени израз.

“Зашто не одеш лекару? Уништи тај гној”, питање ће.

“То није гној. То буба смрди. Иде ћувик”, одговор ће.

Нокти потону у меку гнојну површину. Лице испуни бол. Под прстима се указује бели и празни мехур.

“Хајде да му дамо значај.”

“Какав значај?” питање ће.

“Нека буде симбол или материјал од којег се може направити скулптура. Твоја лобања као да је направљена од гноја. Виде се очне дупље. Из њих избија тама. Око главе се хвата гнојна маса. Чак ми се чини да сам ја направила кип. Шта мислиш да каже: Пичка је сва од душе.”

Драги пријатељу.

Отварам свеску која се непрестано налази на столу и која ми је много пута до сада сметала. Често сам желела да је склоним. Стављала сам је у фиоку, у орман, кревет. Свеска се некаквим чудом поново враћала на сто. Зажелела сам да је бацам или уништим.

Свеска је исписана рукописом непознатог. Случајно отворена не привлачи ми пажњу. У њој не говори аутор, надаутор, нити јунак књиге. Истиснути текст из ње је довољан сãм себи. Затворен је.

Добро је што си се вратила, текст ће. Набавио сам ти блузу са браон пругама и рол-крагном. Неколико пута сам је пробао као што си ти чинила. Стајао сам пред огледалом. Померао сам се. Смејао се. Питао сам продавца: Да ли ће јој се свиђати или не? Свлачио сам блузу. Поново сам је примицао уз тело. Упоредио сам је са бојом твојих хаљина. Питао сам шверцера: Како ће јој се свиђати? Гонио сам га да те замисли. Приморавао сам га да проба робу коју продаје. Желео сам да видим како џемпер изгледа на њему. Он је непрестано понављао: Требало би да обиђемо Европу шверцујући из земље у земљу.

“Не”, викао сам. “Мене занима како ће њој стајати блуза. И онако ми је досадило лутање, рад, знатижеља. Из тела исцрпљујем само љубав.”

Наступило је пролеће. Блузу више ниси носила. Зажелела си да носиш одећу коју сам

купио, или коју сам носио. Зато сам купио црвену мајицу и пар фармерки. Ти си радије носила блузу са цветовима, који су се разливали по раменима. Блуза се лепила за струк истичући дојке. Чинило ми се да људи гледају како се твоје дојке разливају. Како брадавице оцртавају садржину. Застајао сам гледајући радосно како се одећа коју сам успевао да набавим лепи за твоје тело.

“Истиче се твоја фигура”, говорио сам.

“Да”, кратко си одговарала.

Зажелела си да купујемо доручак. Ниси желела да се хранимо у мензи. “То је беда”, говорила си и припремала вечеру. Ја сам размишљао о непостојању, о водостању. Слушао сам вести. Размишљао сам о роди, чемпресу. Молила си ме да одем на пијацу. Са пијаце се другачије види свет, облакодери, самоћа, хотелске собе, пролеће и лето. У речима које на тезгама остају, донешене у парадајзу, луку, цвекли, першуну осећа се носталгија. И воће које си доносила садржало је мирис тела, трагове животиња, муљ, кишу, грмљавину, бунаре, страх од непогода. Воће је било поређано по столу, кревету, шифоњеру, па чак и по поду. И прво сам будећи се угледао јабуке и дуње. Будиле су ме девојке из суседне собе које су сваког јутра певале. Претходно су се миловале. И када би остале у слози и зноју, дрхтећи радосне, осећајући спокој уздрхталих тела, почињале су песму. Мрзео сам буђење крештавим гласовима који се сабијају и остају у телима и соби. И тада сам увек долазио у неспоразум с тобом.

Посматрам те. Ти си предмет, Марија. Дишеш наизменично са расутом косом која ми смета улазећи у уста и милујући ме. У неком другом непостојећем свету си. Сужена си! Уса-

мљена си! Другачија си! Сан је, Марија, као вода, као глас који се не чује, као реч, као бара. Сан нас, Марија, раздваја и отуђује.

овај текст није обичан

“Овај текст није обичан”, чује се глас. Не зна се да ли је то стварни догађај или се глас појављује у радиодрами.

“Из текста је побегла моја љубавница. Зар су ми остале само речи.”

Градови, обичаји, црвене руже, Аверно, мртве птице, гласине попут лешина, дречава јутарња боја воза, сенка белог папира, голе главе, празне главе, Богови, крај приче су.

Агамемнон, син Атреја, краљ Микене, аура, рубље, pepeo, тле, цироза јетре, нефритис, сандуци, непријатељи – постају геометријски облик; крај приче су.

Азбука, исказ, нанос, једра, црно-бела слика, сенка папира, с траговима речника, крај приче су.

Именице су крај приче.

Потомак, класно порекло, смрт, младица, огранак, крај приче су.

Излазак, нужник, одељак, потпетице, тржиште, претпоставка, чланак, циљ, апсолутизам, плик, обред, отпадник, пољопривреда, племство, ауторитет, љубав, самац, шала, поза, кацига, азбука – целина су, одгурнути су, сажвакани су, крај приче су.

Усне су облизане, пљувачка је лучена, лица су пљувана, њоме је влажено.

Загризак, одгризак, испљувак у отпад послати, у крај приче.

Изградити став према изродима. Производити ђубре. Крај ове приче је ђубриште.

Глаголи су крај приче: Иструнути, истргати, изморити, отакати, пунити, уступити, истрисати, расправити (расправе, расправљен), раставити, зависити, (завистан, завит, најзависнији), очврснути (чврст, најтврђи, тврд), откинути, одерати, истицати, одстранити, сасећи, саслушати, очистити, анализирати, одбацити, предати, угостити, објавити крај приче.

Исцедити, порицати, укинути, избећи, одсећи, одрезати, удаљити, збацити, сакрити или разнети, умрљати крај ове приче.

Узети именице, глаголе, атрибуте за крај приче.

Узети једну реченицу о љубави за крај приче.

У нереченом и мртвом стоји речник. Речи нису носачи; набој, стрпљивост, невиност, рат, окрутност, истрајност граматика су.

Жива ствар. Мрда.

Иструлеле усне, никотиниране, отуђен облик, без осећања дрхтања у гласу, у телу које гори, које се преврће по постељи, обнавља прошлост или сузбија болести и зачеће – крај приче су.

Горгоне, њихове косе од змија; медуза, Хад, речи мита окамењене су, у речнику су без аутора над недовршеним текстом, крај приче су.

Читалац, простор за допуњавање приче, за анализу приче, крај приче су.

Читалац је крај приче.

Леси.

CIP – Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

886.1/.2-31

МАРКОВИЋ, Славољуб

Градиво / Славољуб Марковић. – Београд : Књижевна омладина Србије, 1993 (Нови Београд Гора-прес). – 112 стр. ; 21 см. – (Библиотека Раскршћа)

Тираж 700.

ISBN 86-7343-027-5